

ISSN 1311-8544

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА
СЪВЕТ ЗА ЧУЖДЕСТРАННА БЪЛГАРИСТИКА

БЪЛГАРИСТИКА
VULGARICA

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

12/2006

СОФИЯ•2006

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „МАРИН ДРИНОВ“

На корицата: Заставка в неовизантийски стил към Евангелие от Лука, Банишко четириевангелие, края на XIII в., София, НБКМ, № 847.

Редактор: ст.н.с. дфн Анисава Любенова Милтенова

Съставители: ст.н.с. дфн Анисава Любенова Милтенова,
ст.н.с. д-р Никола Рачев Казански, Емилия Якова Волева

© Централна библиотека на БАН, 2006

Адрес на редакцията:

Българска академия на науките

Съвет за чуждестранна българистика

ул. „15 ноември“ 1, София 1040, Бюлетин „Българистика“

Анисава Милтенова,

тел. (+359-2) 989 84 46 / 383, 384, факс: (+359-2) 986 25 00

E-mail: anmilten@bas.bg; bulgarist2@c1.bas.bg

© Велина Богданова Мавродинова, художник, 2006

ISSN 1311-8544

BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
CENTRAL LIBRARY
COUNCIL FOR BULGARIAN STUDIES ABROAD

BULGARIAN STUDIES
BULGARICA

INFORMATION BULLETIN

12/2006

SOFIA•2006

MARIN DRINOV ACADEMIC PUBLISHING HOUSE

On the cover: Headpiece in the neo-Bizantine style before the Gospel of Luke. Four Gospels of Banitsa, end of the 13th century, Sofia, NBKM, № 847.

Editor: Assoc. Prof. Anisava Lyubenova Miltenova, PhD

Compiler: Assoc. Prof. Anisava Lyubenova Miltenova, PhD,
Assoc. Prof. Nikola Rachev Kazanski, PhD, Emiliya Yakova Voleva

© Central Library of BAS, 2006

Council for Bulgarian Studies Abroad
Bulgarian Academy of Sciences
Bulgarica, Information Bulletin
Address: 1, 15 Noemvri Str., Sofia 1040
Anisava Miltenova, tel. (+359-2) 989 84 46 /383, 384, fax: (+359-2) 986 25 00
E-mail: anmilten@bas.bg; bulgarist2@cl.bas.bg

© Velina Bogdanova Mavrodinova, cover designer, 2006

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

УВОДНИ ДУМИ	9
Константин Косев – Априлското въстание постигна политическата си цел (По случай 130 - та годишнина от Априлското въстание)	9
БЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА	15
Книги 2005 г.	16
Съст. Емилия Волева	
Научна периодика 2005 г.	25
Съст. Емилия Волева	
ДИСЕРТАЦИИ	35
Съст. Никола Казански	
НАУЧНИ ФОРУМИ	37
Съст. Никола Казански	
ХОРИЗОНТИ	39
Николай Червенков – Молдовската българистика днес: 2001–2005 година	39
НАУЧЕН ЖИВОТ	53
Снежана Йовева-Димитрова – 24-ти международен лингвистичен симпозиум в Любляна, Словения	53
Светлана Русинова – Колегиум по възрожденска литература „Литературата – топоси и посоки“	56
Елка Дроснева – Харковски празници на българистиката	60
Анета Димитрова – Ежегодна конференция на Катедрата по кирилометодиевистика	67
ПРОФИЛИ	71
Ваня Мичева – За историята на езика ни с любов	71
Елена Томова – Професор Игор Калиганов на 60 години	75
Добромир Григоров – В памет на професор Ян Кошка	81
Димитър Попов – В памет на професор Александър Фол	87
Снежана Ракова – В памет на Павлина Бойчева	89

ОТЗИВИ	93
Славка Керемидчиева – Сборник „Езиковедски проучвания в памет на проф. Йордан Заимов (1921–1987)“	93
Диляна Радославова – Константинос Нихоритис. Славистични и българистични проучвания	102
Мargarита Симеонова – Васил Кондов. Кортенските колонии в Бесарабия. Ономастика. Език	106
Марияна Витанова – Сергей Цветко. Български народни песни от Украйна и Крим	109
Нели Ганчева – Българският проект „Bibliotheca Slavica“ във виртуалното пространство: съпоставка с други електронни библиотеки	111
СЪОБЩЕНИЯ	121
Наградени учени	121

C O N T E N T S

PREFACE	9
Konstantin Kossev – The April Uprising achieved its political goals (in occasion of 130 anniversary from the April Uprising)	9
BULGARIAN LITERATURE	15
Books 2005/2006	16
Comp. by Emilia Voleva	
Periodicals 2005/2006	25
Comp. by Emilia Voleva	
THESES	35
Comp. by Nikola Kazanski	
SCIENTIFIC EVENTS	37
Comp. by Nikola Kazanski	
OUTLOOKS	39
Nikolaj Chervenkov – Bulgarian Studies in Moldova Today: 2001 – 2005	39
SCIENTIFIC ACTIVITY	53
Snezhana Yoveva-Dimitrova – 24 th International Linguistics Symposium in Ljubljana, Slovenia	53
Svetlana Rusinova – Collegium on Bulgarian National Revival Literature “ <i>The Literature – Topoi and Directions</i> ” (24–25 November 2005)	56
Elka Drosneva – Harkov’s Days of Bulgarian Studies	60
Aneta Dimitrova – Annual Conference of the Department of Cyrillo-Methodian Studies	67
PROFILES	71
Vanya Micheva – About the History of our Language with Love	71
Elena Tomova – Professor Igor Kaliganov at 60	75
Dobromir Grigorov – In memoriam Professor Jan Koška	81
Dimitar Popov – In memoriam Professor Alexandar Fol	87
Snezhana Rakova – In memoriam Pavlina Bojcheva	89

REVIEWS	93
Slavka Keremidchieva – Collection “Linguistic Studies in Memory of Prof. Dr. Yordan Zaimov (1921–1987)”	93
Dilyana Radoslavova – Konstantinos Nihoritis. Slavonic and Bulgarian Studies	102
Mariana Vitanova – Sergey Tsvetko. Bulgarian Folk Songs from Ukraine and Crimea	106
Margarita Simeonova – Vasil Kondov. Korten’s Colonies in Bessarabia. Onomastics. Language	109
Neli Gancheva – Bulgarian Project “Biblioteca Slavica” in the Virtual Space: Comparison with Other Electronic Libraries	111
ANNOUNCEMENTS	121
Awarded Scientists	121

УВОДНИ ДУМИ

Априлското въстание постигна политическата си цел

(По случай 130-та годишнина от Априлското въстание)

Подобно на всяко друго националноосвободително въстание нашето Априлско въстание през 1876 г. е преди всичко въоръжено действие, т.е. своеобразна война. Но същевременно то е и политическо действие, защото чрез него се преследват определени политически цели и намерения. Това означава, че при цялостното възприемане и осмисляне на въстанието се налага спазването на уравновесен баланс между неговите военни и политически изяви. Само тогава може да се постигне цялостна обективна преценка за въстанието. В първия случай, ако се акцентират само военните му аспекти, както обикновено се случва, представата ни за въстанието неизбежно се деформира. В историческата литература досега доминират военните му аспекти, а политическите или се подценяват, или се сочат само като обективна последица, а не като предварително набелязана цел. Така се стига до неволно подценяване на въстанието, до неговото омаловажаване. Този нежелателен ефект се получава, защото тъкмо военната изява е слабата страна на въстанието. Абсурдно е дори да си представим, че е било възможно с допотопни пушки кремъклийки, със саморъчно направени патрони фишеци, с бутафорни черешови топчета и юнашки ентузиазъм, да се разгроми Османската империя. Ала все пак войната си е война. Щом въстанието е война, то неминуемо се подчинява на всички нейни правила и изисквания. А от тази гледна точка въстанието е предварително обречено, няма абсолютно никакъв шанс за успех на бойното поле със силата на оръжието.

На фона на горните разсъждения тривиалният въпрос за причините за поражението на въстанието, който често се обсъжда в историческите съчинения, се оказва абсурден. Защото единственият възможен отговор ни връща към известни предопределени като даденост обстоятелства — лошо и недостатъчно въоръжение, отбранителна тактика, слабости в организацията и т.н. А най-нелепото е, че в подобни случаи обичайните хвалебствия по адрес на апостолите във връзка с подготовката и организацията на въстанието, из-

веднъж се превръщат в остри осъдителни упреци към тях, когато се заговори за причините на погрома. Пряко или косвено им се вменява „вината“, че били допуснали тактически и организационни грешки в подготовката и хода на въстанието, че не осигурили достатъчно оръжие и други подобни. Мигар ако не бяха допуснати тези „грешки“ и организационни пропуски, всичко е щяло да бъде наред!

Предозирането на военните аспекти на въстанието неизбежно формира изопачена и твърде примитивна представа за Априлското въстание. Затова понякога то изглежда на някои хора невзрачно, жалко и мижаво като безсмислена авантюра, довела до трагедията на хиляди невинни българи. За да се превъзмогне поне отчасти това тягостно впечатление от военните неблагоприятия на въстанието, в историческата литература се прави обикновено опит за компенсация чрез специален допълнителен акцент върху проявения героизъм от въстаниците, съчетан непременно с още един акцент върху страданията от репресиите и чудовищните злодеяния на палачите.

Съзнателно подсиленият емоционално-патриотичен мотив естествено тушира и коригира до известна степен печалната физиономия на Априлското въстание като неудачна военна акция. Под въздействието на патетичната сантименталност въстанието наистина се възприема като нещо по-внушително, ала главно в морален план, в смисъл на сакрално за народа ни събитие. Въпреки захаросаните подправки обаче горчивият привкус на синдрома „българска работа“, сиреч „калпава работа“, продължава да нагорчава.

Много по-автентична и достолепна е представата за Априлското въстание, ако се изтъкнат, както подобава, и неговите политически аспекти. Тогава военните му неудачи нямат толкова важно значение. Те се възприемат като нещо нормално и разбираемо, с оглед на конкретните исторически обстоятелства по онова време. Много по-важно значение добива фактът, че въоръжените въстанически действия имат добре промислена и обоснована рационална политическа цел. Както е известно, предварително начертаната въстаническа стратегия не предвижда непременно победа над противника със силата на оръжието. Военните операции се планират върху основата на изискването за **колкото е възможно по-продължителни въоръжени действия, с участието на колкото е възможно повече хора във възможния най-широк териториален обхват.** Това фактически означава, че военното поражение е предварително калкулирано и влиза в сметките на стратегическия замисъл, който очевидно има за цел точно по този начин да постигне определен политически ефект. И наистина го постига — военното поражение се превръща в политическа победа.

Във връзка с тази отрадната констатация възниква резонният въпрос — как се стига до такава щастлива развръзка? На какво се дължи това необичайно явление? Защото, както знаем, малко са националноосвободителните

въстания в новата история на човечеството, които биха могли да се похвалят с подобно политическо постижение. Достатъчно е да си припомним, например, злополучните въстания на поляците през 1831 и 1863 г., на унгарците през 1848 г. и много други, които въпреки многократно по-внушителната им въоръжена изява не постигат своите политически цели. Такъв е случаят и с нашето Илинденско-Преображенско въстание през лятото на 1903 г. То по нищо не отстъпва на Априлското, дори го превъзхожда във военно отношение, но завършва с политическо фиаско и национална трагедия.

Очевидно политическият успех на подобни въстания не зависи само от тяхна въоръжена изява, а главно от начина, по който се вписват в т.нар. „голяма политика“. В този смисъл нашето Априлско въстание има голям късмет. Неговата кауза е печеливша, въпреки относително скромните му въоръжени възможности за изява. Неговата сила е международният му отзвук. От силата на неговия международен отзвук зависи дали то ще намери в дадения момент на международната арена достатъчно влиятелни и заинтересовани политически субекти, които ефективно да подкрепят българската освободителна кауза. Защото, както знаем, почти всички подобни въоръжени начинания през XIX и XX век протичат по един и същ общ универсален замисъл. Целта им е не толкова да се победи противникът на бойното поле със силата на оръжието, а главно да се предизвика интернационализация на конфликта с надеждата за евентуалното му благоприятно политическо решение чрез намесата на меродавните фактори, сиреч на т.нар. велики сили. Точно това целят и на това разчитат инициаторите и осъществителите на Априлското въстание. Те не се самозаблуждават с илюзии за някаква победа на бойното поле. Става дума за друго. Става дума за масова саможертва в национален мащаб в името на свободата. Известното заклинание „Свобода или смърт“ не е само сантиментална високопарна фраза, а осъзната потребност от саможертва в неравната битка с Османската империя. Не е важно, че битката ще бъде загубена, по-важен е отзвукът от нея. Христо Ботев призовава за незабавна отчаяна революция, защото, казва той: „ако сега не вземем участие в съсипването на Османската империя, **рисуваме утре да сме последни, а може би и забравени при решението на Восточний вопрос**“. С тези думи поетът революционер ясно и точно сочи стратегическия замисъл на въстанието. За Ботев отзвукът на въстанието има решаващо значение за политическия му успех. Затова саможертвата, според него, има смисъл само ако се извърши по един впечатляващ атрактивен начин, за да предизвика силен обществен резонанс с желаня политически ефект. Ето защо преди да се хвърли в пламъците на започналото въстание, той прави всичко възможно да го афишира пред Европа, за да привлече своевременно вниманието на европейската общественост към българската освободителна кауза, докато огнената стихия на въстанието все още не е заглъхнала. На 6 май 1876 г. чрез

вестник „Нова България“ Ботев бърза да съобщи на света, че българската революция е вече в ход. Едва след това той пристъпва към подготовката на своята знаменита четническа акция, която замисля и осъществява така, че тя да има непременно шокиращ ефект.

Това, че въстанието е вече почти потушено, не го смущава. За него важно е то да завърши с такъв драстичен финал, че цял свят да чуе как българите се сражават за своята свобода. Сценарият на операцията „Радецки“ е истински триумф на Ботевата находчивост в това отношение. Преди четата му да стъпи на австрийския параход, той изпраща добре обмислена телеграма-дописка до реномираните европейски вестници „Журнал де Женев“ и „Ла Републик Франсез“, в която съобщава, че отряд от 200 души български въстаници завладява кораба „Радецки“, за да помогне на въстаналите си сънародници, които „отдавна се сражават срещу петвековния си тиранин за своята човешка свобода и народни права. Всички вярваме, се казва в заключение, че европейските образовани народи и правителства ще ни протегнат приятелска ръка“. В същия дух е и ултиматумът, връчен на капитана на кораба Дагоберт Енглендер.

Прозренията на поетареволуционер се сбъдват. Новината за фамозната т.нар. „афера Радецки“ бързо се разнася из цялата земна шир и заема подобаващо място в почти всички информационни съобщения на тогавашната преса. Именно чрез тази сензационна новина нашето Априлско въстание става широко известно на международната общественост. От всички съобщения и коментари за въстанието близо две трети се отнасят за акцията „Радецки“ и дързостта на войводата — поета Христо Ботев, чиято гибел в Балкана се описва като антична трагедия.

Подобна надежда за решаващата роля на отзвука от въстанието споделят и други негови ръководители. Известни са в този смисъл изказванията на Тодор Каблешков, Стоян Заимов, Цанко Дюстабанов, Бачо Киро Петков, Георги Бенковски и др. Особено показателна е например метафората на Каблешков: „Не в куршума на кремъклийката се надявах, а на гърмежа ѝ, който трябваше да стигне до ушите на Европа, на братска Русия“. Очевидно апостолите виждат смисъла на въстанието главно в неговия международен отзвук. Такъв е стратегическият им замисъл. За щастие, при тогавашната конкретна международна обстановка, техният замисъл се оказва практически продуктивен.

Априлското въстание предизвиква навремето, както е известно, силен международен отзвук в цяла Европа. В почти всички европейски страни общественото мнение реагира по различни начини в дух на възхищение от самопожертвувателните действия на българите за национално освобождение, в дух на съчувствие към страданията на пострадалите от репресиите след въстанието, в дух на порицание на палачите, в дух на съпричастие към

българската националноосвободителна кауза. Всички тези реакции са проникнати от чисто човешки християнски добродетели в името на хуманизма, свободата и равноправието. Това е т.нар. морален фактор, който в дадения случай е призван чрез Априлското въстание да мобилизира европейската общественост с оглед интернационализирането на българския въпрос и неговото неотложно политическо решение. Моралният фактор притежава голяма сила за въздействие, ала сам по себе си нищо не може да стори, **ако не се трансформира по някакъв начин в политическа енергия, която би могла да стимулира конкретни действия на заинтересовани политически субекти.** Без подобна трансформация моралният фактор неминуемо отслабва с течение на времето и постепенно заглъхва. Това се случва почти винаги, когато доминиращите в момента велики сили са заинтересовани от запазване на статуквото. Наложено от тях статукво обикновено се санкционира от такава мирна международна договорна система, която им гарантира запазването на спечелените позиции и сфери на влияние.

Априлското въстание обаче се осъществява в условията на твърде благоприятна международна политическа конюнктура. То попада в зоната на мощен циклонален политически вихър, обхванал Централна Европа в края на 60-те и началото на 70-те години на XIX век, който оказва силно въздействие върху политическия барометър на Балканския полуостров. Под влияние на този циклонален вихър настъпва рязка дестабилизация на европейското статукво, наложено от Парижкия мирен договор през 1856 г. след края на Кримската война.

Динамизацията в международните отношения е свързана с напористите усилия на Прусия за създаване на обединена германска държава. Появата на обединена Германия в центъра на Европа и утвърждаването ѝ като велика сила на международната арена, разрушава дотогавашните съюзни структури и предизвиква радикални промени в конфигурацията на силите. Това неизбежно рефлектира върху Източния въпрос и го превръща във важно средоточие на борбата между великите сили за европейско надмощие.

Новата политическа обстановка на международната арена разкрива пред българската освободителна кауза благоприятни възможности. В тайнствените лабиринти на сложните комбинации между великите сили българската освободителна кауза попада чрез Априлското въстание под въздействието на мощна двигателна тяга. Това значително засилва и умножава политическия ефект на въстанието. То улучва точно онзи момент, когато германската дипломация усилено търси всевъзможни начини, за да тласне час по-скоро Русия във война срещу Османската империя.

При така очерталата се благоприятна политическа конюнктура се създават обективни възможности и предпоставки за трансформацията на международния отзвук от въстанието в политическа енергия. Очевидно инициацията

торите и осъществителите на въстанието са имали сериозни основания да разчитат, че този отзвук може да бъде ефикасно политическо оръжие. В това отношение те се проявяват като прозорливи политически лидери. Очакванията им много скоро се сбъдват.

Само шест месеца след въстанието, на Цариградската посланическа конференция на великите сили, българският въпрос фигурира като централен проблем в дневния ред за неотложно решение. Оттук нататък политическото му решение не подлежи на никакво съмнение и е въпрос само на време. Дали това ще стане по мирен начин, или чрез война, зависи от великите сили и сложните взаимоотношения помежду им. Ала така или иначе, възникването на българската национална държава в Европа е гарантирано.

Константин Косев

БЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА

Рубриката съдържа периодика и книги (монографии, сборници, учебни помагала, речници и др.) за 2005/2006 г. По отношение на научната периодика, която тук е представена за пореден път, от съдържанието на всяка книжка са подбрани статии, студии и научни съобщения на български автори, които изследват българистични теми и проблеми в областта на хуманитарните и обществени науки (история, обществознание, археология, кирилометодиевистика, език, литература, изкуствознание, традиционна и съвременна култура и др.). Поради спецификата на настоящия информационен бюлетин не се включват научни изследвания от чужди автори, преводни материали (от чужд на български език), както и рецензии, обзори и др. Принципно е отразена научната периодика за 2005/2006 г. В случай, когато няма излезли книжки от определено периодично издание за 2005/2006 г., са отразени последните регистрирани години. Книгите с липсващ ISBN и периодичните издания с липсващ ISSN са означени със знака *.

От редактора

КНИГИ 2005/2006

BOOKS

ОБЩ ОТДЕЛ / GENERAL

БОНЧЕВА, Цветана. Брак и семейство при българите католици от Пловдивско през първата половина на XX век. С., IMIR, 2005. 443 с.

ISBN 954-8872-579.

Демографско-социологическо изследване.

БРЕЗНИК и Брезнишко. С., Вулкан 4, 2005. 343 с. + 48 с. приложения

ISBN 954-488-089-5.

Отг. редактор: Стамен Михайлов

Краеведски сборник.

КОЛЕВ, Йордан, Виолета Атанасова, Наталия Витанова. История на педагогиката и българското образование. Шумен, УИ Епископ Константин Преславски, 2005. 350 с. ISBN 954-577-315-4.

История на българското образование на фона на развитието на световната педагогическа мисъл.

КОЛЕВ, Йордан. Константин Величков. Пазарджик, Велопринт, 2005. 142 с. + 8 с. приложения.

ISBN 954-91740-2-6.

Изследването е посветено на творческата личност и педагогическите идеи на Константин Величков.

КУЛТУРНИТЕ текстове на миналото — носители, символи, идеи. С.,

УИ Св. Кл. Охридски —

Отг. редактор: Васил Гюзелев

Т. 1. Текстовете на историята, историята на текстовете. 2005. 266 с.

ISBN 954-07-2144-X.

Т. 2. Текстовете на култа и религията. 2005. 157 с. ISBN 954-07-2145-8.

Т. 3. Знаци, текстове, носители. 2005. 181 с. ISBN 954-07-2146-6.

Т. 4. Текстовете в архитектура и образи. 2005. 254 с. ISBN 954-07-2147-4.

Сборниците съдържат материали от международна научна конференция, проведена в чест на 60-годишния юбилей на известния български епиграф-медиевист и археолог проф. д.и.н. Казимир Попконстантинов. Докладите са в областта на древната и средновековна история, праисторията, класическата и средновековна археология, епиграфиката, сфрагистиката, нумизматиката, класическата филология, старобългарския език и литература, философията, теологията, културологията и изкуствознанието.

МИЛУШЕВ, Явор. Чешки профили в общественото развитие на следосвободенска България. С., АИ Марин Дринов, 2005. 267 с. + 32 с. приложения.
ISBN 954-322-093-Х.

В книгата се проследява чешкият принос в следосвободенското стопанско, културно и обществено развитие на българската държава.

НИКОЛОВА, Янка и Мирко Робов. Храмът на първите Асеновци. Църквата “Св. Димитър” във Велико Търново. Велико Търново, Абагар, 2005. 207 с. + 40 с. цветни приложения.
ISBN 954-427-626-2.

Изследването предлага максимално пълна картина на многовековното обитаване на района по отношение на градска среда, църковно, манастирско и крепостно строителство, на стопанската характеристика на района, както и на социалния профил на неговите обитатели.

ОВЧАРОВ, Николай. Исторически приноси към старобългарската и старославянската епиграфика и книжовност. С., АИ Марин Дринов, 2006. 403 с.
ISBN 954-322-059-Х.

Книгата съдържа статии и студии, посветени на средновековната епиграфика и на проучването на все още непознати или слабо известни писмени книжовни източници.

ПАНАГЮРСКОТО съкровище и тракийската култура. С., Фондация Тракийска древност, 2005. 197 с.
ISBN 988-682-016-4.

Редактори: Даниела Агре, Георги Китов

Сборникът съдържа докладите от Втория международен симпозиум (8–9 декември, Панагюрище), посветен на Панагюрското златно съкровище.

ПЕЙКОВСКА, Пенка. Българо-унгарски научни взаимоотношения (XIX–средата на XX в.). С., АИ Марин Дринов, 2005. 288 с.
ISBN 954-322-040-9.

Монографията представя развитието на българо-унгарските научни взаимоотношения в различни области на хуманитаристиката и биологическата наука.

ПЛИСКА–ПРЕСЛАВ. Зограф —
Т. 10. 2004. 343 с. ISBN 954-15-0142-7.

Отг. редактор: Рашо Рашев

В сборника са публикувани нови резултати от разкопките в Плиска и Преслав.

ПРАВДОМИРОВА, Донка. Румяна Радкова. Биобиблиография. Шумен, Аксиос, 2005. 74 с.
ISBN 954-310-018-7.

Био-блиографията е второ поправено и допълнено издание на персоналията на един от най-продуктивните изследователи на българската възрожденска история и култура — проф. д.и.н. Румяна Радкова.

ЮБИЛЕЕН славистичен сборник. Благоевград, УИ Неофит Рилски, 2005. 914 с.
ISBN 954-680-359-6.

Отговорен редактор: Маринела Вълчанова

Сборник доклади от Международната славистична конференция по повод 10-годишния юбилей на специалност Славянска филология в Югозападния университет "Неофит Рилски", проведена през декември 2004 г.

HEROS Hephastos. Studia in honorem Liubae Ognenova-Marinova. Велико Търново, Фабер, 2006. 491 р.
ISBN 954-775-531-5.

Съставителство и редакция: Тотко Стоянов, Милена Тонкова, Христо Прешленов, Христо Попов

Сборникът съдържа статии в областта на тракологията и проучвания върху археологически обекти от античната, елинистичната и римската епоха, запазени на територията на България.

ИСТОРИЯ / HISTORY

ГОЦЕВ, Димитър. Македонската интелигенция в периода 1919–1941. С.,
УИ Св. Климент Охридски, 2006. 323 с.
ISBN 954-07-2275-6.

Монографията е посветена на противопоставянето на асимилаторската сръбска и гръцка политика.

ДИПЛОМАТИЧЕСКИ документи по участието на България във Втората световна война. С., Синева, 2006. 590 с.
ISBN 954-9983-49-8.

Съставители: Цочо Билярски, Иванка Гезенко.

Съдържа дипломатически документи за участието на България във Втората световна война, както и дневници на Министерството на външните работи в правителствата на Георги Къосеиванов, проф. Богдан Филов, Добри Божилков, Иван Багрянов, Константин Муравиев (1939–1944 г.).

ДОЙНОВ, Дойно. Комитетите "Единство". Второто комитетско десетилетие. 1878–1885. С., УИ Св. Климент Охридски, 2006. 344 с.
ISBN 954-07-2274-8.

В изследването се разкриват главните причини, характерът, движещите сили, социално-икономическата и идейна база на обединителното движение.

КРИВОРОВ, Игнат. Българската армия в Първата световна война (1915–1916). С., Военно издателство –

Т. I. 2005. 239 с. ISBN 954-509-330-7.

Томът обхваща времето от ориентацията на страната и действителното включване на Българската армия във войната до август 1916 г.; присъединяването на страната към Централните сили; операциите на 1-ва и 2-ра армия срещу Сърбия; военните действия на Южния фронт до края на август 1916 г.

МАРКОВ, Георги. **Голямата война и Българската стража между Средна Европа и Ориента 1916–1919 г. С.**, АИ Марин Дринов, 2006. 401 с.
ISBN 954-322-072-7.

Поредното изследване на автора, посветено на войните през първата половина на XX век, с акцент върху Първата световна война.

МАТЕЕВА, Мария. **История на дипломатическите отношения на България. С.**, Български бестселър, 2005. 777 с.
ISBN 954-9308-58-8.

Документално изследване, посветено на историческото развитие на дипломатическите отношения на България и институциите, формиращи и осъществяващи външната политика и международните връзки на страната.

*МИНЧЕВ, Иван и Атанас Сирянов. **Исторически очерк за девическия манастир и църквата Света Богородица Темнишка. С.**, Св. Иван Рилски, 2005. 80 с.

В очерка се разглеждат и определят времето на създаване, местоположението, културното и историческо значение на манастира и църквата.

ОГНЯНОВ, Любомир. **Държавно-политическата система в България. 1944–1948. С.**, Стандарт, 2005. 248 с.
ISBN 954-8976-38-2.

В изследването авторът анализира характера на политическите промени след 9. IX. 1944 г., установения политически режим, измененията в държавно политическата структура. Специално внимание е отделено на историята и ролята на политическите партии през този период.

ПЕНЧЕВ, Пенчо. **Казанлъшкият край през Възраждането. С.**, АИ Марин Дринов, Вион, 2005. 335 с.
ISBN 954-322-060-3. ISBN 954-9501-52-3.

В монографията се изследват мястото и приносът на казанлъшкия регион в цялостната българска история през един важен период от нейното развитие.

ЕТНОГРАФИЯ И ФОЛКЛОР / ETHNOGRAPHY AND FOLKLORE

БЪЛГАРИ в Словакия. Етнокултурни характеристики и взаимодействия. С., АИ Марин Дринов, 2005. 318 с. + 48 с. черно-бели и цветни фотографии
ISBN 954-322-098-0.

Съставители: Наталия Рашкова, Владимир Пенчев

Материали от теренни проучвания, осъществени от български и словашки учени.

БЪЛГАРСКА митология. Енциклопедичен речник. С., Захари Стоянов, 2006. 366 с.
ISBN 954-739-682-X.

Съставител: Анани Стойнев

Второ допълнено издание.

ГРЪНЧАРОВА, Камелия. **Традиционно народно облекло по поречието на река Струма.** С., Синева, 2006. 729 с
ISBN 954-9983-52-8.

Книгата съдържа обща историко-демографска характеристика на изследвания регион. Открит е ареалният характер на облеклото, като обстойно е представена структурата на женското и на мъжкото облекло. Богато илюстрирано издание.

ДЯКОВ, Томислав. **Митология, фолклор, литература.** С., УИ Св. Климент Охридски — Ч. 4. 2006. ISBN 954-07-2293-4.

Настоящото изследване е смислово и методологическо продължение на предишните части. Широкият тематичен кръг е разгърнат в културологичен план и фактите отново се интерпретират в тяхната диахронна връзка.

МИЗОВ, Бойко. **Българските цигани. Бит, душевност, култура.** С., Авангард Прима — Т. 1. По друмищата на историята. 2006. 314 с. ISBN 954-323-169-9.

Т. 2. Етнодемографски проблеми. 2006. 317 с. ISBN 954-323-170-2.

Етико-психологически анализ на проблемите на битовата култура, обредите и ритуалите, обичаите и традициите и техните регионални отлики.

РУЛИНСКИ, Светлозар. **Шумерските митове в българския фолклор,** С., Данграфик, 2006. 184 с.

ISBN: 954-941-807-0.

Авторът проучва многобройните паралели между образи и сюжети от шумерската митология и българския фолклор.

ETHNOLOGIA Urbana. С., Род, 2005. 296 с.

ISBN 954-476-036-9.

Съставители: Николай Ненов, Росен Малчев, Константин Рангочев

Сборникът, посветен на 100-годишнината от създаването на Русенския музей, съдържа научни статии, които разработват проблеми на градската етнология.

ЕЗИКОЗНАНИЕ / LINGUISTICS

БАНОВА, Савелина. **Българският глагол. Практическо помагало.** С., Иван Богоров, 2005. 210 с.

ISBN 954-316-008-2.

Второто допълнено издание предлага тридесет и пет модела на спрежението на българските глаголи. Към описанието на формообразуването на всяко глаголно време е добавено основното му значение.

ВИДЕНОВ, Михаил. **Диглосията.** С., АИ Марин Дринов, 2005. 248 с.

ISBN 954-322-094-8.

Книгата е посветена на един от основните проблеми на общото езикознание — конкуренцията между езиците в дадена общност, като е направен преглед на езиковата ситуация в българските земи от V–VI в. до наши дни.

ЕЗИКОВЕДСКИ приноси в чест на чл. кор. проф. Михаил Виденов. По случай неговата 65-годишнина. Велико Търново, УИ Св. св. Кирил и Методий, 2005. 724 с.
ISBN 954-524-452-6.

Редактор: Ангел Ангелов

Сборникът съдържа статии от български и чуждестранни езиковеди по проблемите на българския език.

ЕЗИКОВЕДСКИ проучвания в памет на проф. Йордан Заимов. (1921–1987). С.,
АИ Марин Дринов, 2005. 297 с.
ISBN 954-322-074-3.

Отговорен редактор: Тодор Ат. Тодоров

Материали от Националната научна конференция по случай 80-годишнината от рождението на изтъкнатия български езиковед Йордан Заимов.

ИНЕВ, Иван. Правописни и пунктуационни норми. С., Скорпио Ви, 2005. 144 с.
ISBN: 954-792-135-5.

Изданието дава основни теоретични правила, изключения и препоръки във връзка с правописа и пунктуацията на българския език.

МИРЧЕВА, Елка. Германов сборник от 1358/1359 г. Изследване и издаване на текста.
С., Валентин Траянов, 2006. 846 с.
ISBN 954-9928-18-7.

Критичното издание, което се състои от четири части: Увод, Графико-фонетични особености, Езиково изследване по слова и Текст, е първото цялостно проучване на този средновековен български ръкопис. Всяко едно от 44-те слова е анализирано самостоятелно с оглед на археографските сведения, проследява се историята на текста, приложени са библиографски данни и се определят морфологичните, синтактичните и лексикалните особености на ръкописа.

НАУЧНИ изследвания в чест на проф. Боян Байчев. Велико Търново,
УИ Св. св. Кирил и Методий, 2005. 624 с.
ISBN 954-524-485-2.

Съставители: Кирил Цанков и Анелия Петкова

Сборник в чест на 70-годишнината на едно от най-значимите имена в българската социолингвистика.

PAVLIKIANOV, Cyril. The Athonite Monastery of Vatopedi from 1480 to 1600. S.,
Center for Slavo-Byzantine Studies, 2006. 192 p.
ISBN: 954-775-545-5.

Монографията, част от поредицата “Monumenta Slavico-Byzantina et Mediaevalia Europensia”, предлага филологически анализ и подробен исторически коментар на съдържанието на двадесет и осем неизвестни документа от Ватопедския архив. Текстовете са издадени дипломатически във втората част на труда.

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ / THEORY OF LITERATURE

АРЕТОВ, Николай. Национална митология и национална литература, С., Кралица Маб, 2006. 552 с.

ISBN: 954-533-066-X.

Книгата е посветена на възникването и развитието на националната митология. Трудът хвърля нова светлина върху възлови произведения от българския канон – от Паисий Хилендарски до Иван Вазов, както и върху редица по-малко популярни фолклорни, документални и литературни творби.

ЗАШЕВ, Евгени. ΛΕΙΜΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ. Pratum Spirituale. С., Текст-Консулт, 2006, 352 с.

ISBN 954-90506-2-9.

Книгата цели да представи най-пълния и най-авторитетния гръцки препис на текста на Патерика от Йоан Мосх. Фототипното издание е съпроводено с обобщаване на културно-историческите факти, като се разкриват характерните черти на литературната творба. Набелязани са основните проблеми, свързани с историята и проучването на текста.

КАРАБЕЛОВА, Магда. Романът – Мутафчиева. Дебат за играча в историята. С., Изток-Запад, 2006. 399 с.

ISBN 954-321-222-8.

Монографията, резултат от дългогодишни изследвания, представя синтезиран прочит на историческата проза на Вера Мутафчиева.

КЛАСИКА и литературна история. Сборник в памет на проф. Любомир Стаматов. Благоевград, УИ Неофит Рилски, 2005. 411 с.

ISBN 954-680-371-5.

Съставител: Цветан Ракъовски

Сборникът съдържа материали както на утвърдени български учени и преподаватели, така и на млади литературоведи.

МОДЕРНАТА география на културата. Родно и чуждо. Варна, ЕИ LiterNet, 2005.

ISBN 954-304-189-X.

Съставител: Албена Вачева

Сборникът съдържа статии в областта на литературознанието, народопсихологията и културологията. Електронно издание. <http://litenet.bg/ebook/modernata/content.htm>

ЯНЕВ, Георги. Баща и син. С., Макрос, 2005. 255.

ISBN 954-561-177-4.

Книгата, посветена на отношенията между Мильо Касабов и Гео Милев, съдържа множество неизвестни до този момент документи и архивни материали.

ИЗКУСТВО / ART

АРНАУДОВА, Боянка. **Българската опера – мит и модерност.** С., Полис, 2005. 291 с. ISBN 954-7960-113.

Нов прочит на творби от Маестро Георги Атанасов. Като отхвърля утвърдения канон за битовото и за несполуките в последните две творби на композитора, авторката извежда идеята за фолклорно-митологичната опера, родена от влиянието на българската литература и поезия от първите години на XX век върху музикалното изкуство.

ДОБРИ Христов и българският XX век. С., БАН, Институт за изкуствознание, 2005. 287 с.

ISBN 954-91697-2-3.

Сборникът съдържа доклади от научна конференция на тема “Добри Христов и българският XX век”, проведена в рамките на Националното честване по случай 125 години от рождението и 60 години от смъртта на музикалния деец (22–25 март 2001 г.).

КУЛТОВА архитектура и изкуство в Североизточна България (XV–XX век). С., АИ Марин Дринов, 2005. 275 с. + 67 с. приложения.

ISBN 954-322-088-3.

Съставител: Любомир Миков

Сборникът съдържа изследвания, в които се разглеждат българска, арменска, еврейска и турска култова архитектура, както и някои изяви на живописното и приложното изкуство.

ШАЛГАНОВА, Татяна. Изкуство и обред на бронзовата епоха. Култура на инкрустираната керамика по Долен Дунав. С., Нов български университет, 2005. 259 с.

ISSN 1311-3550.

Монографията е посветена на ранножелязната епоха (XVI–XI в. пр. Хр.), когато се формира първият исторически известен на територията на България народ – траките, и на културата на инкрустираната керамика по Долен Дунав.

ЮБИЛЕЕН каталог 125 години Васил Стоин и 90 години Елена Стоин. С., Институт по изкуствознание, 2005. 88 с.

ISSN 0204-823-X.

Представени са музикални образци от различни области в България, неиздадени архивни документи, нотограми, дешифриции и текстове на песни.

ЮБИЛЕЕН сборник 125 години Васил Стоин и 90 години Елена Стоин. С., Съюз на българските композитори, 2005, 112 с.

ISBN 954-91437-6-7.

Съставители: Иванка Влаева, Маргарита Попова

Сборникът съдържа материали от проведената под едноименния наслов научна сесия, както и документално-архивни материали.

РЕЧНИЦИ НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК / DICTIONARIES IN BULGARIAN LANGUAGE

ВАКАРЕЛСКА-ЧОБАНСКА, Донка. **Речник на самоковския говор.** С., АИ Марин Дринов, 2005. 392 с.

ISBN 954-430-948-9.

Речникът обхваща 9 000 единици – домашна и заета лексика. Освен пълни диалектизми са включени и семантични, словообразователни и морфологични диалектизми.

ВЪТОВ, Върбан. **Малък синонимен речник на българския език.** Велико Търново, Слово, 2005. 429 с.

ISBN 954-439-591-1.

Речникът включва в словника си почти 7 500 езикови единици. Второ преработено и допълнено издание.

НАНОВА, Ани. **Фразеологичен синонимен речник на българския език.** С., Хейзъл, 2005. 1392 с.

ISBN: 954-8283-73-5.

Речникът съдържа около 10 000 фразеологични единици, тълкуване на фразеологизмите, примери за употреба, както и 4 000 думи, синоними на фразеологизми.

ПОПОВ, Димитър, Кирил Симов, Светломира Видинска, Петя Осенова. **Правописен речник на българския език.** С., Наука и изкуство, 2005. 808 с.

ISBN 954-02-0281-7.

В речника са отразени най-новите промени в правописната норма. Словникът включва най-често употребяваните и новите активни думи в българския език.

НАУЧНА ПЕРИОДИКА 2005/2006

PERIODICALS

Архив за поселищни проучвания. ВТУ. Гл. ред. проф. Марин Ковачев.
ISSN 0861—6507.

2005, № 1—2: Станев, П., И. Атанасов и Ст. Станев. Антични и средновековни селища и крепости в Поповска и Опаченска общини, 3—37; **Колев, Н.** Домашни занятия и занаяти в Габровския край, 38—49; **Иванов, Т.** Създаване и развитие на общинската библиотека „Петър Матеев“, гр. Котел, 50—67; **Вачева, Д.** Началникът на щаба на Втора армия полковник Никола Жеков за действията на българските и сръбските части при обсадата на Одринската крепост (1912—1913 г.), 68—78; **Овчаров, Т.** Землището на село Карайсен до XIX век, 79—85; **Стефанова, А.** Още по дискусията за Ботевата сабя, 86—93; **Парижков, П.** „...От голяма важност за сичкий българский народ“, 94—99; **Павлова, В. и Ю. Денчева.** Спомени на Моско Москов за обявяване на независимостта на България 1908 г., 108—114; **Георгиев, Г.** Стефан Стамболов и Бургас, 100—108; **Станева, Св., Т. Минчева.** Храмовият празник на Търновската църква „Св. Четиридесет мъченици“ става празник на града и благодетелите му, 115—119. **Константинов, А.** Кога, как и къде възникна идеята за учредяване на Съюза на краеведите в България, 120—124.

Архивен преглед. Главно управление на архивите. Отг. ред. Лидия Букарева.
ISSN 0204—8132.

2005, № 3—4: Професор Стефка Петкова на 70 години. Био-библиография, 14—30; **Букарева, Л.** 40 години Централна лаборатория по реставрация и консервация, 110—116; **Панайотов, Т.** Акционерните дружества „Мир“ и „Издателство вестник „Мир“ (1899—1947), 117—133; **Ванова, Л. и В. Петрова.** Сръбско-българската война от 1885 г. в документите на Централния военен архив — Велико Търново, 134—170; **Стефанова, А.** По въпроса за унищожения архивен ресурс на Военния съюз — 1936 г., 171—194.

Българска етнология. БАН, Етнографски институт с музей.
Гл. ред. проф. Радост Иванова. ISSN 1310—5213.

2005, № 3—4: Ковачева-Костадинова, В. Накити и християнство през Възраждането, 7—23; **Николова, М.** Женското забраждане „каица“ във Видинско, 24—36; **Дечева, М.** Етнология на облеклото в България — традиции и перспективи, 37—42; **Грънчарова, К.** Още веднъж за типологията на традиционното българско женско облекло, 43—49; **Марева, Т.** Архивните снимки

като извор за промените в родопското женско облекло през първите десетилетия на XX век (по материали от Средните Родопи), 50–61; **Цанева, Е.** Преподаването на народна култура в българското средно училище, 62–72; **Минчева, Е.** „Случаят Якоруда“ — между държавна политика и самоидентификация. 2. „Македонци“ и „турци“ — 90-те год. на XX в., 82–101; **Сиракова, И.** Баене с чумбер (по материали от Русенско), 102–105; **Милчева, М. и Р. Гогова.** Бронзов съд с необикновени изображения, 106–111; **Иванова, М.** Резултати от една студентска етнологка експедиция в община Каварна (септември 2004 г.), 112–128.

2006, № 1: Симеонова, Г. Граници и места за общуване в пространството на възрожденския град, 7–15; **Пимпирева, Ж.** Формиране на семейство и домакинство при гагаузите в Североизточна България през първата половина на XX век, 16–25; **Средкова, С.** Гагаузката къща, 26–39; **Ангелова, Д.** Границата в живота на едно село (по материали от с. Странджа, Ямболско), 40–45; **Куманов, Г.** Границата — елемент на менталното пространство в планината, 46–59; **Янков, А.** Зазидано за потомците (едно послание от миналото, открито в зида на стара родопска къща), 60–64; **Попов, Р.** Реката и демоните, 65–70; **Тодорова, Д.** Разделените семейства — границата в спомените на преселниците от Западните покрайнини във Варна, 71–76; **Манова, Цв.** Границата ни с Република Сърбия в един житейски разказ, 77–81; **Щерева, Т.** Празникът Петльовден на границата между традиция и съвременност, 82–85; **Лилова, И.** Река Янтра като етнопсихологическа селищна граница 86–90; **Иванова, Е.** Пространства и граници в живота на старозагорката. Женската свобода, 91–97; **Цанева, Е.** Етнографският институт с музей през 2005 г., 116–123.

Българска реч. СУ „Св. Климент Охридски“. Факултет за славянски филологии. Гл. ред. Василка Радева. ISSN 1310-733X.

2004, № 1: Коева, Св. Типология на субектните изречения в рамките на видовете подчинени изречения, 10–17; **Павлова, Н.** Извинението в българския всекидневен дискурс, 18–21; **Михайлова, Н.** Семантичното поле на истината и лъжата в българския език, 22–25; **Карагъзова, Сн.** Как говорим за емоциите си, 26–27; **Холиолчев, Хр.** „Изток“ и „запад“ в българския книжовен език, 31–41; **Брезински, Ст.** Поговорки и пословици, 42–43; **Кювлиева-Мишайкова, В.** За образността в народните названия на небесната дъга в българския език, 44–45; **Кювлиева-Мишайкова, В.** За алогичното название на един български християнски празник, с. 46; **Чолева-Димитрова, А.** Произходът и значението на едно селищно име от Софийско — Герман, с. 47; **Вълчев, Б.** С право ли е наречена *първичка* (160 години от издаването на Богоровата граматика), 59–63.

2004, № 2: Лилов, М. Към характеристиката на нормативността в съвременния български книжовен език, 11–16; **Лилов, М.** Динамичната същност на българския книжовен език, 17–18; **Георгиева, Е.** Изгледи за подобряване на езиковата култура на българите, 19–21; **Мурдаров, Вл.**

Защо са още ‘грозни’ чуждите думи, 22–24; **Парашкевов, Б.** Мултиплициране на грешките, 25–32; **Павлова, Св.** За светлото и доброто, 33–34; **Дечева, Д.** За ‘вандалите’, многото подобни и малкото различни, 35–36; **Лилова, М.** Нови метафорични значения и тяхната роля в съвременния български език, 37–40; **Костадинова, П.** ‘Съдба’ и ‘Фортуна’ в новобългарските преводи на Паисиевата „История“, 41–45; **Китанова, М.** Функции на диалектизмите в разказите на Йордан Радичков, 46–50; **Митринов, Г.** Диалектология и история, 51–53; **Миланов, Вл.** Към проучването на диалектната абстрактна лексика, 54–57.

2004, № 3: Костова, Н. Глаголи за начин на движение, 17–22; **Бурова, Л.** Родова адаптация на англицизмите в българския и немския език, 23–30; **Михайлова, Н.** Семантична характеристика на сравненията в „Шоуто на Слави“, 31–34; **Павлова, Н.** Етническият портрет на българина в културната памет на други народи (щрихи от езиковата имагинистика), 35–41; **Бояджиев, Т.** Произход и дистрибуция на звучните африкати в българските диалекти, 42–48; **Велчева, Б.** Произходът на формите *туй* и *тъй* в северозточните български говори, 49–50; **Митринов, Г.** Интересни фонетични особености в говора на с. Виево, Смолянско, 51–54.

2005, № 1: Стоянова-Горанова, Св. Лексикална асиметрия между английски и български, 14–21; **Баракова, П.** Комуникативната схема в рекламния текст. Трето лице в рекламните текстове, 22–41; **Георгиева, Е.** Фразеологизмите — един специфичен начин за опознаване и представяне на света, 33–41; **Кювлиева, В.** За един вид промени в значението на думите, 42–43; **Кювлиева, В.** „Магическата дума“ абракадабра, 44–45; **Трендафилова, П.** За формалния и семантичния характер при определянето на народните умотворения от преходен тип, 46–53; **Холиолчев, Хр.** За някои роднински названия в българския език, 54–63; **Витанова, М.** Названия за баница в българските диалекти в славянски и балкански езиков контекст, 64–66.

2005, № 2: Чаралозова, К. Женски лични имена със суфикс -к(а), 19–24; **Михайлова-Сталянова, Н. и Вл. Миланов.** Българският език да обединява политиците ... или как се роди идеята да наблюдаваме парламентарната реч, 25–30; **Павлова, Н.** За етимологичната памет на *вила* и *самодива* — названия на най-популярния женски митичен персонаж в българската народна култура, 37–41; **Китанова, М.** Ономасиологичната картина на обредния цикъл „Погребение“, 42–60; **Балкански, Т. и Кондов, В.** „Саломоновският цирк“, 61–66.

*Български език. БАН, Институт за български език.
Гл. ред. ст.н.с. д-р Владко Мурдаров. ISSN 0005-4283.*

2005, № 3: Райнов, В. Изображението като начало на нова изказност в езика, 5–11; **Павлова, Р.** Неизвестен препис на Проложното житие на светите братя Кирил и Методий, 12–16; **Дограмаджиева, Е.** Изместване

на памети към съседни дати в късните славянски евангелски месецослови, 33—38; **Илиева, Т.** Метонимията като словообразователен способ в старобългарския език (върху материал от Йоан-Екзарховия превод на богословието), 39—45; **Христова-Шомова, И.** Библейските цитати и реминисценции в *Молитва към Богородица* на Димитър Кантакузин, 46—53; **Узунова, И.** Нягоевите послания като извор за историята на българския език, 54—60; **Цибранска-Костова, М.** Старобългарският глагол *търъгъвити*, 61—65; **Карачорова, И.** Още веднъж за Устава за четене на псалтира, 66—76; **Кочев, И.** Палаталната епентеза в историческия развой на българския език, 77—81; **Мичева, В.** Съвместимост на паратактичните съюзи в езика на новобългарските дамаскини, 82—88; **Райкова, М.** Към историята на българската роднинска терминология, 89—93; **Стефова, Л.** Из глаголната система на Райковския дамаскин, 94—98; **Кочева, Е.** Морфологични варианти в североизточнобългарските дамаскини от XVIII век, 99—103; **Шалагин, В.** Жеравненският дамаскин и организацията на темпоралната система на българския език през XVIII-ти век, 104—111; **Николова, Н.** Марин Дринов и книжовноезиковата ситуация през третата четвърт на XIX век, 112—122; **Тодоров, Т. Ат.** Произход на диалектната дума *пърдина* ‘снежна пряспа’, 123—125; **Зицман, А.** Към етимологията на фитонима *лайка*, 126—127.

2005, № 4: Бояджиев, Т. Националният език в условията на чуждо влияние и глобализация, 5—15; **Парашкевов, Б.** Модел за гнездово етимологично представяне на германизмите в български, 32—36; **Костадинова, П.** Защо Софроний пише своето „Житие“: една хипотеза, 59—66; **Благоева, Д.** Лексикални особености на българския и руския компютърен жаргон (с оглед на релацията стандарт — субстандарт), 74—80; **Мурдаров, Вл. и П. Костадинова.** Национален стандарт за транслитериране на български кирилски собствени имена с латински букви, 81—87; **Попов, Б.** Българските и общославянските термини за ‘бог’ в светлината на индоевропейските паралели, 100—104; **Попов, К.** В защита на църковнославянския език, 124—125.

Български език и литература. МОН. И. д. гл. ред.чл. кор. проф. Тодор Бояджиев. ISSN 0323-9519.

2005, № 5: Бояджиев, Т. Националният език в условията на чуждо влияние и глобализация, 5—16; **Чернокожев, В.** Прогонените „Песни за Мекедония“ (По случай 155-годишнината от рождението на Иван Вазов), 17—20; **Кирова, М.** Другият Далчев, „Човекът на общността“, 21—31; **Кръстева, И.** Самотата на познанието, 32—34; **Илиева, Ив.** Осуетената среща на човека със света (Конструктивистки модел на урок върху стихотворението „Книгите“ на Ат. Далчев), 36—45.

2006, № 1: Митева, К. Национална научна конференция, посветена на 125-годишнината от рождението на Йордан Йовков, 3—4; **Кирова, М.** „Светият идиот“: една типологическа аналогия в творчеството на Йовков,

15—22; **Гетова, Е.** Дрямката на времето (Път, пътуване и време във „Вечери в Антимовския хан“), 23—32; **Тонова, М.** Нравственият патос и хуманизмът на Йордан Йовков при изучаването му в училище, 33—43.

*Българско музикознание, БАН. Институт за изкуствознание.
Гл. ред. Димитър Христов. ISSN 0204-823X.*

2006, № 2: **Каракостова, А.** Посланието на името [„Ивайло“ на Добри Христов], 3—40; **Йосифов, Др.** Времени индекси на формата. Някои прояви на поливалентно композиционно мислене в българската музика, 42—54; **Танева-Янева, П.** Подстъпи към формиране на балетна трупа в Стара Загора, 56—72.

Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“. Център за славяно-византийски проучвания „Иван Дуйчев“. Отг. ред. проф. д. изк.н. Аксиния Джурова. ISSN 1311-784X.

2005, 93: **Бакалов, Г.** Ранното монашество и вселенската църква, 17—26; **Джурова, А.** Застъпничеството на светиите, 27—32; **Балабанов, Д.** Културно-историческото наследство на град Самоков, 51—56; **Митрополит Калиник.** Черепишкият манастир — огнище на вяра, просвета и култура, 57—58; **Тотев, Т.** Дворцовый манастир в Преславе, 59—70; **Георгиев, П.** Манастирът от X в. при с. Черноглавци, Шуменско, 71—80; **Ванкова, А.** Проблема континуитета и дисконтинуитета в терминологии, применявшейся к монахам в ранневизантийских и славянских памятниках канонического и светского права, 95—102; **Архимандрит Виктор Мутафов.** Поглед върху историята на Басарбовския манастир до Русе, 103—106; **Тотев, К.** Нагръдни оловни икони с изображения на св. Георги Войн, пешак и драконоборец, 131—137; **Миланова, А.** Манастирът като фактор за развитието на селото в България под Византийска власт (XI—XII в.), 139—152; **Костова, Е.** Мелнишките манастири „Св. Богородица Спелиотиса“ и „Св. Богородица Пантанаса“ в светлината на две средновековни грамоти, 193—202; **Христемова, М.** Бачковският манастир през XVI в. според османски описни регистри, 215—228; **Малчев, Р.** Първобългарска следа във фолклорния култ към св. Иван Рилски в риломанастирското културно пространство, 229—234; **Баръмова, М.** Между вярата и политиката (Ктиторски портрети и надписи от Македония, втората половина на XIV в.), 235—244; **Жеков, Ж.** Колизията стратиоти — монаси VIII—ср. IX в., 245—252; **Харбова, М.** Манастирите на Балканите — единна мрежа от духовни, просветни и културни огнища, 253—266; **Попконстантинов, К. и Р. Костова.** Жените и монашеството в България IX—X в. по археологически и епиграфски данни, 267—274; **Паскалева, К.** Към историята на женското монашество в България, 275—298; **Николов, Г.** Български царици от Средновековието в „ангелски образ“, 299—316; **Темелски, Хр.** Възникване, задачи и функции на девическите манастири във Великотърновска епархия през Възраждането, 317—

322; **Бояджиев, Р.** Женското монашество от ранните векове на християнството и „историческото изследване за жените“ в светлината на някои съвременни чуждоезични трудове, 323—328; **Златкова, Ю.** Начало на организирано женско монашество на Балканите (V—VI в.), 329—338.

*Известия на държавните архиви. Главно управление на архивите.
Отг. ред. Цочо Билярски. ISSN 0323-9780.*

2005, № 90: **Кирилова, А.** Идеи за материално осигуряване на освободителното дело в навечерието на създаването на БРЦК (юли 1868—септември 1869), 3—18; **Бошнакова, М.** От „върховизъм“ към „федерализъм“ (Биография на Владислав Михайлов Ковачов), 19—53; **Котев, Н. и А. Котева.** Неизвестни документи за изтеглянето на II български корпус от региона на Западна Тракия и Егейска Македония през 1944 г., 91—111; **Билярска Д.** Два документа за отношението на професор Васил Златарски към ранното творчество на професор Никола Милев, 112—134; **Златкова, М.** Писма от проф. Иван Шишманов, съхранени в Националния исторически музей, 135—143; **Нончева, Ж.** Архивните фондове на Държавната музикална академия в Държавен архив — София, 144—151.

Исторически преглед. БАН, Институт по история. Гл. ред. проф. Георги Марков. ISSN 0323-9748.

2005, № 3—4: **Запрянова, А.** 60 години списание „Исторически преглед“, 3—13; **Тотева, Т.** Занаяти и еснафски организации в Северозападна България през третата четвърт на XIX век, 14—25; **Божинов, В.** Абдикацията на цар Фердинанд и ролята на Андрей Ляпчев, 26—33; **Пенчев, П. Д.** Икономическите последици от Деветоюнския преврат 1923 г., 34—59; **Иванов, М.** Можехме ли да девалвираме лева? Какво се крие зад ортодоксалния български отговор на Голямата депресия, 60—80; **Бинева, В.** Стопанските кадри на национализацията от 23 декември 1947 г., 81—110; **Господинов, К. Г.** Свърлижката приписка като исторически извор, 151—175; **Дончева, Св.** Тефтер на българския джелепски еснаф в Одрин, 176—196; **Бозвелиев, Л.** Родословието на Неофит Хилендарски Бозвели. Посвещава се на 220-годишнината от рождението му, 197—229; **Попова, Н.** Българска историческа книжнина през 2003 г., 302—322.

История. Гл. ред. проф. Георги Бакалов. ISSN 0861-3710.

2005, № 5—6: **Пеев, Вл.** Българските общества и създаването на доброволческия батальон във Влашко и Молдова по времето на Кримската война (1853—1854 г.) 28—49; **Атанасов, Хр.** Опит за „Икономически и социален портрет“ на видинските „Оджаклии“ от втората половина на XVIII век, 50—60; **Иванов, Н. Ил.** Франция, Великите сили и Османската империя между режима на капитулацията от 1740 г. и Кримската война (1853—1856),

61—69; **Игнатов, В.** Някои проблеми относно цар Борил, 83—93; **Чорбаджиев, Н.** Към проблема около завладяването на Плевен от османските турци, 94—98; **Баев, Й. и К. Грозев.** Българските специални служби в годините на студената война, 99—127.

2006, № 1: **Гюзелев, В.** Победата в битката край Одрин през 1205 г. в старобългарския книжовен спомен и в историописа, 1—13; **Иванов, Н. Ил.** Разузнавателни структури на Комунистическия интернационал на Балканите (1919—1935), 21—35; **Лозанов, Л.** Църковните институции в Югоизточна Европа — 12 века в сянката на властта (историческа справка) 36—42; **Кочанкова, А.** Институции и архиви в България — поглед от съвремението, 43—49; **Й. и К. Грозев.** Българските специални служби в годините на студената война, 50—64.

Литературна мисъл. БАН, Институт за литература. Гл. ред. Радосвет Коларов, ISSN 0324-0495.

2005, № 1: **Лилова, Д.** Европа като колониален господар: дебатът за железниците във възрожденския печат, 20—28; **Андреева, Н.** Европа в лириката на Асен Разцветников, 46—52; **Вачева, А.** Умният път е: с тяхното оръжие да се въоръжим...Модерният дебат за „родно“ и „чуждо“ през 30-те години на ХХ век, 53—60; **Илчева, Р.** „По дрехите посрещат...“ или външният вид в културологичната антитеза Изток — Запад, 105—113; **Данова, П.** Един български прочит на „Нощна песен на странстващ овчар в Азия“ от Джакомо Леопарди, 114—122; **Арегов, Н.** Що е оксидентализъм и има ли той почва у нас? Предварителни тезиси в търсене на литературните аспекти на проблема, 123—130.

2005, № 2: **Коларов, Р.** Колебание, неопределеност и желание за другото, 5—14; **Кьосев, А.** Категориите „наше“, „българско“, „у нас“ в първата българска литературна история, 15—31; **Камбуров, Д.** Уседналата долница на Европа: Регионалната междуположеност на Балканите като по(л)родена, 32—50; **Ичевска, Т.** Чифликът без граници (Библейското и светското в романа „Чифликът край границата“), 81—91; **Атанасова, Цв.** „Невероятните“ разкази на Светослав Минков в контекста на модерната литература, 92—102; **Минков, Б.** Градът като място на модерното в творчеството на Георги Райчев, 103—112; **Добрева, И.** Възрожденски интерпретации на житийното, 155—175; **Алексиева, А.** Симптоматика на меланхоличното в българската поезия от 40—50-те години на ХІХ век, 176—192.

Минало / Minalo. Гл. ред. Любомир Юруков. ISSN 1310-3415.

2005, № 4: **Алексиев, А.** Открита е нова фотография на Филип Тотю, 4—5; **Марков, Н.** Раннохристиянски амулет с образите на добрия пастир и пророк Даниил от Ямболско, 6—9; **Генова-Калпакова, С.** Дарителство и ктиторство в средновековна България — теоретична постановка, 10—20; **Даскалова, Б.** Връзките на румънския светец Никодим Тисмански с Бълга-

рия, 21—33; **Хамамджиев, К.** Още веднъж за участниците в първия учителски събор в Пловдив, 1870 г., 34—46; **Григоров, Д. и Вл. Станев.** Спорът за интегрална Югославия: от Триглав за Черно море през Македония, 56—75; **Янев, И.** Присъединяването на България към Тристранния пакт 1 март 1941 г. в българската историография, 76—83; **Манолова, Г.** Ролята на държавната политика за етническото определяне на българските преселници в Бесарабия, 84—88; **Вълчинова, Г.** 'Вяра' и 'нация' в два разказа за пренасяне на мощите на св. Параскева/Петка Епиватска (1641 г.), 89—95.

2006, № 1: Пенчев, Вл. Нова колективна находка с фолиси от XI в., намерена при археологическите разкопки в Силистра, 5—9; **Дончева, Ст.** Новооткрита Солунска ампула — кутрувия от XII—XIII век, 10—15; **Игнатов, В.** За самоличността на погребания в „Калояновия гроб“ при черквата „Св. Четиридесет мъченици“ във Велико Търново, 20—26; **Чурешки, М.** Сеславският манастир и ролята му в българската история, 27—34; **Ангелова, Р.** Депутатите от Шуменски окръг в Учредителното събрание, 35—45; **Симеонова, Г.** Градът в научното наследство на Димитър Маринов, 46—60; **Петков, Н.** ОФ срещу църковния брак, 85—91.

2006, № 2: Алексиев, А. Открита е нова фотография на възрожденския будител Георги Стойков Раковски, 4—7; **Костова, Е.** Манастирът „Свети Георги“ в Мелник и Светогорският Ивирон през първата половина на XIV в., 8—22; **Хамамджиев, К.** Началото на новобългарското училище в Сливен, 28—40; **Иванова, Е.** Америка в духовния живот старозагорци (втората половина на XIX—началото на XX век), 41—47; **Маркова, М.** Традиционна технология на българското кисело мляко, 48—56; **Петров, Кр.** Документи от архива на плевенския кмет Георги Узунов, 57—63; **Хаджийски, И.** Седма пехотна рилска дивизия през Балканските войни 1912—1913 г., 64—74; **Карабулков, Т.** Едно дълго българо-френско приятелство, 75—81; **Божинев, В.** Как София се поучи от Белград, 82—86.

Старобългаристика / Palaeobulgarica. БАН, Кирило-Методиевски научен център. Гл. ред. ст.н.с. Светлина Николова. ISSN 0204-4021.

2005, № 4: Славова, Т. Старобългарските релативи в исторически аспект, 64—74; **Милтенов, Я.** Редки думи и *hapax legomena* в старобългарския превод на Диалозите на Псевдо-Кесарий, 75—83; **Ждраков, Здр.** За трите златни пръстена с монограми на кан Кубрат, 84—94; **Найденова, Д., Ст. Бакалова и А. Костадинова.** Международна научна конференция „Проблеми на Кирило-Методиевото дело и българската култура през IX—X век“, 95—116.

Старобългарска литература. БАН, Институт за литература. Отг. редактор ст.н.с. Ана Стойкова, ISSN 0204-868X

2005, 33—34: Библиография на публикациите на проф. д-р Клементина Иванова, 5—12; **Попов, Г.** БОГОИВАЉНИЉ ТИ ПОЉШТЉ ХРИСТЉ СЛАВИМ

(Старобългарски Канон за Богоявление), 13—64; **Йовчева, М.** Езикови свидетелства за произхода на *Службата за Пренасяне на мощите на папа Климент Римски*, 64—77; **Станкова, Р.** Типология на ранните южнославянски служби, 78—94; **Станчев, Кр.** Още веднъж за типологията и терминологията на служебните минеи (Наблюдения върху състава на ръкопис Vat. Slav. 26), 95—99; **Иванова, М.** *Пространното житие на св. Константин-Кирил* в руските до-Макариеви чети-минеи, 113—125; **Бърлиева, Сл. и Ал. Наумов.** Мощите на св. Кирил и тяхната прослава през вековете, 126—144; **Велинова, В.** Тълкувания на Светата литургия в творби на Климент Охридски, 145—153; **Трендафилов, Хр.** К истокам поетизации философии у славян, 179—185; **Петков, Г.** Неизвестни преписи от проложните жития на Кирил и Методий, 186—198; **Павлова, Р.** Неотбелязани славянски творби в ръкописа Хлуд. 189, 199—208; **Томова, Е.** Проложното житие на св. Михаил Воин (Предварителни текстологически наблюдения), 209—220; **Стойкова, А.** Аджарска следа в *Чудото на св. Георги със змея?*, 235—246; **Радославова, Д.** Култът към св. Иван Рилски, отразен в българските ръкописи от XVII в., 257—262; **Атанасова, Д.** Св. Текла във и през огледалото на апостол Павел, 263—274; **Мусакова, Е.** Йоан Кръстител побеждава змея, 275—288; **Гагова, Н.** Теофаничното видение от Томичовия псалтир и особеностите на исихастката тринитарна концепция в един текст на Йоан Кантакузин, 289—304; **Добрев, И.** Проговорилото мълчание, 329—340; **Кузидова, И.** Южнославянска антология със сентенции *Панарет*, 341—355; **Димитрова, М., Е. Мусакова и А. Бояджиев.** Маниуловият апостол, 356—379; **Димитрова-Маринова, Д.** Поучението към жените и момите в ръкописната традиция от втората половина на XVIII в., 380—393; **Вутова, Н.** Филиграноложка датировка на ръкопис № 904 от колекцията на Атинската национална библиотека, 405—409; **Узунова, Е.** Познанията за природата според извънтекстовите добавки в български ръкописи, 410—415; **Славова, Т.** За някои езически реалии в Ефремовската кормчая, 416—426; **Христова, И.** Паримииите за Петровден в служебните минеи, 427—444; **Тасева, Л.** Единство и многообразие на преводаческите норми през XIV в. (По материал от два южнославянски превода на триодните синаксари), 445—457; **Велчева, Б.** Към историята на българските адвербиални форми, 475—477; **Тотоманова, А.-М.** Размисли върху родопския вокализъм и общата съдба на българските диалекти, 478—484; **Пеев, Д.** Глоса за българите в славянския текст на *Юдейската война* от Йосиф Флавий, 485—493; **Георгиева, Г.** Публикации по старобългарска литература и култура, излезли в България през 1999—2000 г., 507—556.

Проблеми на изкуството / Art Studies Quarterly. БАН, Институт за изкуствознание. Гл. ред. проф. Елка Бакалова. ISSN 0032-9371.

2005, № 3: **Маразов, И.** Семантика и функция на изобразителния текст във фреските на тракийските гробници, 7—19; **Досева, И.** Конструкция и

декорация на ранновизантийските олтарни прегради в контекста на църковния интериор (според паметниците от територията на съвременна България през IV—VI в.), 20—29; **Куюмджиев, А.** За датирането на кулата, църквата и надгробната плоча на Хрельо в Рилския манастир. И още нещо..., 30—36; **Станева, Хр.** Реставрация на църквата „Св. Димитър“ в Бобошево, 37—40; **Вълева, Цв.** Стенописите на олтарното пространство на църквата в Кремиковския манастир след тяхната реставрация, 41—46; **Ванев, И.** Опити за трансфериране на стенописите от храм „Св. Георги“ в Арбанаси в контекста на тяхното опазване, 54—59.

2005, № 4: Колева, М. Портретна пластика от Хадриановата епоха от днешните български земи. Официални портрети, 3—14; **Бойчева, Ю.** Функционални и иконографски особености на плащаницата през XIV—XV век. Византийски плащаници в България, 15—26; **Вълчинова, Г.** Летящата икона на Света Богородица от с. Конче, Радовишко. Поглед към символните медиации на иконата, 34—40.

2006, № 1: Геров, Г. Образ — символ — ритуал (към иконографията на една несебърска икона), 3—12; **Мугафов, Е.** Епиграфски хипотези за иконата „Господарка на живота“, 13—17; **Стойкова, М.** Таксидиотите и тяхната роля за формиране облика на изкуството през Възраждането, 18—30; **Генова, Е.** За няколко непубликувани произведения на църковната миниатюрна пластика в български музейни сбирки, 43—52; **Добрева, Л.** За праволинейността на един възрожденски ексцентрик (Размисли върху юбилейната изложба на Никола Образописов), 53—59.

Études balkaniques. Institut d'études balkaniques. Ed.-in-Chief Agop Garabedian. ISSN 0324-1654.

2005, № 2: Valtchinova, G. Krâstova gora et les réseaux de devotion populaire orthodoxe dans les Rhodopes (Idée nationale, Orthodoxie et grécité au XXe siècle), 45—68; **Raykova, M.** Sur la composition des recueils de droit canonique sud-slaves (d'après les manuscrits de la collection de la Bibliothèque de l'Académie des Sciences de Roumanie), 103—126.

2005, № 3: Popov, J. Aspects de la politique balkanique de la Roumanie au début du XXe siècle (1912), 51—76; **Grozdanova, E.** Bulgarian Ottoman Studies at the Turn of Two Centuries: Continuity and Innovation, 93—146.

ДИСЕРТАЦИИ

2006

ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

Елена Цветанова **Азманова-Рударска**. Повествователният образ на автора. Мемоарните творби на българската литература от Освобождението до края на Втората световна война. С., 2006.

Боян Александров **Алексиев**. Контрастивни аспекти на терминологичната метафора. С., 2006.

Николай Аретов **Аретов**. Националната митология и националната литература. Сюжети, изграждащи българската национална идентичност в словесността от XVIII и XIX век. С., 2006. ДН

Атанас Росенов **Атанасов**. Безличните предикати в съвременния български език (аргументна структура и компютърен модел на описание). С., 2006.

Светлана Петкова **Василева-Карагъзова**. Барокът в славянските литератури. С особен оглед на промените в жанровата система на литературите от православния регион. С., 2006.

Евгения Тодорова **Вучева-Йорданова**. Един интегрален модел на речта: равнища, единици и категории. С., 2006. ДН

Валентина Пантелеевна **Гаргалък**. Българският езиков субстрат в гагаузкия език в Молдова. С., 2006.

Христина Пелова **Дейкова**. Ономасиологични и словообразователни сходства и различия между български и чешки названия на птици. С., 2006.

Ана Стоева **Димова**. Вицът като езиков и културен феномен (немско-български паралели и контрасти. Преводимост). С., 2006. ДН

Елена Иванова **Димова**. Радиопредаванията за чужбина: история, типология и развитие. С., 2006.

Иван Стойков **Иванов**. Индикация на постмодерното в българската проза през последната четвърт на XX век. С., 2006.

Татяна Атанасова **Илиева**. Богословската терминология в Йоан-Екзарховия превод на *Небеса*. С., 2006.

Панайот Димитров **Карагъзов**. Славянските свети мъченици. Същност и канонизация, хронология и типология; критика и апология на славянското мъченичество. С., 2006. ДН

Иван **Касабов**. Граматика на семантиката. С., 2006. ДН

Ани Иванова **Кемалова**. Сборникът СУДАЦ по софийски препис от XVII век — лексикално-текстологични проблеми. С., 2006.

Людмила Иванова **Кирова**. Компютърните технологии като социолингвистичен фактор в българския език. С., 2006.

Петя Николаева **Колева**. Границата литература — нелитература (върху текстове от 80-те и 90-те години на XIX век). С., 2006.

Надежда Спасова **Костова**. Основни глаголи за движение в българския език. С., 2006.

Николай Димитров **Куртев**. Ономастика на българските селища в южната част на Молдова. С., 2006.

Теодора Куртева **Куртева**. Синтагматика и семантична функция на глаголните представки в съвременния български език. С., 2006.

Владимир Симеонович **Манчев**. Лексеми, несущие культурную информацию, и их перевод (на материале произведений русской и болгарской художественно литературы). С., 2006.

Мирослав Красимиров **Михайлов**. Златоградският говор. С., 2006.

Светла **Пачева-Карабова**. Метафоричният език на съвременната българска академична медицина. С., 2006.

Пламен Антов **Петков**. Българският постмодернизъм в традициите на българската модерност. Контекст. Генезис. Специфика. С., 2006.

Росица Найденова **Стефанова**. Средства за изразяване на глаголното действие в българския и сърбо-хърватския език. С., 2006.

Емилия Николаевна **Тарабурка**. Концепцията на човека в творчеството на Йордан Радичков и Йон Друца. С., 2006.

Нели Тодорова **Тинчева**. Менталната схема начало-път-цел в политическите речи. С., 2006.

НАУЧНИ ФОРУМИ

2006

Византия и славяните

Международен научен симпозиум, посветен на двадесет годишнината на Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

12 – 14 май 2006 г. – София

120 доклада

Участват 140 учени от 20 страни.

Симпозиумът е разделен на следните секции:

Византия и славяните: Моделът – приемственост и развитие;

Византия и славяните в харизматичността на словото;

Византия и славяните: богопознание в образи;

Византия и славяните: Дългото сбогуване със себеси; Cyrilo-Methodianum.

ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

Възхвала на Вен Тин

Национална конференция по случай 100 години от дебюта на писателя
Департамент „Нова българистика“ при Нов български университет и
Универсална научна библиотека „П. К. Яворов“

28 април 2006 г. – Бургас

Двадесет и втори Кирило-Методиевски четения, посветени на 1120 години от идването на Кирило-Методиевите ученици в България и 600 години от смъртта на Митрополит Киприан

Катедра по кирилометодиевистика при Факултета по славянски филологии
на Софийския университет

„Св. Климент Охридски“

11 май 2006 г. – София

12 доклада

Иван Теофилов в българската литература и култура

Юбилейна конференция в чест на 75-годишнината на поета
Департамент „Нова българистика“ при Нов български университет
9 юни 2006 г. — София
6 доклада

Кръгла маса по случай 190 години от първия брой на вестник „Зорница“ (Цариград, 2 януари 1876 г.)

Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“
30 май 2006 г. — София
15 доклада

Литературни четения посветени на 80-годишнината на проф. д-р Георги Германов

Катедра по руска филология при Факултета по славянски филологии на
Софийския университет „Св. Климент Охридски“
29 май 2006 г. — София

Филологическият проект в началото на ХХІ век

Научна конференция
Факултет по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент
Охридски“
17 май 2006 г. — София
31 доклада

Четения за Михайловски

Научна конференция, посветена на 150-годишнината от рождението на
Стоян Михайловски
Департамент „Нова българистика“ при Нов български университет
18 май 2006 г. — София
7 доклада

ИЗКУСТВОЗНАНИЕ

Изкуствоведски четения

Международна научна конференция
Институт за изкуствознание при БАН
12— 14 май 2006 г. — София
54 доклада

ХОРИЗОНТИ

Молдовската българистика днес: 2001–2005 година

Развитието на българистиката в Република Молдова е представяно досега в няколко публикации, в които се характеризират българистичните центрове¹. За българските отделения при висшите учебни заведения са писали Е. Рацеева и К. Цанков². Историографската проблематика в развитието на българистиката в Молдова е отразена в редица статии на колегите, преди всичко на Н. Кара, Н. Русев, Е. Рацеева, М. Караджова-Марин, публикувани основно в алманаха на Научното дружество на българистите в Молдова „Български хоризонти“, посветен на десетата годишнина от създаването му³.

Тук бихме искали да представим научния принос на българистите от републиката през последните пет години, които още не са били предмет на специално изследване, без да претендираме за аналитичен подход към изследванията⁴.

Предварително ще отбележим, че през тези години продължаваха активно да работят вече представените държавни и обществени институции. Това са Секцията по българистика в Института за междуетнически изследвания към Молдовската академия на науките, Научното дружество на българистите в Република Молдова, Кишиневският педагогически университет „И. Крянга“. В изследвания период с българистика се занимават активно Висшата антропологическа школа (университет) в гр. Кишинев (ВАШ), Центърът за проучване на националните малцинства в Република Молдова и Тараклийският

---

¹ Червенков, Н. Научни българистични центрове в Молдова. — В: Българистика 2001. София, 2001, 69–80; Българистика в Институте межэтнических исследований: состояние и перспектива. — Ежегодник Института межэтнических исследований. Т. 2, Кишинэу, 2001, 23–28.

² Рацеева, Е. Българското отделение в Кишиневския педагогически университет. — Български хоризонти, № 3, Кишинев-София, 2002, с. 12; Цанков К. Българската филология в Комратския държавен университет. — Пак там, 2, 17–18.

³ Български хоризонти, № 5, 2004.

⁴ Тук не засягаме работите, посветени на гагаузите.

държавен университет, в концепцията за развитието на който има специална задача той да се изгради като важен българистичен център, а също и редица други институции.

Трудът „Българите от Молдова и Украйна: втората половина на XVIII в.—1995 г. (Библиографски указател на литературата) е подготвен от Иван Грек с участието на Е. Челак, Н. Червенков, И. Шпак и е издаден от Научното дружество на българистите в Република Молдова⁵. Трудът беше посрещнат от научната общност с голям интерес. Указателят включва повече от осем хиляди монографии, сборници, статии и др. на различни езици от втората половина на XVIII в., които разглеждат най-широки проблеми на българските преселници в Украйна и Молдова от времето на формирането на българската народност от VII в. до 1995 г. Хронологически са включени различни държавни образувания: Киевска Рус, средновековна Молдова, Османската и Руската империя, Румъния, Съветският съюз и съвременните държави Молдова и България.

Многогодишните изследвания на доктора по история Сава Новаков в Секцията по българистика в Института за междуетнически изследвания към Молдовската академия на науките се увенчаха с монографията „Социално-икономическо развитие на българските и гагаузките села в Южна Бесарабия (1857—1918)“⁶. Тази работа продължава тематически и хронологически труда на И. Мешчерюк, който се занимава с този проблем в периода до Кримската война (1853—1856). Въз основа на нови архивни материали се разглежда развитието на селското стопанство и неговите отрасли, на занаятите, промишлените предприятия и търговията от средата на XIX в. до началото на XX в. и се отбелязва приносът на откъднунавските преселници и техните потомци за селскостопанския прогрес в региона. В редица статии, посветени на същите проблеми, С. Новаков изследва историографията по въпроса, взаимоотношенията на българите и гагаузите с немските колонисти в Бесарабия⁷. Същият автор, който повече от тридесет години се занимава с историята на родното си село Кортен, издаде в съавторство с председателя на местната

⁵ Грек, И. Болгары Молдовы и Украины: вторая половина XVIII в.—1995 г. (Библиографический указатель литературы). Составители И. Ф. Грек, Е. И. Челак, Н. Н. Червенков, И. И. Шпак. Науч. ред. Н. Н. Червенков, библиограф. ред. Л. М. Коробко. Кишинев „S.S.B.“, 2003.

⁶ Новаков, С. Социално-икономическое развитие болгарских и гагаузских сел Южной Бессарабии (1857—1918). Науч. ред. И. Анцупов, И. Бодруг. Кишинев, 2004.

⁷ Новаков, С. Историография по проблеме: „Социално-икономическое развитие болгарских и гагаузских поселений Южной Бессарабии“. — Ежегодник Института междуетнических исследований АНМ. Т. 2, Кишинев, 2001, 66—72; Същият. К истории развития шелководства в селениях болгар и гагаузов в Южной Бессарабии в конце XIX — XX в. — Пак там, Т. 3, Кишинев, 2002, 29—34.

селскостопанска фирма „Кортен“ Николай Гургуров книга, посветена на историята на църквата, като представя и историята на църквата „Св. Никола“ в Кортен⁸.

Широк отзвук получи неотдавна излезият сборник „По пътя на националната духовност на българите от Молдова. Документи и материали (краят на 80-те — 90 г. на ХХ в.)“⁹, подготвен от Иван Грек, Николай Червенков и Татяна Шикирлийска и издаден със средствата на бизнесмена Иван Бишир. Сборникът включва материали от периодичния печат, документи от държавни и обществени институции, както и спомени на участници в българското движение в Републиката през последните петнадесет години. В предисловието към сборника, написано от И. Грек, дълбоко и осмислено се представят както задачите на труда и подробностите от подготовката му, така и тенденциите на българското движение в сложните години на формирането на съвременната молдовска държава.

През 2003 г. беше защитена първата дисертация по българистика в Молдова за научна степен доктор на историческите науки от Н. Червенков на тема „Формиране на идеите на българската държавност (средата на ХІІІ в.—70-те г. на ХІХ в.)“¹⁰. В нея е предприето комплексно и цялостно изследване на процеса на формирането на българската държавност в периода на Българското възраждане. Проучени са идеи, програми и проекти за българската държавност, разработени на всеки един етап от национално-освободителното движение. Във връзка с разработката на темата авторът участва и в подготвянето на българо-руския документален сборник „Русия и българското националноосвободително движение. 1856/1876“¹¹.

Голям колективен труд е написан за едно от големите български села в Одеска област — Городне (Чийшия)¹², в подготовката на който заедно с Одеския национален университет „И. Мечников“ и Одеския археологически музей на НАН Украйна участва и Научното дружество на българистите в Молдова. Н. Червенков е представен с раздела „Историята на селото“¹³, а също е съав-

⁸ *Новаков С., Н. Гургуров. Очерки истории кортенских храмов в Молдове и Болгарии. Кишинэу, 2005.*

⁹ *По пути национальной духовности болгар Молдовы. Документы и материалы (конец 80-х — 90-е гг. ХХ в.). Науч. ред. И. Грек, Н. Червенков. Кишинев, S.Ş.B., 2005.*

¹⁰ *Cervencov, N. Formarea ideilor de statalitate la bulgari (mijlocul sec. al XVIII-lea — anii 70 ai sec. al. XIX lea). Autoreferat al tezei de doctor habilitat în ştiinţe istorice. Chişinău, 2003.*

¹¹ *Русия и българското национално-освободително движение. 1856/1876. Документи и материали. Т. 3, май 1867 — декември 1869. София, 2002.*

¹² *Чийшия: очерки истории и этнографии болгарского села Городнее в Бессарабии. Глав. ред. В. Н. Станко. Одесса, „Астропринт“, 2005.*

¹³ *Пак там. 118—154.*

тор на увода и заключението¹⁴. Други изследователи, включени в този труд, са: Вячеслав Степанов с раздели „Погребално-поминална обредност“, „Мировъзрение“¹⁵ и Диана Никогло, която е съавтор в раздела „Система на храната“¹⁶. С този труд продължава традицията да се разработват краеведски работи в Научното дружество на българистите в Република Молдова. Скоро излезе от печат монография за българското село Яровое (Гюлмен), Гарутински район, Одеска област, Украйна, написана от Иван Грек¹⁷. Завършва голяма книга за родното си село — Суворово (Шикирли-Китай), Измаилски район, Одеска област, Украйна — и Николай Русев. Разработвайки тази тема, той публикува редица материали, свързани с историята на това голямо българско бесарабско село¹⁸.

Една от особеностите на развитието на българистиката в Молдова през последните години е, че все по-активно се включваме в проучването на теми, свързани с по-далечното минало на края, на България и изобщо на българите. Особено голям принос в тази насока има докторът на историческите науки Николай Русев, ректор на Висшата антропологическа школа, заместник-председател на Научното дружество на българистите в Молдова. Той е автор на очерк, посветен на средновековна България, в колективната работа за славяните, издадена в Молдова. Авторът показва мястото на Карпатско-Днестровския регион във формирането на българската народност. Същият, в съавторство с българските археолози Г. Атанасов и В. Йотов в редица статии характеризира предварителните резултати от разкопките на ранно-средновековната крепост Руйно в Силистренска област¹⁹. Тези разкопки се провеждат от студенти във Висшата антропологическа школа с научни ръко-

¹⁴ Пак там, 4–12; 627–637.

¹⁵ Пак там, 492–526; 527–553.

¹⁶ Пак там, 305–345.

¹⁷ Грек, И. Гюлмен — Дюлмен — Яровое (Очерки истории болгарского села в Бессарабии). Науч. ред. Н. Червенков. Кишинев, „S.Ş.B.“, 2006.

¹⁸ Русев, Н. Благотворително общество в бессарабской болгарской колонии Шикирли—Китай (1876—1877 г.). — В: Бессарабия и освобождение Болгарии. Отв. Ред. Н. Червенков. Кишинев, „S.Ş.B.“, 2004. 47–67; Ароматы увядяющего говора (болгарские фразеологизмы села Суворово). — В: Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. Т. 8 Велико Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2004, 101–118.

¹⁹ Атанасов, Г., В. Йотов, Н. Русев. Ранносредновековна крепост до с. Руйно, общ. Дулово, Силистренска област. — В: Археологически открития и разкопки през 1999–2000 г. 40 национална археологическа конференция. София, 2001, 130–131; Разкопки на ранносредновековната крепост до с. Руйно, област Силистра. — В: Археологически открития и разкопки през 2001 г. ХLI национална археологическа конференция. — София, 2002, с. 130. Същите: Ранносредновековна крепост до с. Руйно, община Дулово, област Силистра. — В: Археологически открития и разкопки през 2003 г. 43 национална археологическа конференция. — София, 2004, с. 187.

водители Н. Русев и д-р Г. Атанасов, ст.н.с. в Силистренския археологически музей. От миналата година в тях участват и студенти от Тараклийския държавен университет. Н. Русев е и ръководител на международен проект „Онгълът“, който започна да се осъществява през 2002 г. в южната част на Република Молдова. С участие на колеги от България в района на езерото Кагул бяха извършени археологически проучвания, които позволяват да се види състоянието на старините между селата Етулия и Чимишлия.

По случай 125-тата годишнина от Руско-турската война от 1877—1878 г. и Освобождението на България от турско робство в Молдова се проведе редица научни, научно-практически и студентски конференции. Материалите на две от тях бяха публикувани в отделни сборници. Първият²⁰ включва материали от научно-практическата конференция „125 години от края на Руско-турската война от 1877—1878 г.“, която се състоя на 7 декември 2002 г. Сборникът се открива с встъпителните думи на ръководителите на дружествата, организатори на конференцията, Ю. Савелев и Н. Червенков, а също и на представителите на посолствата на България и Русия в Молдова.

В раздела „Доклади и съобщения“ са представени 7 материала. Известният молдовски учен Е. Чертан се спира на румънско-руските преговори в навечерието на Освободителната война. Починалият вече българист от Москва А. Улунян е представен с есето „Освобождението“. Приносът на Бесарабия в освобождението на България се разглежда в докладите на Н. Червенков и И. П. Старостенко. Материалите на училищните преподаватели А. Дмитриев, Ю. Кишкилев и М. Салтановска представляват методически разработки за преподаването на Руско-турската война от 1877—1878 г. в молдовските училища.

Обширното приложение открива дялът „Спомени и документи за Руско-турската война от 1877—1878 г.“, съставен от отговорния редактор на изданието Н. Червенков; по-нататък са представени отделни статии или извадки от монографии на румънски (Г. Романеску), молдовски (И. Грек, И. Забунов) и руски (А. Барбасов, А. Улунян, А. Бондаренко, В. Дуров) учени, посветени на различни аспекти от войната и освобождението на България.

На 27 март 2003 г. в Академията на науките на Република Молдова се състоя международна конференция на тема „Бесарабия и освобождението на България“, организирана от Посолството на България в Молдова, Института за междуетнически изследвания към Молдовската АН и Научното дружество на българистите в Молдова (с научен ръководител д-р Н. Червенков). Материалите от нея са публикувани в сборник под същото название²¹.

²⁰ Русско-турецкой войне 1877—1878 гг. — 125 лет. Отв. ред. Н. Червенков. Кишинев, “S.S.B.”, 2003.

²¹ Бессарабия и освобождение Бессарабии. Ответ. ред. Н. Червенков. Кишинев, “S.S.B.”, 2004.

Сборникът се открива с приветствените адреси към участниците в конференцията от президентите на Република Молдова Владимир Воронин и Република България Георги Първанов. Цялостна история на войната е развита в доклада на Д. Хайдарли, който се опитва да представи съвременните концепции по възлови проблеми. В доклада на Н. Червенков се прави историографски преглед на темата „Освобождението на България в молдовската историография“. От него се вижда, че в Молдова има големи традиции в проучването на темата. Проф. Д. Драгнев осмисля теоретично социално-икономически проблеми за българските земи в навечерието на Освобождението. Важни обобщаващи изводи прави И. Грек, който разглежда съдбата на българските преселници по време на руско-турските войни. Един аспект от този проблем изследва А. Агаки, като се спира на позицията на М. Кутузов спрямо преселването на българите в Руската империя през Руско-турската война от 1806—1812 г. Историците С. Новаков, К. Калчев (Велико Търново), И. Забунов и Н. Русев изследват различни аспекти от участието на бесарабските българи в българското националноосвободително движение; фолклористът В. Сърф представя отражението на освободителната война в устното и писменото творчество на гагаузите. За „вътрешната душа на историята“, скрита в одата на Иван Вазов „Опълченците на Шипка“, и за необходимите културологични акценти при преподаване на тази творба на българчетата от Молдова пише литераторът Е. Рацеева.

В приложението към сборника се публикува информация на д-р Лилия Заболотная за студентската конференция на тема „125 години от възраждането на българската държавност“ в Института за международни отношения „Перспектива“ с участието на Института по история към Молдовската АН и Научното дружество на българистите в Молдова.

Посочените по-горе краеведски трудове, подготвени от българистите в Молдова, разглеждат и различни аспекти от етнологията на бесарабските българи. Наред с тях има и специализирани научни проучвания от този дял на науката. Преди всичко това са работите на Емилия Банкова, научен сътрудник в Секцията по българистика. Тя проучва облеклото и погребалните обичаи²² на бесарабските българи, като прави паралел с гагаузите.

²² Банкова, Э. Погребальные обычаи у болгар и гагаузов Молдавии. — В: Мифология и религия в системе культуры этноса. Санкт-Петербург, 2003. с. 118—120; Погребальные обычаи у болгар и гагаузов Молдовы: общее и особенное. — Ежегодник института междэтнических исследований АН РМ Т. 3. Кишинев, 2003, 100—104. *Bancova, E. Moldovada gagauz hem bulgar uşak giyimnerin ortak özelliklar. — IV Uluslararası Gagauz Kültürü Sempozyumu. 17–18 kasým, 1999, Kúbrýs, Gazimagusa. Gazimagusa, 2001, 53–56; Детская одежда болгар и гагаузов - общее и особенное. — Ежегодник ИМИ АН РМ. 2001. Т. 2, 96—99; Женский праздничный костюм Болгар Молдовы. — В: VI Конгресс этнографов и антропологов России. Санкт-Петербург 28 июня—2 июля 2005 г. Тезисы. Санкт-Петербург, 2005, с. 136.*

Книгата на доктора по изкуствоведение Петър Стоянов за българската народна музика²³ е първият монографичен труд, подготвен в Молдова, посветен на проблемите на музикалното изкуство. Изследването се прави според методология, която е резултат на критическо схващане на проблемите за тоналност и модерната ладова теория (модалност) — то търси отзвук от античните тоналности в българската народна песен. Анализът е придружен от български народни песни от регионални фолклорни сбирки, публикувани през ХХ в.

В областта на българо-румънските фолклорни връзки успешно работеше Лиля Хангану, която неотдавна почина. През 2003 г. тя защити докторска дисертация²⁴ по тази тематика.

Продължава проучването и на съвременни проблеми на българите в Молдова и Украйна. И. Грек изследва мястото на българите в геополитическото пространство, в междуетническите отношения в републиката, определя основните тенденции на тяхното национално движение²⁵, публикува наред с посочения по-горе документален сборник материал за образователното дело на българската общност в републиката²⁶ и т.н.

Национално-културните тенденции и прояви, идентичността и интеграцията на българите в Молдова се разглеждат и в редица статии на Н. Червенков²⁷. Авторът се спира на връзките им с метрополията — България²⁸, на мястото им в междуетническите отношения в републиката, на проявите на българската младеж в контекста на дейността на националните малцинства²⁹.

---

²³ Стоянов, П. Българска народна песен. Тоналност, лад и мелодика. Велико Търново, 2005.

²⁴ *Hanganu, L. Subiecte, motive, imagini comine și folclorul epic al românilor și bulgarilor. Autoreferat al tezei de doctor în filologie. Chișinău, 2003.*

²⁵ Грек, И. България и българи Молдовы и Украины в контексте геополитического процесса в Юго-Восточной Европе на рубеже ХХ и ХХІ столетий. — В: Бессарабия и освобождение Болгарии. Кишинев, 2004, 109—117.

²⁶ Грек, И. Българите от Украйна и Молдова в документи. — Български хоризонти, № 4, Кишинев — София, 2004, 12—13.

²⁷ Червенков, Н. Българите в Молдова: национално-културни тенденции и прояви. — В: Етнокултурен диалог на Балканите. София, 2001, 14—28; Българи Молдовы: идентичность и интеграция. — In: *Moldova între Est și Vest: identitatea națională și orientarea europeană*. Chișinău, 2001.

²⁸ Червенков, Н. Необходима е модернизация на връзките с българите в емиграция. — В: Бесарабските българи в Молдова. Опит за портрет. София, „Аксес“, 2002, 64—69; Българи Молдовы: Взаимоотношения с Болгарией. — In: *Minoritățile, naționale și relațiile interetnice: tradiții europene și experiența noilor democrații pentru Moldova*. V. 1, Iasi, 2002, 45—56.

²⁹ *Chervencov, N. Interethnic relationships in Republic of Moldova*. — In: *Democracy and multiculturalism in south East Europe*. Beograd, 2003, 67—76; *National Minority Youth of Republic of Moldova*. — In: *Culture of Peace and the Balkan Youth*. Sofia, „Imir“, 2002, 95—106.

Положението на българите в местата на компактното им заселване в Молдова се изследва през призмата на международните стандарти за защита на националните малцинства от Центъра по проблеми на малцинствата (ЦПМ). В рамките на проекта „Пактът за стабилност в Югоизточна Европа. Обзор на недискриминация“ бяха проведени социологическите проучвания в редица български села в Молдова (Твардица, Кирсово, Колибабовка, Вознесены, Троица, Московей, Лопацика, Новая Ларга), организирани от ЦПМ под ръководство на Т. Стоянова и сътрудници Н. Кара, Е. Рацеева, Ю. Кишикилев, Н. Дерменжи, Т. Касир. Резултатите на изследването бяха обсъждани на международни конференции и семинари и намериха място в доклада, представен в Съвета на Европа³⁰.

В Научното дружество на българистите се отделя голямо внимание на филологическите и културологическите проучвания. В рамките на периода, който разглеждаме, беше подготвен сборник „Език, литература и култура на българите в Молдова“ (отг. ред. Н. Кара). Много сме благодарни на колегите от Великотърновския университет, и най-вече на проф. Петър Тодоров и доц. Пламен Павлов, научните редактори на серията, които включиха тези материали в отделен раздел в т. 8 на поредицата „Българите в Северното Причерноморие“³¹.

В увода Н. Червенков и Н. Кара правят кратък преглед на основните етапи от проучването на езика и културата на бесарабските българи. Централно място в сборника заема студията на Н. Кара „Българският език в Молдова“³², която съдържа теоретичен анализ и представя материалите от социолингвистичната експедиция, осъществена от група българисти на Научното дружество на българистите. Въвежда се в научен оборот нов фактически материал, който разширява представите за съвременното състояние на българския език в Молдова. Друг филолог, д-р В. Кондов, изследва въпроса за акавизма на бесарабските българи³³. Етнолингвистичен речник на календарната обредност представя д-р Евдокия Сорочану³⁴. А. Кавалов проследява обредната практика в с. Кортен, Новозагорско, и дъщерното му селище в Молдова³⁵. Творческият портрет на таврийския писател от български произ-

³⁰ Международные стандарты по защите национальных меньшинств и положение украинцев и болгар в местах компактного проживания в Республике Молдова. Кишинев, 2003, 109–241.

³¹ Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. Т. 8, Велико Търново, 2004, 27–156.

³² Кара, Н. Българският език в Молдова. — Пак там, 31–58.

³³ Кондов, В. Към въпроса за акавизма на българите от Бесарабия. — Пак там, 59–64.

³⁴ Сорочану, Е. Этнолингвистический словарь календарной обрядности бессарабских болгар. — Пак там, 65–80.

³⁵ Кавалов, А. Терминология календарной обрядности в с. Кортен (България) и с. Кортен (Молдова). Пак там, 81–100.

ход М. Хаджийски в контекста на българската повествователна традиция е представен от Е. Рацева³⁶. В своята статия Т. Зайковска стига до извода, че асоциациите с различните цветове у бесарабските българи като цяло съвпадат с онези на българите в тяхната прародина България³⁷. Обичаите и обредите на българите в Молдова, свързани със строителството са предмет на проучването на М. Караджова-Марин³⁸. Преподавателката Е. Сорочану и студентката Л. Петкова разглеждат трудностите при усвояването на съвременната книжовна норма от българи ученици от с. Стояновка, Молдова³⁹. В този сборник е включена и статията на Н. Русев за „ароматите на увяхващите говори“, за която вече стана дума по-горе.

В сборника е включена и статията на Е. Тарабурка „Аспекти от концепцията на Йордан Радичков и Йон Друца за историята“⁴⁰. Това е част от докторската ѝ дисертация „Концепцията за човека в творчеството на Й. Радичков и Й. Друца“⁴¹ — първата литературоведска дисертация на молдовски българист. В нея се предлага опит за по-задълбочен сравнителен анализ на аспекти от българската и молдовската литература, продуктивен като встъпление към голямата тема за съвременните българо-молдовски литературни взаимоотношения. Трудът анализира основни параметри в Радичковата и Друцевата концепция за хода на времето, разглежда различните начини за възприемане и интерпретиране на историята. По тази тема авторът публикува повече от десет статии, три от тях в „Български хоризонти“⁴², четири в годишника на Държавния университет на Молдова⁴³.

Доста актуални проблеми, преди всичко филологически, се разглеждат в трите брошури „Българският език в Молдова“⁴⁴, издадени по инициатива на преподавателя в Комратския университет доц. Кирил Цанков, командирован от МОН на България, който е редактор и спонсор на серията. В книжките са публикувани текстове от четирите международни научни конференции на тема „Функционирането на българския и други езици и литератури в кон-

³⁶ Рацева, Е. Писателят Мишо Хаджийски. — Пак там, 119—130.

³⁷ Зайковска, Т. Цветообозначение в мировосприятия болгар. — Пак там, 137—145.

³⁸ Караджова — Мирон, М. Строительные обычаи и обряды у болгар Молдовы (на материалах сел Стояновка, Твърдица, Викторовка). — Пак там, 145—148.

³⁹ Сорочану, Е., Л. Петкова. Трудности при усвояването на съвременната българска книжовна норма от ученици българи от с. Стояновка, Молдова. — Пак там, 149—156.

⁴⁰ Пак там, 131—137.

⁴¹ Тарабурка, Е. Концепцията за човека в творчеството на Й. Радичков и Й. Друца. Автореферат на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. София, 2005.

⁴² Български хоризонти, № 2, Кишинев—София, 2002, с. 19; № 3, Кишинев—София, 2003, с. 17; № 5, Кишинев—София, 2004, 10—11.

⁴³ Anale științifice ale USM. Chișinău, 2000, 345—349; 2002, 244—247; 2003, 392—394; 2004, 380—382.

⁴⁴ Българският език в Молдова. Ред. К. Цанков, 1, Комрат, 2000; 2, 2003; 3, 2004.

текста на езиковата ситуация в Република Молдова“, проведени през 2000—2004 г. в Комратския университет под ръководство на доцент К. Цанков. Освен статии, посветени на проблемите на българския език, неговото изучаване в Молдова, тук са представени и материали за културата, историята, етносоциологията на бесарабските българи.

Важен е фактът, че учените от Молдова започват да публикуват освен сборници от статии и отделни монографии, посветени на филологически проблеми в областта на българистиката. Един от първите такива трудове е книгата на завеждащия катедра „Филология“ в Тараклийския държавен университет, доктор по филология Васил Кондов „Кортенските колонии в Бесарабия. Ономастика. Език.“ Въз основа на ономастичен и диалектоложки материал за пръв път категорично се посочва разселването на селищата в Бесарабия с компактно кортенско население. Трудът е пример за подобни изследвания и на други групи българско население в Бесарабия.

В самото начало на 2006 г. беше издадена книгата на Николай Куртев „Селищата с българско население в Северозападния Буджак. Ономастика. Етнонимия. Групонимия“. В тази работа за пръв път се представя пълната ононимия на българите в Бесарабия, като се описват антропоними, топоними, хидроними, некроними, имена на мостове, езера, астроними, вентоними, зооними и пр. Тази книга, както и посочената книга на Васил Кондов, лежат в основата на подготвените от двамата автори хабилизационни трудове, защитите на които предстоят.

Дългогодишният изследовател на бесарабските български диалекти Николай Тодоров, родом от Валя-Пержей (Молдова), в момента не живее в Молдова. Обаче и в Измаил (Украйна), и във Виена (Австрия), където е понастоящем, продължава активна научна работа. През 2002 г. той успешно защити в България дисертация на тема „Езикът на българите в Молдова (опит за социолингвистично проучване)“, над която започна да работи като научен сътрудник в отдела по българистика и като член на Научното дружество на българистите в Кишинев.

Традиционно си остава вниманието на българистите от Молдова към образованието на българската общност в миналото и настоящето. Преди всичко трябва да се отбележи сборникът „Българско училище Васил Левски“⁴⁵, посветен на 5-та годишнина от създаването му и издаден под редакцията на директора на училището, докторът по педагогика Васил Стоянов. В него наред с документите, спомените, вестникарските материали, се публикуват и аналитични материали, които отразяват както мястото на

---

⁴⁵ Българско училище „Васил Левски“. Отг. ред. В. Стоянов. Кишинев, 2002, 208—209.

училището, така и цялостния процес на националното образование на българите в републиката. Пак там е представен и очерк за българската просвета в Кишинев до откриването на училището.

Подготвени са редица статии с методологическа насоченост. Елена Рацеева подробно се спира върху проблема, свързан със спецификата на преподаването на българска словесност в средните училища в Молдова, специфика, определена от етнокултурните особености на бесарабските българи⁴⁶ и от контекста на поликултурното образование в Молдова. В множество статии⁴⁷ авторката успешно разработва методиката на изучаването на българската литература като средство за етнокултурна идентификация и същевременно основа за развитието на поликултурна личност като средство за развитие на толерантност. Авторката показва и възможностите на българската литература в цялостния контекст на литературното образование в училищата с български контингент. Интересен е и разработеният от Рацеева подход в българската глава на учебника по толерантност, в който чрез литературните текстове се представя етнообразът на българина в контекста на етносите, живеещи в Молдова.

На проблемите, посветени на методиката на преподаването на българския език в Молдова, изцяло е посветен един от броевете на „Български хоризонти“, в който се представя и проект за учебна програма по курса „История, култура и традиции на българския народ“.

Важно място в българистичните проучвания заемат различните научни форуми, които редовно се провеждат в републиката. Стана традиция по време на патронния празник в българския лицей „Васил Левски“ в гр. Кишинев да се провеждат научно-практически конференции, на които се разглеждат най-вече образователни аспекти. Трябва да отбележим срещите на теми „Олимпий Панов — 150 години“, „Юрий Венелин — 200 години“. През 2004 г. Науч-

---

⁴⁶ Рацеева, Е. Относно етнокултурните особености на бесарабските българи. — Литературата, № 1, София, 2001, 191–202.

⁴⁷ Рацеева, Е. Литературно образование в школах Молдовы с болгарским контингентом учащихся: проблема идентичности и толерантности. — In: Educatia Multiculturală ca Mijloc de management Diversității și de Integrare în Societate Polietnică. Materiale conferinței, Chișinău: Vector, 2004, 125–135; Literatura bulgară ca modalitate de educație interculturală (în baza manualelor pentru școlile cu elevi de naționalitatea bulgară). — Didactica Pro, 2(30), Chișinău, 2005, 30–33; К проблеме изучения образа Другого через литературу. На материале болгарской главы в учебнике „Узнаем лучше друг друга“. — In: Educație interculturală în Republica Moldova. Chișinău: PRO-DIDACTICA, 2003, 155–156; К вопросу о проблемах интеркультурного образования и о специфике преподавания болгарской литературы в интеркультурном контексте. — В: Единство народа Молдовы и проблемы идентификации этносов. Сообщения и доклады., Chișinău, 2000, 201–205.

ното дружество на българистите и Тараклийският университет организираха научна среща на тема „Тараклийският университет и бъдещето на българската диаспора в Молдова“. През 2005 г. тези институции заедно с Педагогическия университет „Йон Крянга“ в гр. Кишинев организираха научна конференция на тема „Молдо-български връзки: проблеми на проучванията“, материалите от която ще бъдат публикувани. Много доклади и съобщения с българистична тематика бяха изнесени на годишните научни конференции в Института по междуетнически изследвания към Молдовската АН, на семинарите по междуетническите проблеми, организирани от Центъра по проблемите на малцинствата в Молдова.

Наред с научните изследвания, молдовските българисти имат голям успех в подготовка на учебници по български език и литература. Вече са издадени буквар, читанки и учебници по роден език за всички начални класове, а също така учебници „Български език и литература“ за 5—9 клас. Сред авторите на тези учебници са членовете на Управителния съвет на Научното дружество доц. Надежда Кара и доц. Елена Рацеева. В подготовката им участваха също така преподаватели и учени от България — Кирилка Демирева, Лидия Кавръкова и доц. Кирил Цанков, д-р Мария Натина. Много е важно, че тези учебници отговарят на съвременните методически изисквания, добре са адаптирани към условията на училищата в Молдова, отпечатани са на добро полиграфично равнище.

Наред с това от специалисти българисти бяха подготвени курикулуми по учебните предмети български език и българска литература, програми за абитуриенти, програми и тестове за национален изпит по български език (Е. Рацеева, Н. Кара, и др), курикулум по курса „История, култура и традиции на българския народ“ (Е. Дериволкова, Н. Червенков и др.) и т.н. По инициатива на Министерството на просветата, младежта и спорта на Молдова с участие на различни обществени и държавни институции редовно се провеждат годишни олимпиади по български език. Всичко това подготвя резерв за по-нататъшното развитие на българистиката в републиката.

Започната е работа по подготовката на учебници и за висшите учебни заведения, в които се подготвят българисти — Тараклийския университет, Педагогическия държавен университет „Йон Крянга“ в Кишинев и Комратския държавен университет. Като успешен опит в това отношение може да се смята книгата на В. Кондов „Помагало по българска фонетика за българите в Молдова и Украйна“, издадена в България през 2003 г. и получила добри отзиви от специалистите, както и „Помагало по фонетика на съвременния книжовен език. Лекции и упражнения“, издадено през 2001 г. от доц. К. Цанков в съавторство с преподавателя Л. Домуци. Разработват се „Съвременен български език — фонетика и морфология“ (доц. А. Александров) и учебно помагало по историография (Н. Червенков).

В началото на прегледа отбелязахме, че бяха публикувани редица материали, специално посветени на историографски проблеми за развитието на българистиката в Молдова. Тук искаме да допълним, че по случай различни юбилеи бяха публикувани очерци за българистите от Молдова: д-р И. Грек, д-р С. Новаков, д.изк.н П. Стоянов, д.и.н Н. Червенков⁴⁸.

Накрая трябва да отбележим, че тук не бяха споменати доста статии и различни други материали, публикувани в периодичния печат и в други издания, а също така и предавания по радиото и телевизията. В редица от тях се разглеждат важни аспекти с приносно научно значение. Мислим, че те, както и препечатваните от две години материали от книгата „Българите от Украйна и Молдова: минало и настояще“ (И. Грек и Н. Червенков, София, 1994) във вестник „Родно слово“, имат важно значение в пропагандирането на българщината в независимите държави Украйна и Молдова. Също такива задачи имат препечатаните статии на Н. Русев и Н. Червенков по църковна история на бесарабските българи в един от сборниците, издаден в Болград (Украйна)⁴⁹, както и раздели от посочената обобщаваща книга на И. Грек и Н. Червенков в сборника, посветен на десет години от създаването на Асоциацията на българските национално-културни дружества и организации в Украйна⁵⁰.

Този преглед показва, че българистиката в Република Молдова продължава успешно да се развива. За тези години се издават монографии, отпечатват се сборници, публикуват се научни статии и съобщения, редовно се провеждат научни конференции по българистични проблеми. При това се разширява тематиката на изследванията, включват се нови институции и нови хора. Все повече българистични трудове стават важен фактор в просветното и културното дело, насочено към поддържане на българското начало в републиката. С всичко това Молдова се утвърждава като важен център на българистиката извън България.

Николай Червенков (Молдова)

---

⁴⁸ Петър Тодоров Стоянов — на 70 години. — Български хоризонти, № 5, Кишинев—София, 2004, с. 8; *Бодруг, И.* Николаю Николаевичу Червенкову — 55 лет. — Ежегодник Института межэтнических исследований. Т. IV, Кишинэу, 2003, с. 217.

⁴⁹ *Русев, Н.* Василий Дмитриевич Агура: жизнь и судьба. — В: Православные храмы в болгарских и гагаузских селениях юга Украины и Молдовы. Вып. 1. Болград, 2005, 246—256; *Червенков, Н.* Церковь села Чийшья. — Пак там, 154—165; *Червенков, Н.* Создание церквей в болгарских селений Бессарабии. — Пак там, 173—187.

⁵⁰ *Грек И., Н. Червенков.* Преселване, устройство, социално-правно положение. — В: Всеукраинской болгарской ассоциации — 10 лет. Одесса „Маяк“, 2003, 8—33.

ABOUT THE CENTRAL LIBRARY OF THE BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

The Central Library of the Bulgarian Academy of Sciences is a multidisciplinary scientific library responsible for the creation and the organization of the national library collection and of the library and information services of the readers and users with Bulgarian and foreign scientific literature and data bases in the field of mathematical, physical, chemical, biological sciences, Earth sciences, technical sciences, humanities and social sciences. The Central Library is a center of the special bibliography in the research fields covered by the Academy. The Library is a depository for the publications of the World Bank. It manages a network of 48 special libraries of the permanent research units of the Academy in an integrated library complex. The Central Library carries out research and development activity in the field of library and information sciences. It publishes monographs, reference works, bibliographies, studies and articles. Carries out expert activity in the field of the library and bibliographic standards and technologies. Collaborates in national and international projects. The Central Library is a base for education of students in library and information sciences.

The Central Library is the **first** scientific library in Bulgaria, founded in 1869 in Braila, Romania, as a book collection of the Bulgarian Learned Society, today Bulgarian Academy of Sciences. The whole academic library stock in 2004 is 1 888 763 volumes, from which 1 073 533 volumes of book and special kind of publications, and 815 230 volumes of periodicals. The academic collections contains more than 70 personal libraries and unique collections (old-printed books, microfilms of Slavonic and Greek manuscripts, Slavic literature). Promotes international cooperation with more than 1 500 institutions all over the world. Annually more than 1000 readers are served with over 20 000 library units and access to foreign data bases. In the Central Library is implemented the automated system for management of information resources ALEPH 500. An electronic catalogue is build for up to date and permanent 24-hour service and access to foreign data bases. The Library is a national coordination center for international standards MARC 21 and AACR2, and possesses rightful license from the Library of Congress to exchange data with leading libraries in the world.

Address: 1, 15 Noemvri Str., Sofia 1040
tel. (+359-2) 987 89 66, fax (+359-2) 986 25 00
E-mail: library@cl.bas.bg
URL: <http://www.cl.bas.bg>

НАУЧЕН ЖИВОТ

24-ти международен лингвистичен симпозиум в Любляна, Словения (17–19 ноември 2005 г.)

През есента на 2005 г. в Любляна, се състоя поредният 24-ти международен научен симпозиум, посветен на темата: *Формиране на научния стил в процеса на развитие на словенския език*. Този форум се е превърнал в една хубава научна традиция и събира всяка година езиковеди и литературоведи и цялата словенска хуманитаристика му отделя специално внимание. Мястото на провеждане бе аулата в ректората на Люблянския университет, която с простора и подредеността си допринасяше за спокойната и приятна атмосфера по време на четенията. На официалното откриване приветствие към участниците изнесоха д-р Ирена Орел — председател на симпозиума, проф. Шечик — заместник-ректор на Университета в Любляна, както и представител на Министерството на образованието и технологиите на Република Словения. Имаше участници от Хърватия, Сърбия и Черна гора, Македония, България, Русия, Естония, Австрия, Унгария, Италия, Чехия и Полша. Почетен гост на това научно събитие бе известният езиковед проф. д-р Александър Димитриевич Дуличенко (Естония), един от учениците на Н. И. Толстой. Пленарният му доклад постави въпросите за славянската и словенска интерлингвистика и проблемите при лингвоконструирането в историята на словенския език. Разсъжденията му относно появата на нови термини в контекста на глобализационните процеси в Европейския съюз от типа „евроанглийски език“ предизвикаха оживление. Четенията бяха организирани в две секции със съответното тематично обособяване.

Форумът в Любляна бе организиран много добре от Университета в Любляна, Философския факултет, Отдела за словенистика и Центъра за изучаване на словенски език като чужд.

Българското присъствие на този форум бе в лицето на две от бившите български лекторки в Люблянския университет — доц. д-р Найда Иванова от СУ „Св. Климент Охридски“ и ст.н.с. д-р Елена Томова от Института за

литература при Българската академия на науките. Е. Томова представи резултатите от изучаването на словенския език в българските университети на базата на деветгодишния си опит, придобит от преподаването на словенски език в Катедрата по славянска филология в Пловдивския университет (2002—2005), на български език в Катедрата по славянски езици и литератури във Философския факултет на Люблянския университет (1996—2001) и от преводаческа дейност. Тя акцентира върху най-типичните и интересни езикови явления в процеса на изучаването на словенски език от български студенти като: двойственото число и супин в словенския език, род на съществителните имена (*analiza, limona, anekdota, apokalipsa, planet, program, alarm* и др.). Бяха подложени на интерпретация отделни семантични промени в двата езика, предизвикващи промяна на смисъла, недоразумения при превода (слов. *kmet* = селянин, слов. *oder* = сцена, слов. *hiter* = бърз, слов. *lačen* = гладен, слов. *rumena roža* = жълто цвете; превежда се грешно като „червена роза“ и др.) В доклада ясно се подчертава уникалността на словенския език, който е запазил и развива в голяма степен славянския лексикален фонд, отстоявайки своята идентичност, като същевременно се бори и срещу чуждозичното влияние.

Другата българска участничка доц. д-р Найда Иванова направи стегнат анализ на транспозицията на наименования на чужди културни реалии в словенските текстове от края на XIX век, като анализът бе върху книгата на Антон Безеншек „България и Сърбия“ (1897). Изнесен на перфектен словенски език, докладът предизвика въпроси и коментари в дискусиите, а авторката в отговорите си показва, че словенските лингвистични проблеми не са така далечни и на българските учени и че славистиката само би спечелила от едни бъдещи българо-словенски научни контакти.

Едни от докладите, които предизвикаха интересни дискусии, бяха на известната българистка проф. д-р Хана Гладкова (Прага), която фиксира социолингвистичните проблеми при специализираната и научна комуникация като „фактор за формирането на писмените езици и „еманципацията“ на словенския език в частност“; проф. д-р Вера Смоле (Любляна) съпостави и анализира диалектните наименования на „*кося*“, „*косило*“ в словенския и македонския диалектен ареал; доц. д-р Йозица Шкофич (Любляна) представи (мултимедийно) спецификата на диалектна лексика от ковашката терминология в гр. Кропе (Словения), като направи лингвоисторически разрез на наименования за *пирони* и функционирането на специфичната терминология в контекста на диалектните наречия и книжовния словенски език. На форума бяха изчетени над петдесет доклада в областта на общата лингвистика, терминология, диалектология и лингвогеография, историческа граматика, стилистика, лексикология и лексикография, социо- и етнолингвистика, езикова политика и лингвистични дискурси.

Освен че бе перфектно организирана и обезпечена от всички страни — всички участници бяха настанени в уютни хотели в центъра на Любляна — в края на конференцията за всички участници и гости бе организирана екскурзия до Техническият музей в гр. Бистра. Общуването между учените бе непосредствено и много полезно.

Да се надяваме, че участието на българските учени на словенските конференции и форуми ще се активизират. Така би се укрепила славянската духовна връзка между българската и словенската хуманитаристика, което от своя страна ще ни помогне на всички като славяни да обживеем голямото европейско мултилингвистично и културно пространство.

Снежана Йовева-Димитрова

Колегиум по възрожденска литература „Литературата — топоси и посоки“ (24–25 ноември, 2005 г.)

Траекторията на възрожденските пътища, топоси, посоки, граници, пресечните им точки, отразени в литературата за Възраждането, както и конкретните им географски очертания и измерения са будили интерес в не една област на българската хуманитаристика. Още в началото на 90-те години в Секция „Литература на Българското възраждане“ в Института за литература при БАН по идея на проф. Дочо Леков бе замислен проект с работното наименование „Географски паспорт на българската литература и литературна интелигенция през Възраждането“. По-късно проектът разшири своето съдържание. Важен етап от изследователската работа по него бе проведеният на 24 и 25 ноември 2005 г. Колегиум на Секцията на тема: „Литературата — топоси и посоки“. Колегиумът бе посветен на 200-годишнината от рождението на Хаджи Найденов Йоанович. В научния форум участваха изследователи от различни научни центрове в страната и в чужбина: Институт за литература, Институт по балканистика, Институт за философски изследвания, СУ „Св. Климент Охридски“, ПУ „Паисий Хилендарски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, ШУ „Епископ Константин Преславски“, Солунски университет „Аристотелос“ (Факултет по балканистика, Филиал — Козани), Регионален исторически музей — гр. Пазарджик. Колегиумът срещна както доайени на българската хуманитаристика, така и по-млади изследователи, литературоведи в началото на научния си път.

Амбициозната цел на така ориентираната тема бе да обедини и включи в себе си колкото може повече изследователски позиции от различни хуманитарни сфери, интересни гледни точки, да събере и провокира различни гласове. Така в хода на дискусиите на Колегиума, темата бе очертана географски, исторически, литературно, културологично, философски, психологически, семиотично. Изградиха се рамки както на един реален, топографски, географски възрожденски (и не само възрожденски) свят, така и посоки на имагинерни, въобразени, витални топоси и пространства, изградени от емоции, чувства, настроения, състояния.

Един широк кръг от пътувания и топоси бе изведен от географските реалности, очертани през и в литературността и през културните им амбиваленти и така се преплетоха два взаимно допълващи се ракурса. В някои доклади в предмет на изследване се превърнаха конкретни възрожденски центрове.

Докладът на Стефана Таринска визира Браила от 60-те години на XIX век като „средоточие на музите“, а в докладите на Юлия Николова и Елена Тачева по различен начин присъства Свищов (в едното изследване — като център и периферия, а в другото се изследва рефлексивната природа на пътеписния образ.) Групата доклади, свързани с конкретни културни средища, завърши Константинос Нихоритис с „Гръцки учебни средища за българите през XIX в.“, който актуализира представата за елинизма на възрожденските книжовници.

Румяна Дамянова разчете диалектически възрожденското културно пространство през изконните, неизменни опознавателни атрибути на пътешественика: „Микроскоп, компас и карта“. Географските пътища продължиха и през различните движения и импулси на книгата в докладите на Лидия Михова „География на книгата и география в книгата“, на Веселина Димова „Пътят на книгата в географското и културно пространство на българи и сърби през XIX в.“ и на Яни Милчаков „Географията: литературоведски употреби“. Таня Стоянова проследи „Издателската политика на „Хемус“ по отношение на детската литература“. Изследователката акцентира върху ролята на Ран Босилек за създаването и разпространението на българската детска книга. Виктор Банов изследва географията на светите места в България. Един по-различен, мистериозен дискурс предложи единственият географ, участващ в научния форум — Веселин Бояджиев със „Загадъчни имена от географската литература“.

Друг кръг от доклади предложиха по-литературоведски (част от тях и философски, психологически) прочит. Тук докладите навлязоха както в потесни, идилично-сакрални, автономни пространства в доклада на Лиляна Минкова „Идиличното в българската възрожденска белетристика“, така и отвориха по-знакови, символни, емблематично-духовни пространства и представи като „Аркадия“ в ренесансовата литература в доклада на Диана Николова „Топосът „Аркадия“ в ренесансовата култура“. Клео Протохристова провокира с една по-масова, извънлитературна тема, — плажът — която в нейния доклад бе разчетена културноисторически и литературоведски.

Бяха открити и възрожденските топоси на кафенето и кръчмата. В доклада си „Дионисовият човек в българската поезия от 40—50-те години на XIX в. — хронотопични и идентификационно-ролеви конституенти“, Анна Алексиева потърси психологическите измерения на Дионисовия човек, а Милена Динева се опита да реконструира възрожденските представи за кафенето като топос.

От различните географски, социокултурни и психологични топоси темата се насочи конкретно към образа на дома като основен и центриращ топос и към посоките на пътуването спрямо него (отпътуване, пътуване, завръщане). Както във всяко време, така и през Възраждането, домът притежава силно

интеграционно, привличащо и проектиращо емблематична знаковост, пространство. От този обединяващ топос започва всичко; той имагинерно насочва и обвързва пътя. Така една друга група доклади поставиха различни аспекти на тази тема. Данчо Господинов потърси хронотопите на дома и пътя във възрожденската белетристика, Светлана Русинова проследи образите и интеграциите на българския Одисей в две възрожденски повести, а Светлана Стоянова се прехвърли малко по-напред във времето и анализира смисловите бездни на липсващия дом в драматургията на Антон Страшимиров, Рачо Стоянов, Йордан Йовков.

В аспекта на дома и родното други доклади проблематизираха различните топоси като граници, свързани с представите за своето и чуждото място. Подобни проекции присъстваха в докладите на Катя Станева „Места, гледища, прозрения“, на Милена Кирова „Проблематизмът на „своето“ място, или как се прави Родина?“ (в новия модернистичен прочит на библейския текст), на Надежда Александрова „Възрожденски употреби на фантазията на харема. Повестта „Турски паша“ на Любен Каравелов“. С доклада си „Ханаанската земя в „Краткая священная история и священный катихизис“ Сава Сивриев обедини от интересен зрителен ъгъл знание и религия за Възраждането.

Пътят в някои доклади премина и през по-игрови, евристично разиграни контури на човешки отпътувания. Така темата на Иван Русков „Везирски кеф или европейски пикник. Орбити на Н. Ц. В., киселото зеле, космическия прах и други тела в прокълнатия п/очерк на Захарий Стоянов“ шеговито партнираше на доклада на Аделина Странджева „Лакти и левги — мерките на пътуващия човек“. Иван Русков прочете тенденциозно и по жонгльорски скрупулозно незабелязаната брошура на Захари Стоянов „Пътуването на негово Ц. Височество Фердинанд до Рилския манастир...“, за да потвърди едновременно разноречивия смисъл, но и „единосъщия“ и неизменно двусмислен, „индивидуално-вездесъщ“ почерк-код на автора на „Записките...“

Всичките тези очертания, рамки, граници и „примки“ на топосите и пътищата бяха обговорени и разчетени и през автентичните гласове в и на мемоаристиката. Кирил Топалов потърси по-тясната оптика на манастирската мемоаристика и рефлексите на паралелната литература, Елена Азманова постави интересни акценти през функцията на географското пространство в някои мемоарни творби, Елена Гетова проследи пътя на Иван Богоров към пътеписа, а Румен Спасов — към „доуниверситетското“ странознание във „Видрица“.

Някои доклади докоснаха топосите на чужди литератури и културни пространства. Твърде оригинално Светла Черпокова отключи митологичните представи за планина и за пустиня. Други доклади отвориха границите на

литературата и потърсиха по-различни пространства: Здравка Константинова очерта топосите на българската журналистика (1978—1944).

Два от докладите бяха конкретно посветени на дейността на Хаджи Найденов Йоанович (Бойка Илиева с „Хаджи Найденов Йоанович — издател и разпространител на „Високи умни хитрости Бертолдови“ и Пенка Николова с „Книжовното наследство на Хаджи Найденов Йоанович, съхранено в родния му край“, която даде ценна информация за книжовното наследство на възрожденеца, съхранявано в библиотечните фондове в Пазарджик).

Цялата тази богата гама от разнопосочно поставени изследвания очерта не само възрожденското време, но беше отправен и към по-късни времена, други нации, култури и духовност. Различните доклади показаха, че литературата няма граници, а е отворено поле за различни човешки проекции: опътувания, завръщания, престои, брожения.

Светлана Русинова

Харковски празници на българистиката (28 април – 1 март 2006 г.)

В живота на Харковския национален университет „В. Н. Каразин“ празниците на просветата са въпрос на традиция. Първата следа е у самия създател на Университета Васил Назарович Каразин (1773—1842) — българин по произход, потомък на живелия през XVII—XVIII в. великотърновски митрополит и орхидски архиепископ Григорий Караджа. На Каразин принадлежи и най-ранната засега документирана идея за създаване на университет в София.

Трудно е да се изброят дори само славистите от първа величина, възпитаници на Харковския университет и преподаватели в него от създаването му през 1805 г. до днес. Но не мога да отмина Измаил Срезневски — първият ръководител на Катедрата по История и култура на славянските наречия, създадена с новия Университетски устав от 1835 г., едновременно с катедрите в столицата Санкт Петербург, в старата столица Москва и в Казан. Не мога не само заради многобройните му заслуги като изследовател и преподавател, а и защото при него — вече в Петербург — защитава магистърската си дисертация „Времето на българския цар Симеон“ първият български модерен учен историк Спиридон Палаузов. И най-вече, защото според някои изследователи, на И. И. Срезневски, още в харковския му период, дължим раждането на термина „българист“ и производния от нея „българистика“. Прочее, Харков има своите начинания в славистиката още от времената преди създаването на Университета.

В този университет през първото му столетие минава или целият, или значителна част от творческия и житейски път на добре познатите в научните среди П. П. Гулак-Артъмовски, П. А. Лавровски, А. А. Потebня, Н. Ф. Сумцов, П. А. Бессонов, С. М. Кулбакин, А. С. Лебедев, Д. И. Багaley, а в началото на новия век — Г. А. Илински и А. Л. Погодин. Въпреки перипетиите на ранния XX в., Университетът съумява да оцелее и да продължи развитието си. Продължават и научните и образователни традиции в областта на славистиката и българистиката. През втората половина на века тук създават изследванията си и обучават студентите българистите С. И. Сиделников и Г. М. Попов. Следва ги по-младата смяна българисти в лицето на съвременните ни колеги.

Харков е градът, в който 33 години живее и твори Марин Дринов. Според изследователите му, с М. Дринов започва нов етап в развитието на славистиката, балканистиката и българистиката в Харковския университет. Като

най-талантлив от студентите му е оценяван наследникът му М. Г. Халански. Множество са и българите, възпитаници на Харковския университет, сред тях и Дриновите студенти Димитър Матов и Васил Кънчов.

За 150-годишнината от рождението на Марин Дринов харковските българисти организираха Първите дриновски четения (20—21 октомври 1988 г.) и съумяха въпреки трудностите в следващите три години да спазят замислената периодичност и да проведат Вторите (1991) и Третите (1994). Успяха и да издадат материалите от четенията, а в сътрудничество с украински, руски и български колеги да осигурят и три тома от поредицата „Български ежегодник“. Ежегодникът беше научен орган на Междурепубликанската научна асоциация на българистите от ОНД, в която бяха представени и Австрия, и България. Всичко това — с най-активните усилия и умения на харковския историк българист проф. Георги Й. Чернявски, който днес живее в САЩ.

Даже такъв бегъл преглед ще покаже на непредубедения читател, че преди двайсетина години с основание се заговори за Харковска школа в българистиката. Показват ги и скорошните българистични изяви по случай 100-годишнината от смъртта на Марин Дринов и 90-годишнината от рождението на Степан Сиделников.

Бързам да подчертая, че в Харков името и делата на Марин Дринов са сред най-тачените и често оставам с впечатление, че там популярността на учения и уважението към паметта му са по-големи отколкото в България. За 200-годишнината от създаването на Университета е обновена аудиторията „Марин Дринов“. Днешният ѝ вид може да предизвика едновременно радост и завист у всеки университетски преподавател у нас. В малко над 350-годишния Харков съвременните му жители са наследили опита на дедите да живеят в разбирателство, независимо от националните си и религиозни особености. Един приятен клуб кафене носи името на морската ни столица Варна. Двата града поддържат интензивни контакти на всички възможни нива, а клубът е уютният дом на Харковското градско дружество на българската култура „Марин Дринов“. В него можеш да срещнеш етнически българи, чиито предци са емигрирали в някогашната Руска империя от XVIII в. натакъ, забързани българи, които временно работят в Украйна, украинци, руснаци и хора от множество националности, с които градът е богат. Дванадесет-годишният опит си е казал думата и тук харковчани и техните гости идват просто заради хубавото време, което могат да отделят за почивката си. Така и нашият, и техен Дринов отново е с тях.

Харковският университет, Дружеството „Марин Дринов“, техните приятели — бизнесмени, научни и културни дейци и просто съмишленици - направиха възможни двата ярки празника на българистиката в последния ден на февруари 2006 г., точно 100 години след смъртта на Дринов и в първия ден на март, денят, в който цяла България засява в мартеници. С днешна

дата се питам дали наистина всичко, което ние преживяхме в Харков на 28 февруари и 1 март 2006 г., се е случило само за два дни. Изглежда невероятно, въпреки блестящата организация на домакините. И съм сигурна, че не всичко ще мога да разкажа в тези страници.

„Ние“ бяхме осемте представители на три научни институции от България, с които Харковският университет има договори за сътрудничество — Българската академия на науките, Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Удоволствие беше да видиш и как държавата България, чрез посланика си в Украйна Ангел Ганев, дава своята подкрепа за развитието на българо-украинските научни връзки. И съвсем непротоколно, но пък и много ползотворно мина специалната среща на посланика с българската делегация. Въпреки ранга и протокола трудно беше да не се забележи, че А. Ганев е не за първи път в този град и в тази общност.

Трите аудитории на четвъртия етаж в новата сграда на Харковския национален университет (бившата сграда на Военната академия) се оказаха малки да поберат всички, дошли да почетат тържественото откриване на Центъра по българистика и балканистични изследвания „Марин Дринов“. Ректорът, проф. Вил Бакиров, българският посланик Ангел Ганев и председателят на БАН акад. Иван Юхновски едновременно разрязаха лентата по откриване на Центъра. Едно от друго по-развълнувани бяха и словата им, защото това, което се случваше, наистина изглеждаше като сбъднат блян: в наши дни, в специфична обществена и политическа действителност, дни на закриване на българистични и славистични научни звена на много места по света (кога от домакините, кога от българска страна), в един град далече на изток от Черно море, но все в Украйна, вместо да се закрива, се открива Център по българистика! Това ако не е чудо... Но зад всяко чудо стоят съвсем реални хора, които влагат ум и чувство и умеят да доведат замисъла си до желаното сбъждане на мечтата.

„Настъпи най-сетне този дългоочакван и без съмнение исторически момент, в който в Харковския университет се открива Център по българистика и балканистични изследвания, носещ името на известния славист, учен и създател на Българската академия на науките Марин Дринов“ — заяви в словото си ректорът на Харковския университет проф. Бакиров. — „Наистина ни е много приятно и за нас това е голяма чест, че днес Центърът се открива в присъствието на толкова много хора, на които е скъпа българската култура, които се интересуват от историята на България и балканските страни. И най-важното е, че тържеството ни е почетено от толкова високи и скъпи гости, начело с господин посланика Ангел Ганев и председателя на Българската академия на науките акад. Иван Юхновски, много колеги от Университета, факултета и катедрата по нова и съвременна история, представители

на българското землячество в града ни и на градската администрация в лицето на началника на отдел „Образование и наука“ в Харков Н. В. Андреев.“

„Днешното събитие е естествено продължение и резултат от усилията и търпеливата и настойчива работа на академичната общност на славистите и българистите в Харков, на Дружеството на българите в града; на усилията на всички, които са съпричастни с делото на Марин Дринов. Няма да спрем дотук и от името на Посолството заявявам, че ще направим всичко необходимо, за да подпомагаме работата на Центъра. На добър час!“ — това бяха думите на А. Ганев.

Първата мартеница на Центъра подари председателят на БАН, акад. И. Юхновски. „За мен, като представител на ръководството на БАН е голяма чест и огромно удоволствие да участвам в откриването на този уникален център. За нас той е особено ценен, защото историята на БАН е тясно свързана с Харковския университет, с живота и творчеството на създателя на БАН Марин Дринов. Този човек — продължи акад. Юхновски — само за няколко години е направил толкова много добрини на започващата своя политически и обществен живот свободна България, че си заслужава за него да се напишат още много и много книги. Силно се надявам, че този Център — ваш и наш — ще напише ненаписаните книги. Много и силни са чувствата ми, затова нека направо ви връча тази мартеница. Сега в България живеят около 6.5 млн. етнически българи. За утрешния ден вече са приготвени над 7 милиона мартеници. Тази голяма традиционна мартеница, която ви поднасям, е една седеммилионна част от добрите ни чувства и пожелания за добра пролет, здраве, успех и най-важното — за приятелски чувства.“

В новоучредения Център вече постъпиха първите дарения от книги. Синът и дъщерята на проф. С. И. Сиделников, и съпругата на проф. Г. М. Попов подариха библиотеките на двамата учени. Към тях се добавиха библиотеката на проф. Г. Й. Чернявски, „Енциклопедия България“ и осемте тома на „История на България“ — дар от БАН, издания на Института по балканистика и на Института за история при БАН, на университетските издателства в София и Велико Търново. Карти, пособия, традиционни български символи обогатиха началната сбирка на Центъра. На Центъра е дарен и архивът на проф. Сиделников, а по време на откриването внукът на сестрата на Кръстьо Раковски — Христиан Раковски — подари документи от семейния архив на „легендарната за България и Украйна фамилия Раковски“. Сред тях е актът за раждане на баща му — в швейцарски затвор и с подписите на В. Плеханов, К. Раковски и В. Ленин. На празник като на празник — много още приветствия и дарове, включително от Украинската академия на науките и от депутата А. И. Киссе (Председател на Асоциацията на българите в Украйна), от ректора на Руско-латвийския университет в Рига и от ректора на Тараклийския държавен университет в Молдова, българиста проф. Николай Червенков.

Председателят на Харковския областен клон на Асоциацията на българите в Украйна Владимир Соленков връчи на Центъра удостоверение от името на Украинското астрономическо дружество. По решение на дружеството една от звездите в съзвездие Скорпион (зодиакален знак на Марин Дринов) вече носи неговото име. Звездата е разположена между две знаменити звезди — на името на Михаил Ломоносов и на Бийтълс. Така Марин Дринов засия и на небето.

Имаше още много и добри думи, надежди и сигурност, че (с небесното покровителство на Марин Дринов) датата 28 февруари 2006 г. бележи само Ден първи за новооткрития Център. Ден, който сигурно ще бъде записан в летописите на Харковския университет и ще бъде представен във великолепния му музей, изграден с много обич и фантазия, без които професионализмът би бил мъртъв. Изложба „Прабългарски артефакти в салтовската култура“ бе подготвил за празника музея, а Централната научна университетска библиотека показва своите съкровища от старопечатни книги от XVI в. насам и откритите 12 книжни тела с автографи на М. Дринов.

Директор на Центъра е българистът от Катедрата по нова и най-нова история доц. д-р Сергей Страшнюк, който каза: „Ако някой преди една година ми беше казал, че това, което се случва днес, е възможно да се случи, нямаше да повярвам. Факт е, че дори допреди два месеца, когато Ректорът подписа заповедта, с която предаде на Центъра тези аудитории, видът им беше съвсем различен. Нямаше да успеем да ги ремонтираме без подкрепата на ръководството на Университета и на нашите партньори — бизнесмени и ръководства на заводи в Харков, които осигуриха финансовите средства“.

Научен ръководител на Центъра е проф. Михаил Станчев. Към Центъра се създава и Научен съвет. В Съвета, наред с „ветераните“ на украинската българистика, влизат представители на средното и по-младото поколение от различни градове и институции в Украйна, България, Русия, Австрия. Подобен е съставът и на редколегията на неговия научен орган — „Дриновски сборник“. Освен научни, Центърът ще има и координационни функции и ще работи в сътрудничество с Института за история на Украйна и Института по украинска археография и изворознание „М. Грушевски“ към Националната академия на науките на Украйна, както и с Българо-украинската комисия на историците.

Следобед на същия ден започнаха Четвъртите дриновски четения, посветени на двете кръгли годишнини — от смъртта на Дринов и от рождението на Сиделников. Темата тази година беше „Харковската школа по българистика и византистика: минало, настояще и бъдеще“. Работата протече в две пленарни заседания и четири кръгли маси. В началото на първото пленарно заседание Ректорът на Харковския университет връчи на българската делегация Георгиевски дипломи на учредената през 1993 г. Международна

академия за рейтингови технологии и социология „Златна Фортуна“. С медал на Академията беше удостоен Председателят на БАН акад. Иван Юхновски. Заклучителното пленарно заседание на 1 март прие Препоръки към Центъра, Българо-украинската комисия на историците; определи бъдещото издание „Дриновски сборник“ като орган на Центъра, редакционната колегия, научния съвет и очерта плановете за научни изяви на Центъра за следващите три години. Предвижда се първото заседание на Комисията да се проведе в София през есента на тази година. Първата конференция е планирана за 2007 г. с тема „Украйна и България по пътя от тоталитаризъм към демокрация“. В ход е и проектът „Кавказ — Крим — Балканите“.

Четирите кръгли маси заседаваха на 1 март и предложиха разнообразна тематика и различни гледни точки, обединени от избраните четири проблемни кръга: 1. Българистиката в Украйна: развитие и сегашен етап; 2. Античното и ранновизантийското общество: проблеми на историята и историографията; 3. Прабългарите: етногенезис, политическа история, духовна култура; 4. История на България през XIX—XX в.

Над 40 бяха изнесените научни доклади и съобщения от изследователи от различни поколения — от ветерана П. Сохан до днешните докторанти. Бяха представени почти всички научни центрове в Украйна, които се занимават с избраната проблематика. Освен български учени, в работата на научния форум участваха сътрудници на научни академии и музеи, изследователи и преподаватели от университети и висши училища от Русия, Латвия, Италия, Молдова. Така празникът на българистиката съчета в едно наука и много човешка емоция.

Докладите ще бъдат публикувани във втория том на „Дриновски сборник“, затова си позволявам да отбележа само темите на участниците от България: „Издателската дейност на Института по балканистика при БАН“ (А. Гарабедян директор на Института); „Основни тенденции в развитието на съвременната българската историческа наука“ (А. Запрянова — Институт за история при БАН), „Националната радиоолимпиада по история на България (Е. Дроснева — Софийски университет), „Избирателното законодателство в България, 1878—1885“ (М. Палангурски, Великотърновски университет), „Геополитическите аспекти във възгледите на Марин Дринов“ (А. Дерменджиев, Великотърновски университет).

През 1905 г. в памет на създателя на Харковския университет е създаден скромен паметник в цял ръст. Век по-късно, след разни перипетии паметникът се завърна там, където му е мястото — при централния вход на Университета. Две изповеди на В. Н. Каразин са изписани върху паметника: създал е университета за благо на „моята мила страна и на нейния южен край“; „Стократно съм блажен, че случаят ми даде възможност да направя и най-малкото добро на любезната моя Украйна“.

В началото на третото хилядолетие Харковският национален университет доказва, че е достоен за своя създател и за стотиците учени, разнасяли по света неговата слава, а у дома — посели и семената на доброто във всяка студентска душа. Гордост за своя град и страна, Университетът все повече се превръща в притегателен център за всички, които искат да узнаят повече и да дадат своята дан в изграждането на един по-добър, по-уютен живот за всички хора.

Слънце, гръмотевични бури, обилен сняг и предизборни митинги съпътстваха двата харковски дена на българистиката и балканистиката. Природните стихии и социалните преживелици не попречиха нито на обичайния ритъм на града, нито на топлотата, с която домакини и гости белязаха откриването на Центъра, творческите и приятелски срещи, шестте заседания на Четвъртите дриновски четения.

В началото на третото си столетие Университетът можа да бъде все този чист, топъл, задушевен, гостолюбив дом, който е бил замислен от създателя му. Сто години след смъртта си Марин Дринов успя да събере стотици човешки вселени, за да се потрудят за доброто на науката и на целия свой свят, което си беше същински празник за науката и за душата — 100 години са си 100 години и колцина от онова поколение помним така активно и така ни насърчават да творим избраната наука? Или пък — и организационно да се обединим, презрели природни и уважили с мяра държавни граници? Истина е, че Университетът и градът още помнят стъпките на Димитър Агура, Васил Златарски, Иван Шишманов. Участието на българската делегация беше своеобразно продължение на двувековна, ненакърнена от хората и времената традиция.

Споделих вече убеждението си, че откриването на Центъра си беше истинско чудо. И че чудесата се правят от съвсем реални хора. Харковското чудо — създаване в тези времена на Центъра по българистика и балканистични изследвания — е дело тъкмо на хора, които знаят как се правят чудеса. Хора, които обичат и уважават науката си, своя Университет и своя град. Да пожелаем на Центъра успех! И дано просъществува „временно“! Поне толкова, колкото е обитавал първата си сграда Харковският университет, настанен „временно“ в нея — 150 години!

Елка Дроснева

Ежегодна конференция на Катедрата по кирилometодиевистика

На 11 май 2006 г. в СУ „Св. Климент Охридски“ се проведеха двадесет и вторите Кирило-Методиевски четения, организирани от Катедрата по кирилometодиевистика към Софийския университет. Четенията бяха посветени на 1 120 години от идването на Кирило-Методиевите ученици в България и 600 години от смъртта на митрополит Киприан.

Конференцията бе открита с доклада на Иван Добрев „Георги Скилица — автор на осмогласен цикъл канони в чест на св. Иван Рилски“. Въз основа на проучванията си на каноните на трети, четвърти и пети глас в чест на св. Иван Рилски Добрев защити тезата, че Скилица е авторът на канона на четвърти глас, където се открива акростих в първите няколко тропара. С помощта на този и други аргументи и при установеното авторство на каноните на 1, 2 и 6 глас Добрев смята, че Скилица е автор на осмогласен цикъл канони в чест на рилския светец, и поставя под съмнение наличието на стара рилска служба изобщо.

В доклада си „Компилативните редакции в агиографско-панегиричния репертоар на балканската кирилска книжнина“ Климентина Иванова очерта и илюстрира с примери два основни типа компилации (или контаминации) в календарните сборници, като акцентира върху съзнателната и целенасочена дейност на книжовника при съкращаването, редактирането и наслагването на две и повече творби, от които се създава нова цялост.

Венета Савова прочете доклад на тема „Службата за седми октомври от Син. слав. 25 (проблеми на атрибуцията)“, в който съобщи наблюденията си върху една рядко срещана служба за св. Сергий и св. Вах без гръцко съответствие и изказа предположение за оригиналния характер на творбата.

Обзор на несъответствията в превода на Манасиевата хроника направи Вася Велинова в своя доклад „За някои „грешки“ в среднобългарския превод на Хрониката на Константин Манаси“. Тя даде редица примери за такива грешки най-вече при предаването на антични сюжети, лични имена, топоними и сложни думи и потърси причините за появата им.

В доклада „Някои необичайни инфинитивни форми в старобългарски“ Татяна Славова добави нови примери за употребата на малко известния инфинитив *вѣчѣ*, управляван от глаголи за речева и мисловна дейност. Въз основа на тази форма, вероятно бивш родителен или местен падеж, и на наличието на сунин, някогашен акузатив, Славова предположи, че е

съществувала напълно развита парадигма на имена със суфикс *-t-*, от които е произлязъл и славянският инфинитив.

Татяна Лекова проследи произхода, значението и употребата на думите „биглатор“ и „варар“, означаващи ниски административни длъжности в средновековна България, в доклада си „Из средновековната военна административна лексика“. Тя стигна до извода, че наименованията и функциите на длъжностите от ниските стъпала на йерархията имат свои специфични локални характеристики.

В съвместния доклад на Петко Петков и Димитър Пеев „Един неизследван тип числителни в българската средновековна книжнина“ стана дума за образуването на сложни числителни с помощта на предлога *къ*. Беше направена връзка с подобни модели в другите балкански езици и се обърна внимание на стилистичния ефект на този тип числителни имена.

В доклада „Елинският прочит на книга Йов в Септуагинта“ Искра Христова илюстрира няколко несъответствия между гръцкия и еврейския текст, като обърна внимание на отдалечаването на превода от еврейската митологична образност чрез въвеждането на гръцки митологични персонажи и характерното за Септуагинта подчертаване на антропоморфните характеристики на Бога. За сравнение бяха приведени и други преводи на избраните места, както и миниатюри от гръцки ръкописи.

Съпоставка между различни преводи и редакции на триодния синаксар направи Лора Тасева в „Един анонимен сръбски преводач от XIV век и неговите съвременници“, като насочи вниманието върху един изолиран сръбски превод на синаксара, който се отличава с голяма лексикална иновативност в сравнение с останалите. Тасева заключи, че лексикалните разлики, основани предимно на контекстуалния превод, а не на установените норми, са белег за индивидуалния стил на преводача.

Маргарет Димитрова направи преглед и анализ на мненията за пътя на Кирило-Методиевите и преславските преводи до хърватската книжнина в доклада си „Южният път“. Въз основа на хърватски глаголически ръкописи от XII–XV век, в които се пазят следи от старите преводи, авторката защити мнението, че пътят на разпространение на Кирило-Методиевата традиция в Хърватия минава от юг, през България.

Елена Коцева представи доклад на тема „Срички, стихове и точки в български ръкопис от XIII в. (1235–1241 г.)“, в който даде нови примери за зависимостта между небуквените знаци в ръкописите и интонацията и произношението при четенето на текста. Тя обърна внимание най-вече на „буквуването“ (разделянето на срички) в Болонския псалтир и на запазването на стиха като единна интонационна цялост, като го сравни с други ръкописи.

На въпроса за гръцкото влияние върху старобългарския синтаксис бе посветен докладът на Анета Димитрова „Синтактични особености в превода

на житието на Теодор Студит“. В него бяха представени някои от най-типичните синтактични характеристики на житието, в които се проявява изборът на преводача при предаването на някои гръцки конструкции и специфични изрази, и бе подчертана необходимостта от обръщане на особено внимание върху езика на оригинала.

Двадесет и вторите Кирило-Методиевски четения бяха закрити с разказа на Петя Янева за най-забележителните места на християнството в Дамаск, придружен от показването на снимков материал. И тази година ежегодната конференция на Катедрата по кирилометодиевистика показа не само постиженията от научната работа на своите членове, но и успешната си съвместна дейност с учени от други институции и научни области.

Анета Димитрова

BULGARIAN

Книгоразпространителска фирма „*BULGARIAN BOOKS*“
предлага български научни издания, речници, енциклопедии, албуми,
художествена литература.

За информация и контакти:

*The book-dealing company „BULGARIAN BOOKS“ offers
to its clients scientific books, dictionaries, encyclopedias,
albums, fiction from Bulgaria.*

For contacts, please use the following address:

BULGARIAN BOOKS
SOFIA 1000
PO Box 1567
fax/tel. (359 2) 952 25 75
e-mail:bulgarian_books@abv.bg

Mrs Teodora Davidova

ПРОФИЛИ

За историята на езика ни с любов

Чл. кор.-проф. Дора Иванова-Мирчева близо 65 години се занимава с историята на българския език. На нея тя посвещава силите и труда си, уменията си на компетентен филолог, таланта на изследовател-откривател и най-вече любовта си.

През 1942 г. Дора Иванова-Мирчева завършва славянска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а през 1946 г. постъпва на работа в Българската академия на науките като асистент в Службата за български речник; от 1952 г. е научен сътрудник в Секцията за българска лексикология и лексикография към Института за български език. През периода 1946—1958 г. като млад научен работник участва в подготовката и написването на третия Речник на съвременния български книжовен език с отговорен редактор Ст. Романски, който и до днес си остава ценно помагало за всички филолози. От 1958 г. работи в Секцията за история на българския език, която ръководи от 1976 г. Старши научен сътрудник от 1965 г., директор на Института за български език от 1979 до 1989 г., хоноруван професор по история на българския език във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ от 1971 до 1976 г. Избрана е за член-кореспондент на БАН през 1981 г.

Основна област в научните дирения на проф. Мирчева е историята на българския книжовен език. Постиженията ѝ са обобщени в книгата „Въпроси на българския книжовен език до Възраждането. IX—X до XVIII в.“ (1987 г., 357 с.). В нея се разглеждат въпросите за периодизацията в историята на езика, за превода и редакциите на старо- и среднобългарската книжнина. Авторката защитава оригиналната теза за необходимостта от две отделни периодизации на говоримия и книжовния език. В още две монографии изследователката разработва проблемите на историята на книжовния език: „Български книжовен език (IX—X до XVIII в.)“ (2003 г., 262 с.) и „История на българския език“ (в съавторство с Ив. Харалампиев, 1999 г., 384 с.).

Не остават извън обсега на професионалните интереси на проф. Мирчева и въпросите, свързани с Търновската школа. На Първия международен симпозиум „Търновска книжовна школа“ през 1971 г. Дора Мирчева изнася доклад на тема: „Евтимий Търновски, писател-творец на литературния

български език от късното Средновековие“ . Тук и в следващите си трудове тя защитава схващането, че „верен на духа на цялото късно европейско Средновековие, когато навсякъде господстват класическите езици — латински и гръцки....Евтимий Гърновски, схванал правилно тенденциите на предишните XII и XIII в., довежда книжовния български език до равнището на класически.“ С научни аргументи се доказва непрекъснатостта в развитието на езика ни.

Същността и етническата принадлежност на Кирило-Методиевия език са обект на изследване в редица статии и доклади на проф. Мирчева. Статията ѝ „Старобългарски, старославянски и среднобългарска редакция на старославянски“ (1969 г.) е преведена на руски, немски, френски и английски език. В нея е използван богат езиков и исторически материал в подкрепа на твърдението, че първият писмен славянски език е български по произход, единен по същност, независимо от реализациите му в два книжовни центъра — Преслав и Охрид.

Проф. Мирчева посвещава част от научната си дейност на публикуването и проучването на важни старобългарски ръкописи. През 1971 година излиза от печат нейната книга „Йоан Екзарх Български. Слова. Том I.“, в която са обнародвани две слова на старобългарския книжовник по преписите им в Германовия сборник с разночетения, новобългарски превод, речник-индекс и прецизен текстологичен и езиков анализ. През 1975 г. в съавторство с Живка Икономова издава Хомилията на Епифаний за слизането в ада. По този начин тя продължава най-добрите традиции в едиционната практика на световната медиевистика.

Изследователската дейност на проф. Дора Иванова-Мирчева е свързана с българската лексикология и лексикография. През 1959 г. е публикувана нейната студия „Преносно значение на думата и преносимост на значението“. Двете понятия са дефинирани и разграничени, като преносното значение се интерпретира в синхронен контекст, а преносимостта на значението — в диахронен аспект. Опирайки се на данни от българския книжовен език, от сравнителното и общото езикознание, авторката достига до извода, че преносимостта е общоезиков закон, който действа във всички езици.

Проф. Дора Иванова-Мирчева създава цяла поредица научни статии, в които разработва въпроси на историческата лексикология, като засяга съществени тенденции в развитието на българския език. Така например наблюденията ѝ върху две слова от Германовия сборник, паметник от 1359 г., и техните съответствия в Супрасълския и Клоцовия сборник, ръкописи от класическия период на старобългарския език, и в гръцкия оригинал, ѝ позволяват да установи закономерности в преводаческата техника на двете книжовни средища — Охрид и Преслав. Гръцко-старобългарските лексикални успоредици разкриват изключителното богатство на все още младия старобългарски книжовен език.

До сериозни изводи за същността на този език проф. Мирчева достига и в статията си „Наблюдения върху лексиката на класическите старобългарски паметници“, публикувана през 1984 г. в сп. „Български език“. Именно лексикалният материал дава най-убедителните доказателства за връзката на книжовния език през IX—XI век с говоримия старобългарски език. Многозначността, характерна за всеки жив, развиващ се език, позволява на старобългарските книжовници да използват думите от говоримия език, за да създават думи-термини за християнските понятия. Така авторката отхвърля становището, че Кирило-Методиевият език е бил „просто един църковен език“, *lingua sacra*, и с прецизен филологически анализ защитава своето мнение, че старобългарският книжовен език „е бил изграден върху здравата основа на говоримия език на българската народност, за да отговори на всички нейни потребности“.

Безспорно най-значителният принос на проф. Дора Мирчева в развитието на лексикографската наука е Предговорът към Старобългарския речник т. I., А—Н. Основните принципи за изработването на този нов речник бяха публикувани още през 1984 г. във Встъпителния том към него, в пълен и актуализиран вид те се съдържат в изданието от 1999 г. В предговора му за първи път в българската историческа лексикография се обосновава необходимостта и възможността значенията на старобългарските лексеми да бъдат анализирани и представени с методите на съвременната лексикография. Подробно са разгледани въпросите за многозначността на старобългарските думи, за техните преки, преносни и образни значения и нюанси. Специално внимание е отделено на граматичните въпроси, свързани с тълкуването на думите — особеностите на числото при съществителните имена, адективацията и субстантивацията на причастни форми, субстантивацията на прилагателни, числителни и местоимения, рекцията на глаголите и др. По този начин е изградена една надеждна, цялостна научна основа, върху която е изработен Старобългарският речник. За разлика от съществуващите досега пет речника, които са преди всичко преводни, т.е. представят основните значения на всяка старобългарска дума със съответната латинска, руска, чешка, немска и др., издаденият през 1999 г. Старобългарски речник. Т. I. е съвременен тълковен речник. Така словното богатство на старобългарския книжовен език намира своята модерна и пълна лексикографска интерпретация.

Може с право да се каже, че проф. Дора Иванова-Мирчева създаде лексикографска школа в Секцията за история на българския език към Института за български език. В подготовката на Старобългарския речник се квалифицираха голяма част от членовете на секцията, днес те продължават да използват същата методология в работата си по поредицата исторически речници.

За своята научна дейност проф. Мирчева е удостоена със „Значка за отличие“ по случай 30-годишнината на ИБЕ при БАН, орден „Кирил и Методий“ III и I степен, орден „Червено знаме на труда“. За преподавателската си работа във Великотърновския университет е награден с почетен медал „Кирил и Методий“ през 1980 г. и със званието „Почетен доктор“ през 2001 г. Книгата „Йоан Екзарх Български. Слова.“ получава престижната „Кирило-Методиевска награда“ на БАН. За цялостния си принос в българската култура и наука проф. Мирчева е отличена със званието „Заслужил деятел на науката“ през 1986 г. Нейното научно дело е пропито с истинска любов към езика и книжовността и затова е заредено с евристичен дух, който днешните и бъдещите езиковеди могат да преоткриват и доразвиват.

Избрана библиография

1. Речник на съвременния български книжовен език. Т. I—III, С., 1955—1959.
2. Преносно значение на думата и преносимост на значението. — Изв. Инст. бълг. ез., 6, 1959, 3—37.
3. Развой на бъдеще време (futurum) в българския език от X до XVIII в., С., БАН, 1962. 201 с.
4. Стесняването на семантичната структура на думата като исторически процес. — Изв. Инст. бълг. ез., 11, 1964, 151—160.
5. Йоан Екзарх Български. Слова. Том I. С., БАН, 1971. 202 с.
6. Гръцко-старобългарски лексикални успоредици. — В: Славистичен сборник, С., 1973, 85—92.
7. В съавт. с Ж. Икономова. Хомилията на Епифаний за слизането в ада. Неизвестен старобългарски превод., С. БАН, 1975. 213 с.
8. Германовият сборник от 1359 г. като старобългарски паметник. — БЕ, 1980, № 3, 193—200.
9. Наблюдения върху лексиката на класическите старобългарски паметници. — БЕ, 1984, № 4, 489—499.
10. Старобългарски речник. Встъпителен том. С., 1984, 3—132.
11. За думите-термини в старобългарски. — БЕ, 1987, № 1—2, 18—22.
12. Въпроси на българския книжовен език до Възраждането. IX—X до XVIII в., С., 1987, 357с.
13. Характерни особености на лексиката на старобългарските паметници. — Славянска филология, 19, 1988, 29—35.
14. Лексиката на класическите старобългарски паметници — източник за определяне етническата принадлежност на Кирило-Методиевия език. — В: II Международен конгрес по българистика, С., 1986. Доклади. т. 21., С., 1989, 5—12.
15. Синтактичните архаизми в Германовия сборник в светлината на филологическото изследване — БЕ, 1989, № 4, 302—318.
16. В съавт. Граматика на старобългарския език. С., БАН, 1991.
17. Проблеми на атрибуцията на Екзарховото хомилитично творчество. — В: Лингвистични студии. Велико Търново, 1994, 19—31.
19. Старобългарски речник. Т. I. А—Н, С., 1999.
20. В съавт с Ив. Харалампиев. История на българския език. Велико Търново, 1999. 384 с.
21. В съавт с А. Давидов. Малък речник на старобългарския език. Велико Търново, 2001. 496 с.
22. Българският книжовен език (IX—X до XVIII в.). Велико Търново, 2003. 262 с.

Ваня Мичева

Професор Игор Калиганов на 60 години

Сред плеядата от чуждестранни българисти почетно и заслужено място заема професор, доктор на филологическите науки Игор Иванович Калиганов. Неговото научно наследство органично се свързва с проучването на старобългарската литература, история и култура, с развитието на руско-българските и на славянските книжовни връзки през Средновековието. Обект на научните му дирения са и проблеми на Българското възраждане, на съвременната литература и на историята на България.

Роден е на 1 март 1946 г. в Ленинград (дн. Санкт Петербург). Следва славянска филология във Филологическия факултет на Ленинградския университет (1965—1970), дипломира се с квалификация „филолог славист, преводач, преподавател по руски език и литература“. Още през студентските му години се заражда и по-късно успешно се развива неговият траен интерес към проблемите на старобългарската книжнина. Работи като преводач в бакинския „Интурист“ с английски и български език. Завършва аспирантура в Института по славистика и балканистика при АН СССР (1971—1975). Защитава кандидатска (1976) и докторска дисертация на тема: „Георгий Новый у восточных славян“ (1998). От 1975 до днес работи като младши научен сътрудник, научен сътрудник, старши научен сътрудник и водещ научен сътрудник в Института по славистика и балканистика при АН СССР (сега — Институт по славистика при РАН). През този период работи и в Института по руски език „А. С. Пушкин“, Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“, Дипломатическата академия при МВР на СССР, Военния институт и Държавната академия на славянската култура — отначало като преподавател, по-късно старши преподавател, доцент (от 1992) и професор (от 1999). Ръководител е на Катедрата по славянски езици и култури в Държавната академия на славянската култура.

Впечатляващо е участието на руския изследовател с доклади на международни конференции, конгреси и симпозиуми (37) в Русия, България, Унгария, Гърция, Германия, Италия. Чете лекционни курсове в университети в Пиза, Милано, Рим, Генуа, Урбино, Салерно, Витербо (Италия), Търново

и Шумен (България). Печели проекти и стипендии от редица руски и чуждестранни фондации: РГНФ, Сорос, Австрийска академия на науките, Центъра за подкрепа на медиевистични изследвания (САЩ).

За успехите в научната и в педагогическата си дейност е награден с почетни грамоти от Министерството на културата на Република България (1994 и 2000); на 24 август 2000 г. българският президент Петър Стоянов връчва най-високото държавно отличие — орден “Стара планина” I ст. на учени българи за извънредно големите им заслуги за популяризирането на българската култура и литература. Сред тях е и проф. дфн Игор Калиганов, представен и отличен като руски филолог, славист и българист, изследовател на старобългарската литература. В обосновката за неговото награждаване е подчертано, че в над 100 научни труда Игор Калиганов разглежда развитието на старобългарската литература и българо-руските литературни връзки през Средновековието. Ръкописът на труда, легнал в основата на неговата докторска дисертация, спечелва първо място на конкурса „История на православната църква“ (1997), като по този начин Игор Калиганов става първият лауреат на възобновената премия в памет на митрополит Московски и Коломенски Макарий (Булгаков). Член е на двустранната комисия на историците Русия—България и на ръководството на „Клуба на приятелите на България“. Директор е на научния център „ЕСТРИКА“ (СККК — Славянски култури: корени и корона) при Държавната академия на славянската култура. Специализирал е в България, Австрия и Америка.

Проф. Игор Калиганов е автор на повече от 110 научни труда (в това число и на две книги), публикувани на руски, български, немски, английски и френски език. В сферата на неговите научни и преподавателски интереси са литературните процеси в България, Сърбия и Русия, историята и културата на тези страни, а също и преподаването на български и руски език в редица университетски центрове. Главни направления в неговата изследователска дейност са също теорията и историята на славянските литератури, проблемите на текстологията и езика на средновековните литературни паметници. С вещина и последователност прилага интердисциплинарния подход при проучването на българската литература, култура и история. Ученият има постоянно присъствие в съвременната медиевистика с аргументирано защитавани от него тези. Своите становища и идеи той развива в няколко типа проучвания. Голяма част от разработките му имат теоретичен и обобщителен характер, в тях са обхванати обширни периоди от българската литература: IX—XII в.; XIII в.; IX—XVIII в. Съществени са неговите изводи за историко-културните аспекти на старобългарската писменост и нейното значение за развитието на българската култура през вековете. Една от централните теми, които той следи през целия си научен път, е динами-

ката на руско-българските средновековни връзки, в исторически план интерпретира южнославянското влияние в Русия, проявява интерес към московските старопечатни книги от XVII в. в библиотеката на Рилския манастир.

Калиганов има несъмнени приноси в разглеждането на българистиката в контекста на световната, европейската и източнославянската литература. Интересите на руския медиевист към развоя на прозаичните жанрове в литературите на Югоизточна Европа го насочват към изучаването на жанровата система в българската литература от IX—XII в. Ученият осветлява и важни проблеми от областта на балканистиката: културата на средновековна България и средновековна Сърбия, типологическите особености и поетиката на балканските мъченически жития от края на XV—началото на XIX в., някои черти на поетиката на старобългарската литература, регионализма в старите литератури на *Slavia Orthodoxa* и други.

В различни моменти от своята научна кариера той насочва поглед и към българската възрожденска книжнина, главно към въпроса за мястото на Паисиевата „История славянобългарска“ в развитието на националната литература. В светлината на темата „Славянските литератури в процеса на своето създаване и развитие. От древността до средата на XIX в.“ (М., 1987) Игор Калиганов изтъква основните черти на литературния живот в България в началото на XIX в. Заслужават да бъдат отбелязани и неговите наблюдения върху съвременната българска литература в контекста на изследователския проект „Българската литература и световният литературен процес“ (1983).

И така, Игор Калиганов е сред малкото учени, чиито научни трудове третираат широк спектър от проблеми на средновековната и възрожденската българска книжнина: хронологически те обхващат развитието на българската литература от IX до средата на XIX в., а по отношение на тематиката им — от въпроси, свързани с Кирило-Методиевото дело, с творчеството на най-бележитите старобългарски писатели и поети, до литературата на Новото време. В тази връзка специално трябва да отбележим заслугите на руския учен в създаването на сборника с преводи на съвременен руски език и с научен коментар „Родник златоструйный. Памятники болгарской литературы IX—XVIII веков“. (М., 1990). Владеенето на старобългарски език, както и дългогодишната работа на Игор Калиганов със славянски кирилски ръкописи са отлична база за направените от него успешни преводи на различни по жанр и стил творби на Кирил и Методий, на техните ученици и на покъсните им последователи. От многото преводи ще отбележим следните: Молитва към Григорий Богослов от Константин-Кирил, откъс от Канон за св. Димитър Солунски от Методий, Пространно житие на Кирил, Пространно житие на Методий, Кратко житие на Кирил, Похвално слово за Кирил от Климент Охридски, Охридска легенда, Житие на Наум Охридски, „Небеса“ и „Шестоднев“ на Йоан Екзарх, „Легенда за кръстното дърво“ на

Презвитер Еремия, Тайната книга на богомилите, Солунска легенда и други съчинения на неизвестни автори (Разумник, Книга за Енох, Видение Исаево). Чрез преводите на Игор Калиганов руската научна и културна общественост се запознава и с творчеството на видните старобългарски книжовници Евтимий Търновски (Пространните жития на св. Иван Рилски и св. Петка Търновска), Григорий Цамблак, Владислав Граматик (Рилска повест), Поп Пейо (Житие на Георги Нови Софийски), Матей Граматик (Житие на Никола Нови Софийски). За по-пълната представа за обема на старобългарската литература допринасят и преводите му на „Варлаам и Йоасаф“, „Разкази за Езоп“, „Детство Исусово“, гадателни книги и други преводни съчинения.

Славистичното университетско образование на Игор Калиганов, неговите специализации в славянските страни и главно в България, продължителният и траен интерес към славянската агиография, палеография и текстология намират плодотворен израз в монографията, посветена на известния български светец Георги Нови Софийски (края на XV в.—1515 г.) и по-специално на развитието на неговия култ в литературата и културата на източните славяни („Георгий Новый у восточных славян“. М., 2000). Фундаменталното и засега единствено в световната медиевистика изследване е изградено върху богат архивен материал — 32 преписа на Пространната руска редакция и 18 преписа на проложните руски редакции — повечето от които се въвеждат за пръв път в научен оборот. Особено ценни са комплексните методи на проучване и цялостният анализ на житията: археографски, кодикологически, текстологически, литературоведски, изкуствоведски, исторически и музиковедски. Друг съществен принос на руския учен е идентификацията на автографите на староруските книжовници от XVI в.: на новгородския презвитер Иля, написал през 1539 г. пространно житие на Георги Нови Софийски, и на псковския житиеписец Василий-Варлаам, сътворил служба за българския светец (ок. 1549 г.). В монографията са обединени сводни критически издания на руските жития, служби и нотирани песнопения за светеца мъченик. Трудът на Игор Калиганов действително няма аналог в руската и чуждестранната наука за славянското Средновековие, безспорно е и неговото значение за изследването на култовете към българските светци в Русия и за българо-руските книжовни взаимоотношения през XVI век и по-късните столетия.

Последната книга на И. Калиганов „Веков связующая нить“ (2006) представлява сборник от по-рано публикувани статии и студии, които заемат водещо място в научното му творчество. В голяма част от тях се проследява цялостното развитие на българо-руските литературни взаимоотношения от IX до XX в., както и в по-широк аспект — връзките между източните и южните славяни в областта на културата. Заглавието не е избрано случайно — всички поместени изследвания се обединяват от идеята за единството и многообра-

зието на славянските литератури. Както отбелязва в предговора към книгата акад. Л. В. Милов, сборникът още веднъж демонстрира уменията на руския изследовател да съчетава частното с общото, да изгражда своите заключения за закономерностите на литературния процес върху детайлни наблюдения и богат извороведски материал.

Като учен медиевист Игор Калиганов не само задълбочено и многоаспектно изследва старата българска литература и история, нещо повече — богатите резултати от неговите научни търсения спомагат за популяризирането на българската култура (от Кирило-Методиевата епоха до днес) в Русия и по света. Неговите познания в областта на филологията и славистиката, методично прилаганите от него изследователски принципи са сигурен залог за неговата изява като последователен и убеден защитник на българистичната научна кауза. Изразяваме своята дълбока признателност към юбиляря за неговите безспорни заслуги към българската наука и култура и от сърце му пожелаваме творческо дълголетие и нови научни открития!

На многога лѣта.

Избрана библиография

1. Из истории болгаро-русских литературных связей эпохи Средневековья. — В: История и культура Болгарии. М., 1981, 303—316;
2. Традиции старой письменности и возникновение новой болгарской литературы. — В: Литература эпохи формирования наций. М., 1982, 171—206;
3. Особенности на развитието на българската литература през XV— първата половина на XVIII в. — Старобългаристика, 1982, № 1, 29—44;
4. О предполагаемом автографе Василия—Варлаама. — Старобългаристика, № 3, 1983, 79—91;
5. О месте „Истории славяноболгарской“ Паисия Хилендарского в развитии национальной литературы. — В: Първи международен конгрес по българистика. София, 1981. Доклади. Българската литература и световният литературен процес. Т. 1. История на българската литература. Съвременна българска литература. София, 1983, 58—65;
6. Несколько соображений о методике изучения болгаро-сербско-русских средневековых литературных связей. — Старобългарска литература, 18, 1985, 58—73;
7. Некоторые черты литературного общения болгар, русских и сербов в эпоху Средневековья. — В: Литературные связи. Литературный процесс. М., 1986, 189—211;
8. Из истории болгарской литературы и культуры. (Основные черты литературной жизни первых десятилетий XIX века). — В: Славянские литературы в процессе становления и развития. От древности до середины XIX. М., 1987, 291—312;
9. Древнейший список русской „Повести о Георгии Новом“. — В: Памятники культуры. Новые открытия. Ежегодник за 1987. М., 1988, 7—19;
10. Историко-литературные проблемы южнославянского влияния на Руси. — В: Славянские литературы. X Международен съезд славистов. София, септември 1988. Доклади советской делегации. М., 1988, 51—66;

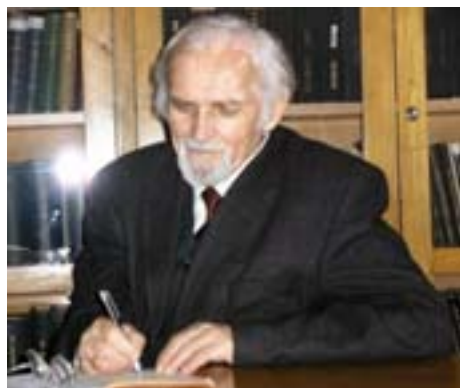

11. Типологические особенности балканских мучеников в XV—XVIII столетиях. — В: Герменевтика древнерусской литературы. Вып. 2. XVI—начало XVIII вв. М., 1989, 125—137;
12. Родник златоструйный. Памятники болгарской литературы IX—XVIII веков. М., 1990, 537 с. (Съвместно с Д. И. Поливанний);
13. Жанры в болгарской литературе IX—XII вв. — В: Развитие прозаических жанров в литературах стран Центральной и Юго-Восточной Европы. М., 1991. 7—37;
14. Вопросы поэтики древнеболгарской литературы и литературные связи. — В: Функция литературных связей. На материале славянских и балканских литератур. М., 1992, 120—136;
15. О значении древнеболгарской письменности. Историко-культурные аспекты. — В: Болгарская культура в веках. Сборник тезисов Международной конференции. М., 1992, 19—22;
16. Поэтика балканских мучеников конца XV—начала XIX вв. — В: История. Культура. Этнология. Доклады российских ученых к VII Международному конгрессу по изучению Юго-Восточной Европы. (Салоники, сентябрь 1994). М., 1994, 155—167;
17. Wien im Leben und Werk bulgarischer Schriftsteller von der Jahrhundertwende bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts. — In: Wien als Magnet? Wien, 1996, 491—513;
18. Литература православного славянского Средневековья в трудах российских ученых за 1993—1994 г. (Обзор содержания и критические замечания). — In: Recherche Slavistique. Vol. XLIII. Roma, 1996, 467—492;
19. Болгарская литература в IX—XII столетиях; Болгарская литература (XIII в.). — В: Очерки истории культуры славян. М., 1996, 327—341; 427—432;
20. Болгарская литература IX—первой половины XVIII в. — В: История литературы западных и южных славян. Т. I. М., 1997, 111—187; 807—833;
21. Московские старопечатные книги XVII столетия в библиотеке Рильского монастыря. — В: Славянский альманах за 1997. М., 1998, 281—288;
22. Die Veränderung der Kulturlandschaft in der ehemaligen UdSSR (gegenwärtiger Zustand, desintegrierende und integrierende Faktoren, mögliche Perspektiven). — In: Veränderungsprozesse in den Literaturen und Kulturen Osteuropas (der ehemaligen UdSSR). Hrsg. von R.-D. Kluge. Tübingen, 1997, 25—42;
23. Болгаро-русские литературные связи эпохи Средневековья (Критический обзор мнений и задачи изучения). — Славяноведение, 2, 1998, 27—45;
24. Размышления о македонском „срезе“ палеоболгаристики. — В: Македония: Проблемы истории и культуры. М., 1999, 32—45;
25. Георгий Новый у восточных славян. (Из истории российского сонма святых). М., 2000. 800 с.;
26. Регионализм в древних литературах ареала Slavia Orthodoxa (Вопросы терминологии и методологии исследований). — В: Литература, культура и фольклор славянских народов. XIII Международный съезд славистов. (Любляна, август 2003). Доклады российской делегации. М., 2002, 15—26;
27. Культура средневековой Болгарии; Культура средневековой Сербии. — В: История культур славянских народов. М., 2003, 98—210;
28. Веков связующая нить. Вопросы истории и поэтики славянских литератур и культур. М., 2006, 798 с.

Елена Томова

В памет на професор Ян Кошка (1.12.1936 – 11.05.2006)

Професор Ян Кошка е един от най-ревностните популяризатори на българската литература и култура зад границите на страната ни през изминалия ХХ век. Неговата научно-изследователска и преводаческа дейност се разполага в широките времеви граници на повече от четири десетилетия. Следвайки в Братиславския университет „Ян Амос Коменски“ специалността „Словашки език и история“, той пристига в България на специа-

лизация в СУ „Св. Климент Охридски“ (1959). Тази специализантска година се оказва решаваща за бъдещето на младия литератор. За кратко сътрудничи на братиславския ежедневник „Смена“, а от 1961 г. до края на дните си работи в Института за световна литература в Словашката академия на науките, чийто директор е дълги години. От същата 1961 година започва преподавателската си дейност във Философския факултет на Братиславския университет с курсове по история на българската литература и култура и със семинари по превод. Преподавателската му дейност е предпоставка за създаването на няколко поколения словашки българисти.

Автор е на четири монографии, с които се доказва като специалист в областта на българската литературна история и историята на словашко-българските литературни и културни връзки. Първата му книга е издание на неговата докторска дисертация — *Българският литературен модернизъм* (1972) (тиражът на монографията е претопен, а по-късната версия, която е достъпна днес, е редактирана вторично). Следват книгите, посветени на рецептивните сюжети от историята на словашко-българските литературни взаимоотношения: *Словашките погледи към българския юг (1876–1878)* от 1978, *Словашко-български литературни отношения* (1985) и *Рецепцията като творчество. Словашко-българските литературни отношения (1826–1989)* от 2003 г. В словашката хуманитаристика неговите изследвания се възприемат не само като стойностни научни продукти, но и като принос в пропагандирането и популяризацията на словашката славистика и литературознание в международната научна общност. През последните години съче-

таваната от него научна и административна активност — като ръководител на научна институция, се оценява изключително високо поради резултатите от научните проекти *Историческите междулитературни общности и центризмите в словашката литература* и *Творческата сила на рецепцията*. Освен ръководството на колективните грантове от 1996 г. Ян Кошка се заема с подготовката и научното осмисляне на докторантските семинари в Института за световна литература.

Ръководи редакционната колегия на научното списание „Slovak Review“ — печатен орган на Института за световна литература, а също така е дългогодишен член на редакционната колегия на българското списание „Език и литература“. Член е на престижни научни организации в сферата на българистиката и славистиката, в които представя словашкото литературознание.

Портретът на учения Ян Кошка е немислим без широкия обхват на неговата преводаческа работа. От началото на 60-те години до днес е превел множество художествени произведения на български поети, прозаисти и драматурзи. В областта на драматургията с името му се свързват изданията с пиеси на Иван Радоев (*Червено и кафяво*. Братислава, 1972) и Станислав Стратиев (*Максималистът*. Братислава, 1984, заедно с Емил Кудличка). Българският поетичен канон на словашки език дължи изключително много на преводите на Ян Кошка, чието начало е белязано с появата на новите преводи на Ботевата и Вазовата поезия (Христо Ботев. *Песента на Балкана*. Братислава, 1975; Иван Вазов. *Под нашето небе*. Братислава, 1980, 173 стр.). Успоредно с превеждането на христоматийните образци в българската лирика усилията на преводача са насочени към представянето на художествени феномени, чиято рецепция в чуждата литература се определя от потребностите на приемащата култура. Примери за това са изданията със стихове на Пейо Яворов (*Две хубави очи. Стихотворения*. Братислава, 1972, 95 стр.), Гео Милев (*Септември*. Братислава, 1973) и Атанас Далчев (*Protivný vietor. Насрещен вятър*. Братислава. 1970, 114 стр.). Литературните стойности, с които българската култура може да се впише в словашка среда, още от 60-те години избирателно са съобразени с интереса както към поетиката на авангардното изкуство, така и с българския модернизъм. Освен отправните точки в литературната традиция е преводите на Ян Кошка рефлектират избирателно актуалните събития в литературния живот на България (стихове на Любомир Левчев, издадени през 1979 г., на Павел Матев — през 1976 г., както и на Д. Стефанов — от 1973 г.)

Литературният вкус на преводача проличава и в подбора на българската белетристика, издавана на словашки език от края на 60-те години на XX век. Ян Кошка е преводач на ключови текстове от следвоенната българска проза като *Лавината* на Блага Димитрова (Братислава, 1973, 312 стр.), *Време разделно* на Антон Дончев (Братислава, 1969, 461 стр.), *Диви разкази* на

Николай Хайтов (*Избрани произведения и Диви разкази*. Братислава, 1972, 215 стр.), *Песента на колелетата* на Йордан Йовков (събрани разкази, Кошице, 1981, 319 стр.), *Хайка за вълци* на Ивайло Петров (Братислава, 1989, 475 стр.), *Звездите над нас* на Павел Вежинов (Братислава, 1972, 212 стр.) и др. Преводите на Ян Кошка са плод на съзнанието за преводимостта на жанровите доминанти в българската проза от втората половина на ХХ век, съотносими със спецификата на словашкото жанрово съзнание от онова време. Тази преводимост оправдава интереса към привидно маргиналните криминални сюжети (Андрей Гуляшки. *Контра 007*. Братислава, 1967, 48 стр.) или към разказа и новелата (Георги Марков. *Жените от Дяволския връх (Портретът на моя двойник. Жените на Варшава)*. Братислава, 1970, 225 стр.). Културната преводимост на кратките прозаични жанрове се доказва от двете антологии с разкази, съставени от Ян Кошка. Първата е със заглавие *Среци (Антология с разкази на автори от социалистическите страни, 1972, съдържаща разкази на Николай Хайтов, Камен Калчев и Йордан Радичков)*, а втората излиза през 1983 г. (*Неспокойно лято. Антология на българския разказ от ХХ век*. Братислава, 1983, 371 стр.).

Преводаческата преданост към българската литература в дългогодишната практика на Ян Кошка се определя от няколко фактора. На първо място трябва да се отбележи стремежът към актуализирането на класическите образци на литературната традиция. Актуализацията не се мотивира от архаизацията на поетичния език, който напълно основателно може да бъде и достатъчна причина. Причината е в подмяната на контекстуалното поле, в което се появяват новите преводи. Ако *Под игото* или лириката на Иван Вазов е емблематична за словашкия литературен вкус и същевременно за словашките представи за българските Балкани още при първото публикуване на оригиналните текстове, то през втората половина на ХХ век литературните образци се радват на правото да се сдобият с „нов живот“ — този път като съвкупности от литературни стойности, останали в сянката на възрожденските културни рефлексии и самоидентификация. На второ място, преводаческата рефлексия на родната ни литература съвсем осъзнато се определя (в съчетанието на учения и преводача) от търсенето на трайните художествени стойности. От една страна, те са представителни за чуждата, културно преводимата традиция, а от друга, правят много по-видима за словашкото (чуждото) литературно съзнание литературната ситуация, към която десетилетия се посяга без очакването да предложи изключителни литературни образци. А причините за това занижено очакване са нелитературни, обусловени са от налагането на обществено-политически или социо-културни критерии още от края на ХІХ в. Затова например твърде дълго за словашката рецептивна нагласа е определяща мотивацията на историческата аналогия, свързваща в романтичен ореол двата изстрадали

народа, търсещи пътища към освобождението си (въпреки осъзнатите разлики в средата и средствата). Едва от средата на ХХ в., и по-точно от 60-те години, все по-ясно се налага съзнателният избор на приемащата среда. Дотогава — по думите на изследователя Ян Кошка, не само липсва информация, „няма български книги“, но и „съветите“, предложени от „предоставящата“ българска страна, не дават особено добър резултат. Преведените и предложени текстове не намират кода за комуникацията с домашната литературната среда. На трето място, важноста на приемащата култура в рецептивния акт се определя от търсенето на самоидентификация. Затова ключовите за българската литература художествени текстове и инвенции могат да функционират като наднационални, когато споделят търсенето на чуждото културно самоопределяне и самопознание. В този смисъл едно от посланията на цялостната преводаческа биография на Ян Кошка потвърждава необходимостта от трансформацията на националния литературен канон в средата на неговия превод. Преводите са непрекъснато завръщане към привидно устойчивите образци и тяхната нова интерпретация. Затова Ян Кошка се връща нееднократно към словашкото звучене на Атанас-Далчевата поезия, чиито инвенции в различни контекстуални полета преосмисля и като учен. На четвърто място, в списъка на заглавията, подписани от преводача Ян Кошка, няма място за идеологическите пристрастия на приемащата или предоставящата литературна среда. С липсата на компромиси от този тип могат да се похвалят малцина преводачи в Източна Европа през втората половина на ХХ век.

Наследството на учения Ян Кошка се разполага в рамките на няколко контекстуални полета. На първо място, той представя едно от поколенията източноевропейски слависти, в чиято научна биография отношенията между две литератури и култури е основна или съществена част. От друга страна, дейността му, ситуирана в славистичните граници на бивша Чехословакия, неизбежно се съизмерва с работата на чешката българистика (Зд. Урбан, В. Бехиньова, Д. Хронкова, Вл. Кржиш). На трето място, младият учен българист е съвременник на първите по-сериозни трудове върху типологията на влиянието между славянските култури, представени най-напред от бъдещия академик Емил Георгиев, определящи насоката в работата на следващите поколения български слависти (И. Павлов, Хр. Балабанова, В. Тодоров, П. Карагьозов). На четвърто място, началната отправна точка в научната биография на бъдещия професор е свързана с вторичното идеологическо „културно побратимяване“ на славянските култури. От 50-те години на ХХ век започва подготовката на бъдещи преводачи и учени, чиято биография следва да материализира търсенето сближаване на социалистическите култури. На пето и далеч не на последно място, Ян Кошка се формира в границите на национално литературознание, което несъмнено достига

своите наднационални научни стойности в компаративистичните постановки на Дионис Дюришин и неговите съмишленици и последователи (Нитра). Споменатите отправни точки предлагат поне частично съотнасяне и обяснение на конкретни тези в научната продукция на Ян Кошка.

Работата на литературоведа върху историята на словашко-българските литературни отношения сочи най-ясно надрастването на заварената и онаследената методология в славистиката. Един от признаците за това е преосмислянето на понятието „влияние“ като наследство на позитивистичната трактовка на междулитературните контакти. На негово място Ян Кошка предлага *стимул и интерпретативна аналогия*. Изходната точка за подмяната се определя от коренно различната постановка при анализа на отношенията между две култури. Новата постановка на междулитературните отношения отрежда водеща роля на приемащата традиция, която създава своя вариант на „внесения“ национален канон. *Влиянието* като външен фактор се поставя под съмнение, тъй като се обезсмисля творческата сила на всеки рецептивен акт, то пренебрегва избирателната способност и прави невъзможно самоопределянето на националната култура чрез опосредстването на чужди образци. В този смисъл Ян Кошка предефинира наследството, което заварва в началото на своето научно развитие, за да го надскочи и обогати не само на емпирично, но и на теоретично равнище.

Методологическите му постановки са много близки до нагласата в компаративистичните трудове на проф. Боян Ничев у нас. Най-напред, с изначалното съмнение в евристичната стойност на „едрите“ обобщения, както и с интереса към явления, оставящи впечатлението за окончателност и завършеност на прочита им. Добронамереният скептицизъм на Ян Кошка в науката го води до конструктивната преоценка на готови теоретични конструкти. Доказателство за това е последната му книга, която се опира на част от наблюденията на Д. Дюришин, и същевременно преразглежда терминологични „казуси“, които проблематизират активното участие на приемащата култура в акта на възприемането на чуждата литература. Пример за това е недоверието в понятие като „двудомност“, за която може да се говори като втори белег, а не като характеристика на изследваните явления. Двудомността се дефинира като признак на рецепиента, а не на предмета, обекта на рецептивния акт. Двудомният автор или текст се определя не от същността на акта, а от нагласата на приемащата културна среда и нейните стратегии на самоидентификация. „Литературата се създава, пише Ян Кошка в *Рецепцията като творчество*, като живо случване, без план, без определена посока. Литературата се създава така, както се случва. Литературно-историческите сценарии се пишат допълнително. Не се усвояват творбите, които могат да вдъхновяват „литературното влияние“, а тези, които са нужни. [...] Понякога в литературно-историческите синтези краят (а понякога и нещо съвсем

различно) непонятно се поставя преди началото, последното, взето отнякъде, се поставя преди първото.“ Затова рецепцията като творчески акт има своя смисъл не когато предходните поколения се съдят и оценностяват, а когато в изследването се проследи мисленето и поведението им. Да се вглеждаме в акта на рецепцията означава „да се вживеем в съдбите на предшествениците си“ и заедно с тях „да съпреживеем част от собствената ни литературна и културна история“.

Изследователската стратегия на Ян Кошка, приложена върху материал от словашко-българските литературни и културни отношения, извежда на преден план мотивацията на *суверенността*. Цялата дейност на учения има няколко общи знаменателя, сред които централно място има свободата на избора. Тъй като междулитературните връзки и отношения се определят най-вече от суверенния характер на приемащата национална култура. В противен случай рецептивният акт е механичен и непълноценен, води до загубата на ценностите и в „предоставящата“, и в приемащата среда.

Ян Кошка е носител на множество словашки и международни престижни награди. Между тях са и най-високите почетни български отличия: почетната грамота на министъра на културата на Република България „За принос за развитието и популяризацията на българската култура“ (1996), „Доктор хонорис кауза“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за научен принос в областта на литературознанието (1997), орден „Стара планина“ I степен на президента на Република България „за изключително големи заслуги в изследването и популяризирането на модерната и най-новата българска литература“ (2000). Заслужени отличия, които за наша утеха са му присъдени приживе.

Поклон пред паметта му!

Добромир Григоров

В памет на професор Александър Фол (03. 07. 1933 – 1. 03. 2006)

През месец март тази година на 72-годишна възраст почина професор Александър Фол. През целия му живот никоя страна от неговата разностранна дейност не можеше да се разглежда сама за себе си. При него, както впрочем и в тракийското религиозно мислене, всичко беше слято — думите с делата, изследването с практиката. Той не беше чистият кабинетен учен. Той беше човек не само на мисълта, но и на действието. Във всяка област, в която се намесваше, Ал. Фол дава-

ше нещо свое. Неговата оригиналност винаги се открояваше с цялата си дълбочина, непосредственост и сила, носеше изненади и разкъсваше оквите на посредствеността, за да възбуди много ентузиазъм, за да разлее много очарование и да спечели безброй сърца.

Първата особеност тук беше изборът на проблематиката. Така е, защото за разлика от историческата проблематика на миналото на народи, създали своя писмена култура, в историята на безкнижовните траки не всеки въпрос, поне засега, се оказва достоен за проучване. Фактически заслужават внимание само онези научноизследователски обекти, чието работно решение може да създаде предпоставки за разширяване на диренията като цяло. Това ще рече, че всяко работно решение трябва да поражда проблемна ситуация, която на свой ред да създава причинно-следствени връзки и точно на това най-много държеше Ал. Фол.

Втората съществена черта беше изборът на изходна позиция за изследователя. Този път предпочитанието падна върху позицията на историка на културата. Така е, защото тя предполага не само най-сполучливо съчетаване на разнородните данни и на комплексните проучвания, но и позволява да се избегнат хронологическите, извороведските и теоретическите предразсъдьци на издирвания, които са профилирани строго филологически, археологически или историографски.

Нещо повече, самият Ал. Фол беше носител на културата. За него всяка придобивка на човешкия дух трябваше да стане достойние на цялото човечество. Ето защо той беше и любим лектор, и любим учител, и любим приятел. Той раздаваше с пълни шепи знания, но не само тези от учебниците, наръчниците и книгите, а и онези — плод на неговото проникновение и самовглъбяване, на неуморен труд и на вдъхновение. Само влизането му в аудиторията беше достатъчно, за да възпламени искрата на новаторството, на нещо неуловимо и мощно, на нещо, което проникваше във всеки.

Ал. Фол не беше „явление само с местно значение“. Той беше една от онези личности, по които може да се съди за България и за нейните хора. За него не съществуваха догми и той пречупваше всичко през своя темперамент, за да го превърне в собствена плът и кръв и чрез излъчването на идеите и виденията си да раздвижи духовете в обществото. В този смисъл каквото и колкото да се пише за него, то всякога ще бъде непълно. Все нещо ще остане недоизказано, но и винаги белязано с клеймото на безсмъртието.

Наистина, как да се възприеме краят на човешката личност? Нима смъртта и новото раждане не настъпват едновременно и не отразяват безкрайната верига на съществуването? От дълбините на паметта ли звучат словата на гърхашката надежда, че „траките презират смъртта поради някакво естествено внушение на мъдростта“? Не е ли ясно, че няма друг изход от непрестанния цикъл смърт—възраждане освен себеусъвършенстването, за да се прекъсне дългата и мъчителна нишка на дните, но и за да започне новият кръговрат? За да бъде накрая човекът на върха на вселената — слят с нея, завършен и съвършен!

Българската общественост не може да не скърби за кончината на професор Александър Фол. Поклон пред светлата му памет!

Димитър Попов

В памет на Павлина Бойчева (14.07.1946 – 16.07.2005)

През декември 2005 г. ни напусна завинаги нашата уважавана и обичана колега Павлина Бойчева. Тя беше дългогодишен член на колектива на Института по балканистика и старши научен сътрудник в секция „Балканите през Средновековието“. Отличаваше се с изключителна скромност и непретенциозност, но същевременно с постоянство в преследването на научните и творчески цели, които си поставяше. Остава празно мястото ѝ на искрен и сърдечен човек, на отзивчив колега и високоблагородна личност.

Павлина Бойчева завършва българска филология във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. След дипломирането си спечелва конкурс за хоноруван асистент по български фолклор и възрожденска литература в същия университет (1971) и започва аспирантура към Института по балканистика в София (1973–1976) под ръководството на проф. Пеньо Русев, специалист по старобългарска литература и неин преподавател от Търновския университет. Плод на тяхното дългогодишно сътрудничество са няколко съвместни публикации¹. Докторатът ѝ на тема „Евтимий Търновски и църковно-културния живот в двете Румънски княжества“, е защитен през 1976 г. В цялата си научна кариера Павлина Бойчева се насочва към разработване и изследване на проблемите на българо-румънските литературни, църковни, културни и политически отношения в широк хронологичен обхват — от късното Средновековие до Новото време — XV—XVIII в.

Нейната научна и филологическа подготовка включва много добро познаване както на румънския език, така и на старобългарски, а също така и добри палеографски и кодикологични умения. Тези свои умения тя демонстрира при упоритата си работа с многобройни старобългарски ръкописи в сбирките на библиотеките в Румъния и България.

Между 1983–1987 г. Павлина Бойчева е лектор по български език в Университета в Букурещ. Впоследствие специализира във Филологическия факултет на същия Университет (1995–1996), и отново през 2004–2005 е лектор по български език и литература в Университета „Йон Куза“ в Крайова.

---

¹ (В съавт. с П. Русев) Дело Евтимия Търновского и развитие церковно-культурных институтов в Угро-Валахии и Молдове, *Etudes balkaniques*, 1978, № 4, 41–51 (L’Oeuvre d’Euthyme de Tarnovo dans le developpement des institutions ecclesiastico-culturelles en Hongrovalachie et en Moldovie); (в съавт. с П. Русев) Кирило-Методиевските църковно-културни традиции във Влахия и Молдова, — В: Сб. Кирилometодиевистика и старобългаристика, С., 1982, 50–57.

Тя преподава и в университетите в Търново и София, като е особено ценен специалист за студентите в специалност Балканистика на Факултета по славянски филологии в Софийския университет. От 1994 до 2000 г. води лекционен курс по стара румънска литература за студентите от румънска филология. Има и няколко дипломанти. Участва с многобройни статии в енциклопедичния справочник „Българистиката през XX век“, който се подготвя в Съвета за чуждестранна българистика при БАН през последните години.

Научните интереси на П. Бойчева могат да бъдат групирани в няколко основни теми. На първо място това е изучаването на приноса на Търновската книжовна школа в културното развитие на двете румънски княжества — Влашко и Молдова след края на XIV в. На тази тема е посветена и докторската ѝ дисертация, но тя продължава да я вълнува и през последвалите десетилетия, както личи от многобройните ѝ статии, включени в различни сборници. Основно място в този кръг проблеми заема участието ѝ в почти всички конференции от станалата вече с дългогодишна традиция серия “Търновска книжовна школа“. Идеен и научен създател на тази традиция е именно нейният ръководител проф. Пеньо Русев, който замисля тези прояви в края на 70-те години на XX век като средище за изява на млади учени българисти. П. Бойчева участва в тази инициатива още от създаването ѝ. Тя се включва в организираната във Великотърновския университет работна група по изучаването на книжовното и ръкописно наследство на представителите на Търновската книжовна школа Григорий Цаблак и митрополит Киприан. В ръкописните сбирки на Брашов и Букурещ тя издирва нови и неизвестни преписи на произведения на автори от Евтимиевата школа. Нейно дело са преводи и описи на шест неизвестни преписа на посланието на Евтимий Търновски до Киприан, някои Слова на Григорий Цамблак и др.² Особено я интересува дейността на последователите на културните традиции на Търновска България в земите на север от Дунава — това са църковни и културни деятели като Никодим Тисмански, Гавриил Урик и други представители на духовния елит във Влахия и Молдова.³ Очертава се нейният интерес и в двете посоки — и към изследване активността на българ-

² Слово за отсичане главата на Йоан Кръстител — В: Стара българска литература, т. 2, Ораторска проза, С., 1982, 283—289; Слово за божествените тайни на Григорий Цамблак и църковно-културния живот в Молдова от началото на XV в., — ТКШ, т. 3, София, 1984, 372—378.

³ Традициите на Търновската книжовна школа и делото на Гавриил Урик, — ТКШ, т. 2, София, 1980, 177—182; Литературата на Втората българска държава и нейното разпространение в Молдова и Влахия, — В: Сб. Величието на Търновград, С., 1985, 274—278; Молдовският летописец Макарий и традициите на Евтимиевата книжовна школа в Молдова през XVI в., — ТКШ, т. 5, Велико Търново, 1994, 147—154.

ски книжовници, и към рецепцията на Търновската книжовна школа и нейните идеи в румънските княжества и съответно в дейността на молдовските книжовници в манастирите Нямец, Бистрица и Путна през XV—XVI век. Павлина Бойчева е неизменен и активен участник в организирането на почти всички конференции от серията „Търновска книжовна школа“ и активен представител на Института по балканистика в публикуването на материалите от тях. Нейните заслуги в поддържането на голям научен интерес към тази проблематика сред българските и румънски учени слависти и палеобългаристи са особено значителни и дълготрайни. Контактите, които тя установява с някои от най-видните представители на румънската славистика, са ценни и дългогодишни. Това са учени като Златка Юфу, Йон Раду Мирча, Замфира Михаил и редица други.

Друга тема в проучванията на П. Бойчева е старата румънска историография. Тя проучва основно историографските произведения — хроники и летописи, създадени в Молдова през XVI—XVII в., при което се оформя несъмнено като един от редките специалисти в България и наистина признат капацитет по тази тема. Трябва да споменем в тази насока и заглавието на нейния хабилитационен труд — „Молдовските хроники от XV—XVI в.“ (1993), останал за съжаление в ръкопис и непубликуван. На темата за румънските хроники — авторски и анонимни — П. Бойчева посвети няколко свои студии.⁴

В последните години П. Бойчева се насочи към изследването и публикуването на някои важни документални извори от Влашко и Молдова от покъсно време — XVII—XVIII век. Това са някои кирилски документи от канцелариите на владетели като Михай Храбри и Константин Брънковяну.⁵

Всички тези теми, свързани с историята, културата и политическите връзки между Молдова, Влашко и България, до голяма степен предопределиха интереса ѝ от съвместна работа с румънски колеги. П. Бойчева изпълня-

---

⁴ Молдовските хроники от XV—XVI век за българи на Сирет, - *Studia balkanica*, 17, 1983, 39—45 (Сборник в чест на акад. Николай Тодоров); (в съавт. с В. Тъпкова-Займова) Към въпроса за хронографията в средновековна България и в двете дунавски княжества, — *Studia balkanica*, 18. Из културното развитие на балканските народи XV—XX век, 1985, 134—141; *Sur les commencements de l'historiographie moldave.* — In: *Association Internationale d'Etudes du Sud-Est Europeen. Bulletin*, Bucarest, 1993, 57—61; *Renseignements sur les Bulgares d'après des historiographes roumains. Etudes balkaniques*, 1993, № 3, 30—37.

⁵ (В съавт. с Б. Бешевлиев) Дневник на болярите от Влахия, пратени в Цариград, 1822 г. — *Studia balkanica*, 24, 2003, 133—146; (в съавт. с Б. Бешевлиев) Историко-географски сведения в три документа, посветени на Михай Храбри (края на XVI — началото на XVII в.), В: *Общото и специфичното в балканските култури до края на XIX в.* Сб. в чест 70 г. на проф. В. Тъпкова-Займова., С., 1999, 256—263; *Documents roumains du XVe—XVII ss. concernant l'histoire de la Bulgarie.* In: — *Bulletin d'information CIBAL*, Sofia, 1997, XVI, 30—32.

ваше длъжността на секретар на смесената Българо-румънска комисия по история в продължение на повече от две десетилетия. Трябва да отбележим нейното извънредно активно участие в организирането и провеждането на биеналетата на Българо-румънската комисия по история в последните десетилетия. В тези комисии П. Бойчева участваше и със собствени проучвания, и като основен организатор. Благодарение на всеотдайния си организационен труд тя се радваше на истински приятелски и научни контакти с румънските колеги от Института „Н. Йорга“ и „Института за проучване на Югоизточна Европа“, Букурещ, Университетите в Букурещ и в Крайова.

Множество архивни изследвания тя проведе в Библиотеката на Румънската Академия на науките и по-специално в Ръкописния отдел, където посвети опита си на палеобългарист в изучаване на славянските ръкописи, някои от които са особено ценни за българската наука. Плод на тези ѝ занимания стана една книга, която излезе от печат малко след смъртта ѝ. Историята на тази книга се корени далеч във времето, когато видният румънски славист Йон Раду Мирча замисля издаването на такъв ценен справочник като Каталог на славянските ръкописи, запазени в Румъния. Тази своя идея той не успя да осъществи приживе. П. Бойчева продължи работата на покойния румънски учен. Тя не само попълни, но и доразви описанията на отделните ръкописи с инципители на текстовете, прегледа отново всичките стотици ръкописи, най-вече в Библиотеката на Румънската академия на науките, но и в други хранилища — в Брашов, Крайова и някои манастирски библиотеки. В резултат на тази трудна и всепоглъщаща работа, налице е ценният за всички палеобългаристи, слависти и филолози, литературни историци и други специалисти труд: Ion Radu Mircea. *Repertoire des manuscrits slaves en Roumanie. Auteurs byzantins et slaves*. Sofia, 2005. Без съмнение, такъв труд ще се радва на дълготраен интерес и ще бъде оценен по достойнство от специалистите.

П. Бойчева стана инициатор за сключването на някои от най-ценните договори на Института по балканистика по международни българо-румънски проекти и основен участник в три от тях. Това са проектите „Термини на средновековеконната политическа мисъл“, „Извори за историята и културата на Югоизточна Европа“, „Търговецът на Балканите“. Благодарение на безкористните ѝ усилия тези проекти сближиха младите учени от Института по балканистика в София и Института за Югоизточна Европа в Букурещ и ще продължават да се развиват и в бъдеще.

Почивай в мир!

Снежана Ракова

ОТЗИВИ

Сборник „Езиковедски проучвания в памет на проф. Йордан Заимов (1921–1987)“

Материали от Националната научна конференция в памет на проф. д.ф.н. Йордан Заимов по случай 80-годишнината от рождението му (София, 3–4 декември 2001 г.). АИ Марин Дринов, С., 2005, 298 с.

Най-после държим в ръцете си дълго чакания сборник с материалите, посветени на личността и изключително богатото и разностранно научно дело на големия български учен проф. Й. Заимов. Казваме „най-после“, защото от научната проява, с която изяви и утвърдени, а също и млади учени от България и чужбина отбелязаха 80-годишнината от неговото рождение, до публикуването на техните доклади изминаха повече от 4 години. Чакането обаче си е заслужавало, защото читателят получава едно богато по съдържание и оформено безукорно в полиграфско отношение издание. Заслугата за това е на обединените усилия — от една страна — на редакционната колегия, водена от отг. ред. Т. Ат. Тодоров, с членове Т. Балкански, Л. Дим.-Тодорова, Д. Михайлова, А. Чолева-Димитрова, всеотдайната работа на секретарите на ред. колегия Хр. Дейкова, Д. Борисова и на АИ „Марин Дринов“ — от друга страна.

Структурата на сборника е съобразена с тематиката и проблемите на публикуваните в него многобройни материали.

Предговорът на проф. В. Райнов накратко запознава читателите със съдържанието и теоретико-приложните разработки в сборника, свързани пряко или косвено с многостранните научни дирения и интереси на проф. Й. Заимов.

Уводната част съдържа пленарните доклади, посветени на човека и учения проф. Й. Заимов.

Д. Михайлова представя „Научното дело на проф. Йордан Заимов“, като подробно проследява житейския и творчески път на големия български учен, оставил като ономаст, етимолог, историк, палеограф, лексиколог и диалектолог еталонни проучвания и изследвания в родната езиковедска наука.

Костадин Ж. Костадинов (Чешмеджиев) в разказа си „Човекът и ученият проф. Йордан Заимов през моя поглед“ емоционално и искрено споделя

спомените си за своя учител, такъв какъвто го е видял и запомнил през годините, когато са работили заедно. С уважение и респект са пропити неговите думи за ерудирания учен и големия българин със сърдечен характер и широка душа, надарен с умението да издирва и насърчава млади учени.

Елена Савова разкрива една по-малко позната страна от дейността на бележития учен – „Професор Йордан Заимов – радетел за създаване на микрофилмова сбирка от ръкописи в БАН“. Години наред той е инициирал и помагал „да бъдат издирени и микрофилмирани български ръкописи, намиращи се в чуждестранни книгохранилища, както и книги и други произведения, свързани с българската история, необходими за научноизследователската работа по проблемите на българистиката“. (с. 22) Авторката проследява и интересната история на някои от издирените и издадени ръкописи и книги.

Дял II е посветен на **ОНОМАСТИКАТА**

Мария Ангелова-Атанасова се спира върху някои финансови, организационни и най-вече научни „Проблеми по създаването на „Речник на фамилията имена у българите“, които трябва да решат учените от Центъра по българска ономастика във ВТУ. Тя подкрепя с конкретни речникови статии такива проблеми, свързани с етимологизирането на имената с буква А от подготвяната пробна свезка.

Петя Асенова представя резултати от етнолингвистична експедиция, в която е участвала през юни 1996 г.: списък и научна интерпретация на 185 на брой „Местни имена от Голо Бърдо – Североизточна Албания“. Всички имена, лично записани от авторката, са български и в тях се оглеждат най-важните особености на дебърския говор. Материалът от това почти недостъпно за проучване краище от българското езиково землище е изключително ценен за българската диалектология и топонимия.

Тодор Балкански се опитва да запълни „Белите полета в българската българология“, като третира по нов начин „езиков материал, останал от първобългарите“, основавайки се на комплексното проучване на тюркската „етнонимия, епонимия, етникония и титлономия“ (с. 54). Това са: първобългарската титла **ябгү**, разчитаното по името на воденото от него племе аспариме на българския владетел **Аспарүх**: **Исперүх**: **Испөр**, на **хан Крум**, на хоронима **Балкан**.

Въз основа на лично събран теренен материал *Зоя Барболова* представя „Ономастичната система на българите в Николаевска Терновка“, днес квартал на гр. Николаев, Украйна, като разглежда предимно антропонимите и посочва някои техни интересни особености и най-вече измененията, предизвикани от влиянието на руски и украински език.

В интересната си и приносна статия „Произход на една рядка диалектна дума, градиво за топоними“ *Лиляна Димитрова-Годорова* се спира на апела-

тива **коледия** ‘стар ерген’, дума, нерегистрирана досега в диалектните и етимоложките архиви и открита от авторката при теренни топонимични проучвания в с. Долец, Поповско.

Иван К. Добрев издирва „Източни собствени имена в българския език (1—9)“, като има предвид източните езици, с които през своята многовековна история е контактувал и взаимодействал българският език: индоирански, ирански, тюркски, монголски, тунгузо-манджурски, угро-фински, хамито-семитски и др. Предмет на проучването са произходът, фонетико-граматичният състав и структура и семантиката на 9 източни български лични, фамилни и местни собствени имена, ненамерили досега, според автора, задоволително обяснение и тълкуване.

Таня Кирова разглежда „Каламбури, основани на антропоними и топоними. Същност, специфика, проблеми на превода“. Авторката посочва многобройни примери на труднопреводими или дори непреводими от руски език каламбури и игрословици, основани на антропоними, на топоними, зооними и най-различни др. собствени имена.

Като реверанс към паметта на чествания учен *Красимира Колева* подлага на словообразователен анализ и търси точната етимология на „Фамилното име Заимов“, като предоставя данни за ареалите и фреквентността на сродните му антропоними. В светлината на тези обобщени данни авторката убедено смята, че това фамилно име би трябвало да се извежда от антропонима **Займ** — пожелателно име ‘да стане добър стопанин’, а не направо от апелатива **займ** ‘притежател на голям царски имот; спахия’.

В своята статия *Цанка Костадинова* дава „Сведения за селища в Казанлъшко според турски извори“ въз основа на „задълбочено проучване на множество източници на информация, представяща различни периоди от развитието на мрежата на населени места в Казанлъшко“ (с. 86). Авторката подробно се спира на някои от документите и регистрите, като прави изводи за произхода на имената на изчезнали или съществуващи и днес села.

Белчо Кръстев добавя нови сведения „Към историята и етимологията на селищното име *Драгово*“, като хипотетично извежда името на селището не от лично име Драгой, а от по-старите значения на корена **драг-**, които обстойно посочва.

Людвиг Селимски казва мнението си „За няколко лични и фамилни имена от румънски произход“, които по различни причини не са привличали досега вниманието на ономастите и които „се свързват с влашкото етнолингвистично и етнокултурно малцинство в България“ (с. 94). Авторът обобщава, че от интерпретираните 20 ономастични единици с изцяло румънска етимология е само едно фамилно име, а останалите „имат за източник румънски облици, представляващи образувания или преобразувания на заемки“ (с. 99).

Анна Чолева-Димитрова пише „За някои особености в развоя на ойконимната система в Югозападна България“, като има предвид динамиката на тази система. Тя проследява хронологически историята на селищните имена, достигнали до нас, и посочва настъпилите в тях фонетични, морфологични, лексикални и структурни промени. Изтъква трудностите и грешките при разчитането на селищните имена, записани в турските извори.

Дял III е БЪЛГАРСКО ЕЗИКОЗНАНИЕ

Цветанка Аврамова и Петя Осенова представят мнението си „Отново по въпроса за границата между сложна дума и словосъчетание (върху материал от най-новата българска лексика)“. Разработката, която има теоретико-приложен характер, е с оглед на ортографията на разширените композитуми от рода на радиошоу, попдует и други. двусъставни субстантивни конструкции, чийто пръв елемент е от чужд произход и чиито съставки могат да функционират и като самостоятелни лексеми. След като пространно и критично излагат съществуващите досега в българското езикознание тези, авторките аргументирано предлагат да се възприеме слятото изписване на разглежданите композитуми.

Въз основа на лично теренно проучване *Данка Апостолова* представя в пълнота „Общите черти на странджанските говори“, т.е. на източностранджанския (хасекийския или малкотърновския) и западностранджанския (факийския) говор. Специалист в тази област, тя изрично подчертава, че и до днес двата говора пазят своята специфика.

Мая Божилова представя „Гълковният речник като „машина на времето“ (лингвистична относителност, жанрова типология и лексикографски метод)“. Това е задълбочена теоретична статия, в която авторката разсъждава върху съдържанието на основни понятия като същност на речника, жанрова типология и лексикографски метод. Опитната лексикографка обстойно разглежда въпроса за времето в езика като обект на лексикографското изследване, въпроса за времето на субекта на изследването и времето като лексикографска относителност, като статус и таксис. Теоретичните постановки са подкрепени с примери от българската и руската лексикографска практика на XIX и XX в.

Калина Викторова също представя теоретична разработка за „Синтактичната семантика на да-конструкцията“. Тя разглежда семантиката на синтактични конструкции, изградени от стария славянски съюз *да*. Авторката обективно представя двете основни тези за същността на да-конструкцията на наши и чужди учени и обосновава предлага свое становище, като определя конструкцията като нова конструкция, която е „форма на граматична изразност“ (с. 144).

Мариана Георгиева смята, че има какво да се каже „Още за предикативността“, която определя като характеристика, изграждаща смисъла и на

простото, и на сложното изречение. „Предикацията е представителен критерий за изречение, а предикативността е нейна функция“ е един от изводите на изследването (с. 150).

Емилия Гърнева разглежда като уникално социолингвистично явление „Социалистическото обещание като комуникативен акт – парадигма на субекта“. Целта на разработката е да изясни парадигмата на комуникативния компонент, обещаващ субект. Според авторката подобна работа има принос за изграждане на общата картина на публичното поведение.

С респектираща ерудиция и изключителна задълбоченост, отличаващи и други нейни етимоложки работи, *Христина Дейкова* предлага професионална етимология чрез съответствия в славянските езици на единично регистрирано старинно образуване на българска почва – „За възможностите на ономасиологичния подход на изследване. Произход на среднобългарския хапак *връзка*“. Авторката дава вероятните етимологии *чучулига*, *папуняк* или *пчелояд*, като непрестанно и последователно държи сметка на „многостранните формални и семантични връзки на названието, както и разнообразните екстралингвистични факти, обуславящи първичната мотивация, а впоследствие и смяната на мотивационните представи“ (с. 162).

Въз основа на данни от солунското село *Зарово Славка Керемидчиева* предлага различна етимология на прилагателното име *дрезгав* ‘недостатъчен, слаб — за светлина’ от нерегистрирано до този момент в говорите съществително име *дрезга* със значение ‘зрачевина, здрач, сумрак’ в своята статия „Едно „изчезнало“ звено в етимологичната верига (съществителното име *дрезга* и производните му)“.

Людмила Кирова представя „Изследване върху употребата на слято, полуслято и разделно писмено изразяване на атрибутивната връзка между съществителни в езика на хора, работещи с компютри“. Това е разработка върху актуалния проблем за настъпилите промени в писмената реч на работещите с компютри и по-точно за промени в писменото означаване и графично оформяне на сложни понятия, категоризиращи предмет. След анализа на 302 примера, разпределени в групи според типовете запис на номинативната група, се налага изводът за разширяването на сферите на употреба на научните подезици по посока към общонародния език и за засилване на ролята на груповите жаргони на основата на професионалната терминология.

В своята разработка с приложен характер „Книжовноезиковата норма срещу книжовноезиковата практика (1. Изтока и Близкия изток/Изток)“ *Петя Костадинова* коригира някои правила за употреба на главни букви при изписване на двусъставни собствени имена като названия на географски обекти, за да бъдат те адекватни по отношение на книжовноезиковата норма и на книжовноезиковата практика. Авторката предлага подобни случаи да се отразят като дублети в правописните речници, т.е. Близкият изток и Близкият Изток.

Иван Кочев пише „За „ирадиацията“ на езиковите явления (в светлината на „Български диалектен атлас. Обобщаващ том)“, като ревизира някои хипотези и теории, основаващи се на данни от предишни периоди от развитието на българската диалектология, когато не са били известни постепенните езикови преходи между диалектните области, отразени вече в новия БДА. Обобщаващ том.

За пръв път в нашата езиковедска наука *Ана Кочева-Лефеджиева* дава сведения „За българския език в Косово“. Въз основа на фолклорен материал от сборника „Народната песна на Гораните“ тя изследва езиковите черти на народните песни от с. Брод в областта Гора, отразяващи особеностите на краен югозападнобългарски диалект, който съдържа и отделни елементи на централните *a*-говори.

Корина Лешбер разглежда „Българското *щур* ‘луд, тъп; хубав, красив’ в кръга на сродни и несродни фонетично сходни славянски думи“. В логически издържана схема се представят омоними, техните етимологични корени и днешните им съответници в славянските езици, за да се изяснят родствените отношения между славянските думи, които са фонетично сходни с българската дума *щур*.

Анисава Милтенова пише “За някои редки думи в еротапокритичния паметник *Оүстроенине словесъ*, като посочва някои старинни лексеми в преписите. Паметникът е възникнал като старобългарска компилация въз основа на преводни текстове. В лексикално отношение текстът представя два старинни пласта, първият от които отвежда към Кирило-Методиевото наследство, а вторият – към преславския период от стб. книжовен език.

Елка Мирчева търси „Старо и ново в един среднобългарски ръкопис от средата на 14 век“. Става въпрос за Германовия сборник – минеен тип сборник, който обхваща празниците от цялата църковна година и се състои от 40 различни слова. Авторката установява, че морфологичните и синтактичните му черти са по-архаични от стб. класически паметници.

Георги Митринов намира „Следи от старобългарското относително местоимение *иѣ* в южнородопските говори (по данни от „Помашко-гръцки речник“)“. Той привежда засвидетелствани облици в гръцкия речник от вече регистрирана частица *же* в запазените до днес местоименни форми от южнородопските говори: *жето*, *жет*, множество словосъчетания с отбелязаните местоименни форми и фонетичните им варианти — над 800. Но авторът обективно подчертава, че поради липса на достоверни данни не може да се определи дали това словотворчество с местоименията и фонетичните им варианти е характерна черта за езика на местните българи в Ксантийско и Гюмюрджинско, или е изкуствено дело на „кабинетни езикотворци“.

Статията на *Ваня Мичева* е принос „Към историята на противоположавителните съюзи в книжовния български език“. По-точно авторката има

предвид противопоставителните съюзи *а, нъ, ами...* в езика на новобългарските дамаскини. Въз основа на пълна ексцерпция на материала от Тихонравовия дамаскин се анализират някои специфични явления, свързани с тези уникални за книжовния ни език съюзи.

Христина Пантелеева насочва вниманието си към важния въпрос „За адаптирането на някои чуждици в съвременния български книжовен език след заемането им от съответния чужд език“. Тя се спира по-конкретно на две характерни прояви на интернационализация на лексикално равнище на книжовния език: наличието на много глаголи на *-ирам* в езика на масмедияте, при което се наблюдава странна за българския език трансформация при глаголи, които преминават от групата на непреходните към групата на преходните; и засилената употреба пак в езика на масмедияте на съществителни с наставка *-ция*. Важен е изводът, че появилите се интернационализми са присъщи на глаголната лексика, чиито единици, според наблюденията на авторката, „усилено се придвижват“ към т.нар. каузативност „по приемливи или неприемливи“ начини (с. 224).

Марияна Парзулова интерпретира „Неологизми, възникнали чрез морфологично словообразуване“, като разглежда предимно словообразуването чрез префиксация и суфиксация. Тя заключава, че по-активният начин на образуване на неологизми е суфиксалният. Според нейните наблюдения след 1989 г. с най-голяма фреквентност се отличава суфиксът *-джия*.

Маргарита Симеонова търси „Книжовноезиковият модел“ в документалното наследство на Васил Левски в светлината на тогавашната книжовноезикова практика“. Авторката посочва по-важните особености във „фонетико-правописната система в езика на Апостола“ (с. 231), които, естествено, отразяват тогавашната пѣстра и неоформена книжовноезикова практика.

Макар и малка по обем, статията на *Лидия Стефова* „За една лексема в Супрасълския сборник“ има приносен характер. Отнася се за вярното значение на гл. възмнатн. Лексемата не е засвидетелствана другаде. Авторката обективно и добросъвестно привежда тълкуванията на лексемата в по-старите речници и предлага ново обяснение, като етимологически свързва *синъ* със съвременната българска дума *синци* ‘мъниста’, откъдето обяснява въпросния глагол като ‘разказвам в последователен ред (притча, разказ); нанизвам, нареждам (прен.)’.

Ванина Сумрова разглежда „Иновации при суфиксацията на съществителните имена за лица жени“. Тя посочва измененията, настъпили през последните години в суфиксалния начин на словообразуване на названия на новопоявили се понятия и имена, „подлагани на маскулинизация и назоваващи лицата според професията, заниманието, длъжността, поста, званието и титлата“ (с. 237), като се опира на материал, ексцерпиран от пресата през последните 15 г.

Дял IV е посветен на **БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК И ДРУГИТЕ ЕЗИЦИ.** **VARIA.**

След като излага обстойно съществуващите до момента хипотези по този въпрос и ги оборва аргументирано и логично, *Александър Арnaudов* дава положителен отговор на въпроса „Достоверен ли е летописният разказ на поп Методи Драгинов?“ за насилственото помохамеданчване на българи в Чепино през XVII в.

Десислава Борисова отговаря на въпроса „Срхр. *gàgrица* – заемка от румънски или дума с домашен произход?“. С обилен материал от българските говори тя основателно оборва хипотезата на Петър Скок за румънски произход на думата. Авторката е убедена, че срхр. *gàgrица* и бълг. *гъгрѣца* имат най-вероятно общ праславянски произход - **agrъ* ‘нещо, което се криви, изви-ва’, като взема предвид славянските и индоевропейските съответствия и семантичния развой, но не изключва напълно възможността и за звукоподражателен произход по народна етимология на тези думи.

Евгения Димитрова показва как става „Усвояване на български граматически категории от араби“. Целта на нейната работа е да се изследват граматическите грешки (лице, число, род, глаголни времена, определеност/неопределеност), които допускат арабските студенти при комуникация. Изнасят се статистически данни от експеримента чрез техника, от която се вижда, че най-малко грешки се допускат при категорията „лице“, а най-много — при категорията „определеност“. Извършеният анализ позволява да се говори за съществуването в условията на билингвизъм на трети междинен арабско-български език, породен от влиянието на арабските езици. Именно този междинен език трябва да бъде унищожен при обучението по български език като чужд.

Живка Колева-Златева пише „За редупликацията като словообразователен начин“. Тя разглежда названията с образоподражателен произход (звукосимволичните), които много често не успяват да получат ясна етимология, а всъщност според авторката съдържат „редуплицирани звукови комплекси“ (с. 264). Посочва и факторите, подкрепящи тази хипотеза. Статията предлага хипотеза, различна от мнението на Д. Борисова, за произхода на бълг. диал. *гъргърица*: *гъгрица* ‘буболечка, вредител по зърнени храни’ (*gR-gR-: *gV-gR).

Разработката на *Борислав Попов* представя принос в решаването на трудния проблем за създаването на „Общ модел за табуистичност на индоевропейските названия на диви животни“. От диахронно гледище авторът успява да предложи, макар и с някои уговорки, такъв общ модел. Според него „голяма е вероятността древните названия за диви животни — резултат от първична номинация — да са възникнали като табуистични и... логично е да са заместили още по-архаични, недостигнали до нас термини“ (с. 278).

Георги Ризов се спира на „Арабското присъствие в българския език“. В табличен вид авторът представя много примери на арабска лексика в испански, португалски и български и подчертава, че пряко наследство от арабски у нас няма, тъй както няма у нас и пряко арабско присъствие. У нас арабизмите проникват сравнително късно, след началото на XIV в., чрез ролята на езика — турския.

Тодор Анг. Тодоров чертае „Една ликийско-славянска изоглоса: лик. *heledi* – стб. *чѣлѣдъ*“. След като проследява значенията на лексемата *чѣлѣд* и на съответствията ѝ в другите славянски езици, авторът подкрепя с изоглоса от славянските езици изказаната от А. Хойбек хипотеза за значението ‘деца’ на думата *heledi* от ликийския надпис от Чагман.

Тодор Ат. Тодоров изследва „Произход на диалектната българска дума *к̀аматен* ‘красив, хубав’ и някои методологични етимологични проблеми“. След като подробно представя досегашните етимологични обяснения на *к̀аматен* ‘красив, хубав’, и от методологична гледна точка посочва слабостите и неточностите в тези тълкувания, изтъкнатият наш етимолог с присъщата си прецизност предлага аргументирано и логично ново обяснение за произхода на тази често срещана в нашите диалекти дума. Тя не е от гр., сргр. *κἀμνω* ‘правя’, а от две други производни на нгр. *κἀμνω* ‘правя’: *κἀμωτός* и *κἀμωτής*, от които произхождат и диалектните български думи *кам̀отен* и *кам̀утъен*.

Иванка Узунова представя „Славянският оригинал на Нягоевите послания“ — създаден през 1520 г. на среднобългарски език писмен паметник на румъно-българската книжнина, който съдържа поученията на влашкия воевода Нягое Басараб към сина му. Според авторката паметникът представя и „местен български говор на север от Дунав“ от онова време (с. 296).

Благодарение на професионалната и прецизна работа на отг. редактор, редакторите и секретарите обемният сборник не е механичен сбор от изнесени конферентни доклади, а представя консолидираните усилия на водещи и по-млади учени, които изнасят резултатите от своите последни разработки в областта на българското езикознание. Резултатът е колективно дело, което ще даде на нашата научна и културна общественост нови теоретико-практически разработки, свързани с проблеми на българската ономастика, топонимия, етимология, история на езика, лексикология и лексикография.

Специално искам да изтъкна, че почти всички автори, независимо дали засягат теоретични, теоретико-практически или чисто приложни проблеми, отбелязват по достойнство заслугите на проф. Й. Заимов за развитието на всички тези области на родното езикознание и така изразяват уважението и почитта си към делото на големия български учен.

Славка Керемидчиева

Константинос Нихоритис. Славистични и българистични проучвания. Велико Търново, Праксис, 2005, 318 с.

През 2005 г. Великотърновското издателство „Праксис“ публикува сборник от статии и студии на Константинос Нихоритис, доцент в Департамента по балканистика на Западномакедонския университет в гръцкия гр. Флорина и утвърден учен в областта на славистичните и балканистичните изследвания. Книгата обединява изследвания, вече публикувани в различни периодични издания и научни сборници, доклади на автора, представени на редица международни научни форуми, както и някои необнародвани досега изследвания.

Материалите в сборника са разпределени в пет раздела, посветени на различни теми, обхващащи проблематика от най-ранния етап на славянската и българската литература до балканските исторически и културни взаимодействия през вековете и до наше време. Всички статии са обединени от темата за Света гора — Атон като историческа съкровищница и съвременен религиозен и културен център. Анализът на неговата уникална роля в историческото и духовно развитие на балканските нации споява различните изследвания по конкретни проблеми, намерили място в сборника.

Книгата започва със статията *Историческото развитие на агиографските извори за св. св. Кирил, Методий и техните ученици и „Византийското мълчание“ през IX–X век* (с. 11–38; репр. на Βυζαντιακά 15 (1995), р. 413–442). Това обзорно изследване, представено като доклад на XV гръцки исторически конгрес в Солун, 27–29 май 1994 г., разглежда мястото на богатата гръцка традиция от XI до XX в. в развитието на цялостния агиографски корпус, обслужващ култа към светите братя и техните ученици.

Кирило-методиевската тема, която е една от основните в научното творчество на К. Нихоритис, е разгърната в първия раздел на сборника: **Атонската традиция и разпространението на Кирило-Методиевите извори (Нови находки)**. Тук своето място са намерили издания на няколко атонски преписа на агиографски произведения за светци, свързани с кирило-методиевската традиция. Две от тези произведения са жития на св. Климент Охридски. В първата статия: *Непубликуван светогорски препис от Краткото житие на св. Климент Охридски* (с. 41–49), която се представя на научната аудитория за първи път, е обнародван текстът, открит от автора в гръцки менологий № 198 от XIV–XV в. от сбирката на атонския манастир Дохиар. Втората статия *Непубликуван пълен препис на Пространното житие на свети Климент Охридски* (с. 51–64), която също се предлага на вниманието на

научната общественост за първи път, е посветена на мястото на текста от гръцкия ръкопис № 73 от XV в., пазен отново в Дохиар, сред останалите преписи на агиографската творба. Тук авторът изказва, въз основа на подробен сравнителен анализ, твърдението за съществуването на атонска традиция в разпространението на този кирило-методиевски извор.

В ръкопис № 198 от манастира Дохиар К. Нихоритис е намерил и препис на Службата за св. Константин Кавасила, архиепископ на Охрид. Анализът на това новооткрито произведение и неговото издание в новобългарски превод намират място в статията *Неизвестна гръцка служба в чест на Охридския архиепископ Константин Кавасила* (с. 65–88), изнесена като доклад по време на Международната научна конференция „Гръцки продължители на религиозната и културна дейност на братята Кирил и Методий в славянския свят“, Солун, 16–19 ноември 1995 г.

Последната статия в този раздел на сборника е озаглавена *Из атонската книжовна балканска традиция* (с. 89–100; репр. на Пфти достоятъ. Сборник в памет на Стефан Кожухаров. С., 2003, с. 36–45). Тук са изложени наблюдения върху ролята на атонската традиция в разпространението на кирило-методиевските извори, включително някои данни за новооткрити преписи на Краткото и Пространното житие на св. Климент Охридски, както и текстологични бележки върху Методиевия Канон за Димитър Солунски. В публикацията са представени и отделни произведения за български светци, създадени на Атон през XVIII и XIX в.

Следващият раздел — **Атонската традиция и Търновската школа (Нови находки)** — съдържа две изследвания върху агиографски произведения за св. Петка Епиватска-Търновска. Първата статия, *Неизвестен препис от Стихиното житие на св. Петка Епиватска-Търновска* (с. 103–106; публикувана също в Старобългарска литература, 33–34 (2005), с. 221–224), съдържа наблюдения върху историята на текста и издание на преписа, намерен в Славянския празничен миней № 801 от XVI в., съхраняван в библиотеката на атонския манастир „Св. Дионисий“. Същият ръкопис съдържа и препис на служба за светицата, който е издаден от К. Нихоритис в *Непубликувани преписи от Цамблаковата редакция на Службата и от проложните жития на св. Петка Епиватска-Търновска* (с. 107–128; репр. на Сборник в чест на проф. Георги Данчев. Велико Търново, 2004, 152–175). В това изследване са обобщени данните за преписите на агиографските произведения за светицата от атонски по произход ръкописи и е приложена богата библиография по темата.

Третият раздел на сборника — **Атонската традиция през Османското иго**, обхваща статии по различни проблеми, свързани с ролята на Света гора в процесите на българското Възраждане и с култовете на светогорски светци от български произход. *Из влиянието на Света гора — Атон в*

просветата на православните българи (XVIII–XIX век) (с. 131–151; репр. на Възрожденският текст. Прочити на литературата и културата в Българското възраждане. Сб. в чест на 70-годишнината на проф. Дочо Леков. С., 1998, с. 351–367) е обзорна статия, която обобщава данните за българските просветители, свързани с атонските манастири. Тук са поместени списъци с имената на преписвачи и книжовници, творили на Атон; на българите възпитаници на Атонската академия; на светогорски монаси, основатели и учители в български училища; на български зографи и певци, които са школували на Атон; на светогорски монаси, ръкоположени за български митрополити; на български монаси таксидиоти, както и списък на български книги, печатани на Атон.

Новонамерено гръцко произведение в църковнославянски превод е обект на анализ и издание в статията: *Непубликувана служба за чудотворната икона „Предвъзвестителка“ и за Светите двадесет и шест зографски мъченици* (с. 153–204; изнесена като доклад на Международната научна конференция „Малката Света гора“, Жеравна, 2–5 септември 2004 г.).

Последните три статии в този раздел на сборника са посветени на новомъченичеството. Отделни теоретични аспекти на темата са развити в публикациите *Светогорските светци изразители на атонската традиция с оглед на новомъченичеството* (с. 205–216; доклад на Международната научна конференция по случай 70-годишнината на проф. Тотю Коев, Велико Търново, 2001) и *По проблема за новомъченичеството* (с. 217–235; репр. на Памет и дълг при глаголемите на българската литература. Сборник по повод 60-годишнината на проф. Иван Радев. Велико Търново, 2003, с. 71–83). От своя страна, статията *Светогорската килия „Св. Николай“ в Иверския скит като център за подготовка на българското новомъченичество* (с. 237–258; репр. на Традиция, приемственост, новаторство. С., 2001, с. 132–145) привежда данни за култовете на българските новомъченици св. св. Игнатий Старозагорски, Онуфрий Габровски и Прокопий Варненски.

Предпоследният раздел: **Българо-гръцки книжовни връзки през Възраждането** представя опит да се осветлят някои малко изследвани аспекти на тази тема. Новото изследване *Български интелектуалци, завършили или преподавали в гръцки училища през XVIII–XIX век (Едно първоначално докосване до темата)*, с. 261–278, съдържа списък на българите възпитаници и преподаватели в престижните за времето си гръцки школи, което полага емпирични основи за по-нататъшно изучаване на българо-гръцките културни взаимодействия от епохата на Възраждането.

Статията *Фактори, повлияли върху характеризирането на гърците в българската литература до третата четвърт на XIX век* (с. 279–291; репр. на Сборник, посветен на 60-годишнината на проф. Кирил Топалов. С., 2003, с. 241–250) представя подробен анализ на причините, формирали пред-

ставата за гърците, каквато я намираме в зенита на българската възрожденска литература.

Сборникът завършва с раздела: **Атон и Русия**. Той включва статията *Контактите на Русия със светогорския манастир Дионисиу (по данни на архива)*, (с. 295—306; репр. на Културните текстове на миналото. Сборник, посветен на 60-годишнината на проф. Казимир Попконстантинов. Т.1, Велико Търново, 2005, с. 221—228). Текстът разглежда десет документа от архива на манастира, които са публикувани в техния новобългарски превод.

Есето *Атон – вселена, етнос и светогорски мистицизъм* (с. 309—318; публикувано също в Сборник в чест на проф. дфн Иван Добрев. С., 2005, с. 212—219) е своеобразен епilog на книгата. То предлага оригинален културологичен анализ за духа на уникалната монашеска република в миналото и в наши дни и помага за по-дълбокото осмисляне на средата, в която се раждат културните феномени, изследвани в книгата, както и на изключителната роля на Света гора в развитието на културата на *Balkania Orthodoxa*, на чието изучаване Константинос Нихоритис посвещава своите задълбочени и плодотворни научни дирения.

Диляна Радославова

*Сергей Цветко. Български народни песни от Украйна и Крим.
АИ Марин Дринов, С., 2005, 178 с.*

Книгата на Сергей Цветко **Български народни песни от Украйна и Крим** (преведена от украински от Диана Ралева, сътрудник в Института за литература при БАН), добавя още един колоритен шрих не само към историята на българската култура и песенния фолклор на българите в Украйна – българска диаспора, формирала се в продължение почти на един век (1768–1860) – към оцелелите и разпилени по чужди земи съкровища на нашата фолклористика, вследствие на миграциите на населението, предизвикани от турското робство и от променените условия след Освобождението, но и към старинните черти на една по-стара епоха от развитието на българския език. Един шрих, който допълва картината на българското песенно творчество, събирано през вековете от Г. Янков (1903), Ат. Върбанов (1910), двутомния труд на Н. Кауфман с над 2 500 песни, събирани и нотирани през 60–70-те години на ХХ в., както и публикациите в периодичния печат. Сборникът съдържа и ценен изворов материал за българската етнография, фолклор и етнолингвистика (описание на обреди, приказки и легенди).

Сергей Илич Цветко (1884–1947) е специалист по история, етнография и лингвистика, ръководител на Българската секция към Кабинета за националните малцинства при Всеукраинската академия на науките, потомък на българи, емигрирали в Украйна. Роден е в с. Терновка. До дванадесетата си година е бил овчарче, по-късно завършва гимназията с медал и продължава образованието си в Одеския университет. След Първата световна война става преподавател по етнография и украински език в Одеския селскостопански институт. Интересите му към българската етнография и фолклористика се зараждат още през студентските му години. „Научното творчество на С. Цветко не е обемно, но е с много висока стойност за българската етнография и фолклористика“ (с. 148–149).

Можем да изразим съпричастността си към обобщенията в предговора, с автор проф. д.б.н. В. Райнов, че „този сборник е интересен и с това, че представя състоянието на българските песни от Украйна в един междинен етап – С. Цветко ги е записвал през 20-те години на ХХ в., т.е. след Янков и Върбанов и далеч преди Кауфман. Това дава възможност на изследователите да проследят по-внимателно хронологичните изменения в песенния фолклор. От друга страна, той фиксира песни от села, на които другите събирачи не обръщат внимание или поне не така сериозно, а в пространствено отношение те също са по средата между Бесарабия и Таврия. Така че както по вертика-

лата на времето, така и по хоризонталата на пространството, те заемат важно място за попълване картината на българския песенен фолклор в Украйна с нови песни или варианти на вече познатите“.

Структурно сборникът е оформен по следния начин: Предговор (проф. д.б.н. В. Райнов), Увод (Сергей Цветко), Песни от Благоево (Голям Боялък, Кошково, Одеска област), Песни от Терновка (Николаевска област), Песни от Крим, Приложения, Резюме на английски език, Съдържание.

Чрез Увода читателят става свидетел на искрения разказ на Сергей Цветко — за събираческата му дейност, за географските и етнографски особености на с. Благоево и Крим (селата Кишлав, Стари Крим, Сарабуз и Коктебел) и др., за живота на българите, обитаващи тези земи и пр., както и за някои правописни особености на записаните от него български песни. За улеснение на читателя авторът ги класифицира в няколко раздела: 1) Юнашки песни; 2) Хайдушки песни; 3) Битови песни. Юнашките песни отразяват староремския епос от дотурско време и епоса от кралимарковския цикъл. Хайдушките песни (с изключение на песните от с. Благоево, в които хайдутите са представени като разбойници, изедници) категорично насочват към характерния модел и житейската философия на народните защитници и поборници за човешки правдини. Възпяват се техните подвизи, несрети или пък трагична гибел. В някои от тях (песен № 11) сюжетът е заимстван от Ботевата поезия („Хайдутите“). Срв.:

*Кръвта ми кипи, играе,
ки зема пушка на раму
и остра сабя на кръст,
да ида, майко, да ида
на бащино си огнище.*

Най-големият раздел от тази група принадлежи на битовите песни, които отразяват бита или социалния живот на населението, песни, които по думите на С. Цветко, са „най-дълбоко вкоренени в съзнанието на селяните“ (с. 10). Те имат богато тематично разнообразие: трапезни песни, Богородични хоропроводни песни, Великденски хоропроводни песни, Коледарски песни, седенкарски, сватбарски, хармански, обредни и др. Един пример от песен, която пеят при раздялата на булката с родителите си:

*Юставам ти, мале,
Пълни равни градини
С зелен ранен бусиляк.
Ти да ги, мале, пуливаш
Утрин рану със вуда,
На пладне, мале, със сълзи.*

Песните на кримските българи, които и досега остават оригинална етническа общност със своя език и бит, С. Цветко записва през лятото на

1926 г. в селата Кишлав, Стари Крим, Сарабуз и Коктебел. Класифицира ги в три раздела: 1) Субатски (трапезни); 2) Хороводни; 3) Коледни. Сред песните на кримските българи специално внимание заслужават песните под номера 253, 254, 255 и както отбелязва авторът, „са ценни образци за българския епос. Не случайно те привличат вниманието на многобройни известни етнографи и са преведени на няколко европейски езика“ (с. 16). Ето откъс от коледарска песен, пята в Крим:

*Стани, стани, нине, стани господине,
Та ти носим добър хабер,
Добър хабер ут Госпуда:
Кравити са растелиха –
Фсе телчета бяли унашки;
Конята ти са разжребили –
Фсе кончета белуношки.*

Анализирайки сборника, не мога да не отбележа умението на съставителя ст.н.с. д-р З. Барболова да систематизира автентичния материал, както и да подпомогне читателя при ползването му чрез Приложенията (с. 148–172). Те съдържат кратък биографичен очерк за С. Цветко, исторически бележки, свързани със създаването и развитието на българската диаспора в Украйна, описание на фолклора, езика и бита на българите в Украйна, Речник на редките, остарели и диалектни думи. Към емоционалната мотивираност от чувството за изпълнен дълг към българското и българщината, З. Барболова добавя и своя професионализъм. Тя е позната сред научната общественост като познавач и изследовател на българските говори извън териториалните граници на нашата родина. Авторка е на трудовете: *Говорът на българите в с. Кирнички, Бесарабия, Одеса, 1998, Особеностите на българския говор в с. Червеноармейское (Кубей), Болградски район, Одеса, 1999, Говорът на с. Терновка* (под печат) и др. публикации, свързани с тази проблематика.

Идентичността на една национална култура в голяма степен се обуславя от различните етапи на нейното изграждане, а фолклорът е честа проекция на културното съзнание на българина в родината или далече от нея. И както отбелязва В. Райнов „благодарение на него в продължение на векове се поддържат езикът, народностният дух и етническа идентичност“.

В заключение ще отбележа, че сборникът **Български народни песни от Украйна и Крим** е част от международния проект „Българите в Украйна — език, фолклор, литературно наследство“, в който от българска страна участват Институтът за български език и Институтът за литература при БАН, а от украинска — Одеският национален институт „И. И. Мечников“.

Маргарита Симеонова

Васил Кондов. Кортенските колонии в Бесарабия. Ономастика. Език. Велико Търново, ИК Знак'94, 2005, 216 с.

През 2005 г. търновското издателство „Знак'94“ отпечата ново научно издание, посветено на българите извън държавните граници. Трудът на В. Кондов „Кортенските колонии в Бесарабия. Ономастика. Език“ е комплексно проучване на диалектните и ономастичните особености на едно от големите български селища в Молдова.

Д-р Васил Кондов е преподавател по български език и ръководител на катедра в Тараклийския държавен университет „Григорий Цамблак“ в Молдова. Завършва руска филология в Кишинев и българска филология в Нов български университет (София), след което защитава дисертация, чийто предмет е родният му кортенски говор.

Село Кортен (Кирютня) е основано през 1830 г. Заселниците са бежанци от едноименното новозагорско селище в България и от с. Твърдица, Сливенско.

Публикациите за диалектната система на с. Кортен са сравнително малко. Изключение правят краткото описание на диалекта от Л. С. Плотникова „О некоторых особенностях говора села Кирютня Конгазского района Молдавской ССР“ (1950 г.) и съставеният от Е. И. Зеленина „Сравнительный тематический словарь трех болгарских сел Молдавии (Кортен, Твърдица и Кирсово)“ (1981 г.).

Езиковият материал за представяното изследване е събиран целенасочено в с. Кортен (Кирютня) в периода 1988—1990 г. Говорът е проучван и в други селища в Бесарабия. Многократно е посещавано с. Кортен, Новозагорско, за да се направят съпоставки за развоя на родствените говори в различно езиково обкръжение.

В първата част на труда е разгледана ономастиката на с. Кортен и селищата в Бесарабия, в които живее българско население от Кортен — Антоновка, Димитровка, Нов Кортен, Стояновка, Викторовка и Тотована. При интерпретацията на материала авторът следва българската ономастична традиция. Изнесени са данни за географското положение, демографския облик, селищната история, етимологията (научна и народна) на селищните названия. Подробно са представени антропонимията, агоронимията, ктиронимията, еклезионимията, топонимията, хидронимията, некронимията, дромонимията, хоронимията, астронимията, вентонимията, еортонимията, зоонимията и т.н., които разкриват езиковия свят на кортенеца.

Във втората част на труда е разгледана диалектната система на говора, някои нейни фонетични, акцентни, морфологични, словообразователни, син-

тактични и лексикални особености. В отделни случаи се прави съпоставка с диалекта в метрополията и със съвременния български книжовен език.

Лексикалната система е представена и лексикографски. В речника от приблизително 120 страници са показани характерните за говора диалектна лексика от домашен и чужд произход, а също и фразеологичните съчетания, употребявани в говора. Включени са както номинативни, така и фонетични, морфологични, словообразователни и семантични диалектизми. Стилистичните бележки към отделни заглавки дават представа и за употребата на диалектните думи. Лексикалният материал е свързан главно с бита и стопанската дейност на носителите на говора. Представени са също обредната лексика и названията на някои празници.

В края на изследването са приложени разнообразни в тематично отношение текстове, илюстриращи диалекта на с. Кортен. Една част от тях са публикувани на страниците на вестник „Родно слово“ и са в нормализиран вид. При останалите текстове са използвани характерните за диалектоложките записи диакритични знаци, отразяващи фонетичните особености на говорите.

Трудът на В. Кондов е интересен и ценен за научната общност, тъй като представя говор, развивал се в продължение на близо два века откъснато от българския език и който е търпял влиянието на други славянски (руски и украински) и неславянски (румънски) езици. Събраният и обработен материал дава възможност за съпоставка между ономастиката и лексиката на бесарабското и новозагорското село Кортен и да се направят важни изводи за диалектните системи на генетично единни говори, които дълго време са се развивали в различни условия.

Марияна Витанова

Българският проект „Bibliotheca Slavica“ във виртуалното пространство: съпоставка с други електронни библиотеки

В съвременното общество електронната форма за представяне на информацията се налага все по-убедително във всички области на човешкото познание. Постиженията на информационните технологии успешно се прилагат и в хуманитаристиката, важна част от която съставляват славистичните изследвания. В резултат на обединените усилия на специалисти от различни научни дисциплини — лингвисти, информатици, библиотечни специалисти и други — стартират и дават реални резултати редица национални и международни проекти, свързани не само с компютърната обработка и подготовката на електронни издания на славянски текстове, но и със създаването на електронни портали и виртуални библиотеки, специализирани да събират и представят документалното богатство в областта на славистиката. Сред тях достойно място заема проектът за изграждане на електронна библиотека за българска славистика „Bibliotheca Slavica“ — съвместна инициатива на Централната университетска библиотека в София, на чиято уеб-страница е разположен (<http://www.libsu.uni-sofia.bg/>), и Факултета по славянски филологии при Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Той е основният обект на настоящото проучване, но разглеждан не изолирано, а във връзка и в съпоставка с други подобни проекти, представени в Интернет пространството. Считаме, че именно чрез съпоставителния метод можем да добием реална представа както за постиженията, така и за перспективите пред обсъждания проект. В съпоставката са привлечени данни за следните сайтове, специализирани в областта на славистиката: 1. „Slavophilia“ (<http://www.slavophilia.com/>); 2. сайта на Обществото за византийско-славянски изследвания в Санкт Петербург (<http://www.byzantinorossica.org.ru/>); 3. сайта на Естонския институт за славистика (<http://www.slavist.ee/>); 4. „Растко“ (проект за електронна библиотека, представяща сръбското културно наследство — <http://www.rastko.org.yu/>). Предоставена е информация и за няколко виртуални библиотеки, които не са така тясно специализирани, а обхващат ресурсите в областта на хуманитарното познание изобщо: „Humbul“ (<http://www.humbul.ac.uk/>); „Questia“ (<http://www.questia.com/>); „Voice of the Shuttle“ (<http://vos.ucsb.edu/>). Съпоставката се извършва по следните основни признаци: структура и начин на организиране на информацията; обхват и пълнота на данните; възможности за търсене; връзки с други сайтове.

Целите на проекта „Bibliotheca Slavica“ са изложени във въвеждащите бележки към сайта от участниците в него — Анна Ангелова, Андрей Бояджиев, Добромир Григоров, Искра Ликоманова (ръководител) и Лиляна Петкова.

Основното им намерение е да открият най-значимите приноси в историята на българската славистика и хуманитаристика и да предоставят електронен достъп до тях. В изпълнение на това намерение проектът предвижда дигитализирането на труднодостъпни старопечатни издания, книги и документи от фонда на библиотеката на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, което ще допринесе за изграждането на представителен виртуален информационен ресурс в областта на славистиката. Решението този ресурс да се натрупва на базата на колекциите, притежавани от Университетската библиотека, се обяснява с факта, че „Bibliotheca Slavica“ е създадена, за да покрива нуждите преди всичко на университетското обучение, т.е. информацията в нея е насочена към две основни категории читатели — студенти и преподаватели. Постановянето на подобно ограничение е разумно, тъй като в началния етап от изграждането на една специализирана електронна библиотека първата и основна задача пред нея е осигуряването на дистанционен достъп до най-представителните текстове в съответната област, които са необходими за целите на образованието. Захранването ѝ с ресурс, който да удовлетворява нуждите и на изследователската дейност, е по-трудноосъществим процес, при който се изисква значително разширяване на обема на информацията, непрекъснато актуализиране на данните, всекидневно следене на текущия информационен поток в целия свят, изграждане на огромни по размер пълнотекстови бази данни, които да включват не само научните изследвания, но и електронните издания на проучваните паметници. Излишно е да се посочва, че подобна трудоемка задача не е по силите на една отделна институция, а изисква широко сътрудничество с редица национални и международни изследователски и библиографски центрове, работещи по разглежданата проблематика. Една от първите стъпки към подобно разширяване и обогатяване на информацията е изграждането на добре организирана система от връзки и препратки към други сайтове, което фактически в най-голяма степен отговаря на същността на виртуалната библиотека — да бъде сбирка от информационните ресурси на Интернет в дадена област.

Съдържанието на електронния портал „Bibliotheca Slavica“ е структурирано в следните раздели: 1. Славянска писмена традиция; 2. Стара българска литература; 3. Редки и ценни издания по славистика в Университетската библиотека; 4. Университетски учени-слависти; 5. Славистични текстове; 6. Електронно списание; 7. Ресурси; 8. Приложение. Тъй като е създаден, за да представи българския принос в славистиката, вниманието на авторите е насочено към българската писмена традиция, разбира се, на фона на славянската. В това отношение разглежданият проект е сроден със сръбския проект „Растко“ (Белград) за изграждане на електронна библиотека, чиято цел е представянето и популяризирането на сръбското културно наследство. Но докато българският проект е насочен преди всичко към филологическите

изследвания, сръбският е по-мощен и включва постиженията в хуманитаристиката изобщо — история, археология, етнография, лингвистика и филология, философия, религия, литература и изкуство.

Разделът „Славянска писмена традиция“ е предназначен да предоставя информация за двете славянски азбуки, старобългарските епиграфски паметници и класическите старобългарски ръкописи от X—XI век. Най-общо всяка от страниците, на които са разположени данните, следва един общ модел и съдържа сравнително кратки сведения за разглеждания предмет (обикновено извадки от публикации в учебни и справочни издания), библиография и образци. На някои от страниците са поместени пълните текстове (или откъси от тях) на емблематични за съответния предмет изследвания, публикувани преди това в традиционен вид. Материалите за глаголицата и кирилицата включват и сравнителни таблици съответно на глаголическите и на кирилските букви, засвидетелствани в отделните ръкописи. Таблиците са преснимани от статиите за двете азбуки в Кирило-Методиевската енциклопедия (Т. 1. С., 1985, 492—493; Т. 2. С., 1995, 302—303). Поместено е и част от изследването на кинематичните особености на глаголическите букви и в частност на буквите в Боянския палимпсест, осъществено от Иван Добрев (Добрев 1972: 67—72). Общата характеристика на старобългарските епиграфски паметници е последвана от описания само на три от определените за анализ 21 паметника, а именно: Ананиев противобогомилски надпис от X в. от с. Гиген (Екхус); Добруджански надпис от 943 г. и Надпис на чъргубиля Мостич от X в. Стойността на предложената информация нараства благодарение на факта, че освен кратките описания на паметниците с приложен списък на публикации за тях съответните страници съдържат и снимки на надписите, които са с добро качество, както и вариант за тяхното разчитане, като е посочен авторът на разчитането. Доста пространно и с подобаващо внимание на сайта на електронната библиотека е представена темата за старобългарските ръкописи. Най-напред е включен кратък откъс от книгата на Куйо Куев, посветена на съдбата на българското средновековно ръкописно наследство (Куев 1986: 13—15). Би било полезно, ако към предложения подборен библиографски списък по темата се допълнят данните на тази книга, в която за първи път в науката се предоставя цялостна информация за трагичната участ на българските писмени богатства през Средновековието. Посетителят на електронния портал има възможност също така да отвори карта на българските книжовни средища през IX—XVIII в., както и да се запознае с историята и особеностите на старобългарските ръкописни паметници. На отделни страници са представени следните ръкописи: 1. Глаголически ръкописи — Асеманиево евангелие, Боянски палимпсест, Зографски палимпсест, Зографско евангелие, Клоцов сборник, Мариинско евангелие, Охридски листове, Палимпсест на Лънт (Ленинградски палимпсест, Ленинградски октоих), Псалтир на Димитър

Олтарник, Рилски глаголически листове, Синайски малък миней, Синайски мисал, Синайски псалтир, Синайски требник (евхологий, молитвеник); 2. Кирилски ръкописи — Ватикански палимпсест, Добромирово евангелие, Енински апостол, Зографски листове, Лист на Гилфердинг (Македонски кирилски лист), Савина книга, Супрасълски сборник, Хилендарски листове. Все още не са подготвени страниците на четири книжовни паметника: Киевски листове, Пражки листове, Кодов триод, Листове на Ундолски. За всеки паметник са предложени опциите: описание, публикации, образци от ръкописа, образци от текста. Прави впечатление, че не навсякъде библиографската част съдържа пълен опис на изданията, а поради своята важност такава информация трябва да присъства веднага след описанията. Изложените снимки от ръкописите са с добро качество и дават представа както за палеографските им особености, така и за физическото им състояние. Образците от текстовете пък са насочени към изясняване на някои езикови особености, още повече че навсякъде е намерена много сполучливата форма на паралелното им представяне по две издания (Романски 1945; Старобългарски текстове 1996). Постигнатото на този етап по отношение на експонирането на старобългарското книжовно наследство в Интернет е една добра основа за евентуални по-нататъшни дейности, насочени към подготовката на електронни издания на паметниците, които да се свързват с техните описания. За целта могат да бъдат използвани двата стандарта за кодиране на текстове SGML и XML, а също така и универсалната система за кодиране Unicode в частта ѝ, посветена на старата кирилица и на глаголицата, което създава условия графичният образ на електронната публикация да е максимално близък до ръкописния ѝ първообраз. На базата на тези стандарти Ралф Клеминсон например подготвя и въвежда в Интернет две електронни версии на Будапещенския глаголически откъслек — първоначалната SGML версия и новата и по-удобна за ползване XML версия (<http://userweb.port.ac.uk/~cleminsr/introd.html>). Дейвид Бирнбаум подготвя електронно издание на „Повесть временных лет“ във формат, изграден върху принципите на Text Encoding Initiative (TEI) със стандарта SGML (<http://clover.slavic.pitt.edu/~djb/sgml/pvl/>). Кодирането и съхраняването на старобългарски текстове в SGML и XML формат е предмет на дейността и на екипа от сътрудници към Института за литература при БАН, които работят по проект за създаване на „Репертоар на старата българска литература и книжнина с компютърни средства“ (<http://clover.slavic.pitt.edu/repertorium/>) и биха могли да окажат ценна помощ на създателите на „Bibliotheca Slavica“. В настоящия момент в Глобалната мрежа са разположени немалко проекти за публикуване на стари славянски текстове — плод на усилията на специалисти от различни страни, чийто опит също може да бъде заимстван. Прави впечатление наличието на много такива руски проекти. Така например екип от филолози и програмисти към Удмуртския държавен

университет (гр. Ижевск, Русия — http://io.udsu.ru:1300/mns/main_sc?p1=1) е започнал въвеждането в Интернет на пълните текстове на редица славянски ръкописи от епохата на Средновековието (XI—XIV в.). Същият екип е разработил и информационно-търсеща система за изследване на ръкописни книги, която осигурява търсене на определена информация по зададено запитване, преглеждане и подбор на резултатите от запитването, сравняване и обобщаване на получените сведения за граматическите признаци на класовете думи, изграждане на слово- и формоуказатели, оформяне на речникови статии и други. На уеб-страницата на Троицко-Сергиевата лавра (<http://www.stsl.ru/index.htm>) в настоящия момент са разположени факсимилните издания на 166 средновековни славянски ръкописа, които са били притежание на манастира, като броят на тези издания ритмично нараства, а изображенията се отличават с високо качество. По проекта „Память России“ (<http://memory.rsl.ru/cyрил.htm>) вече е осигурен онлайн-достъп до факсимилните издания на десетки кирилски ръкописи от XV и XVI в. На уеб-страницата на Обществото за византийско-славянски изследвания в Санкт Петербург усилено се работи по публикуването на текстовете на старите славянски служебници от XIII—XIV в. с цел създаване на електронен архив на всички известни най-стари преписи на славянския служебник, подредени в хронологичен ред. Според авторите на проекта подобно хипертекстово представяне има потенциала да бъде аналог на традиционното критическо издание, тъй като спомага за изграждането на един обобщен образ на служебника, въз основа на който може да се възстанови евентуалният образ на протографа. Направеният обзор, който обхваща само част от публикациите в Интернет, показва, че електронният вариант на запазване и обработка на средновековното славянско книжовно наследство има своите привърженици и постепенно доказва правото си на съществуване наред с традиционната печатна форма. Така че идеята за изработване на електронни издания поне на част от старобългарските ръкописни паметници като следващ етап от работата по проекта, не би трябвало да е чужда на авторите на „Bibliotheca Slavica“. Разбира се, тази идея може да бъде оспорена с аргумента, че съществуването на печатни издания на посочените паметници обезсмисля подготовянето на техни електронни версии. Веднага трябва да се възрази, че сами по себе си онлайн-версиите са необходими и ценни, тъй като, от една страна, осигуряват бърз, лесен и широк достъп до текста на съответните паметници от всяка точка на света, а от друга, при наличието на разработена към тях система за търсене и обработка на данните, подпомагат текстовия анализ и създават солидна фактологична основа за научните изследвания. Подобно развитие на проекта „Bibliotheca Slavica“ би трябвало да се обвърже с известно обогатяване на информацията за отделните паметници в следните аспекти: разширяване на коментарите към някои от тях с по-подробни палеографски и езиковедски

бележки; осигуряване на онлайн-достъп до пълните текстове на основните изследвания върху тях; допълване и актуализиране на библиографските списъци; уточняване на библиографските данни на всички авторски коментари.

Останалата информация, която към този момент присъства на сайта на „Bibliotheca Slavica“, е структурирана в още седем раздела. Страницата, посветена на украсата на старобългарските ръкописи, все още е в процес на подготовка. Достъпен е само текстът към наслова „Букви от старите български ръкописи“ с автор Дарина Караджова, след който са приложени великолепни илюстрации. Разделът „Стара българска литература“ е предназначен да обхваща данни за книжовници и текстове от IX—XI в. (Константин-Кирил Философ, Методий, Климент Охридски, Наум Охридски, Константин Преславски, Черноризец Храбър, Йоан Екзарх, Презвитер Козма, Петър Черноризец) и от XII—XIV/XV в. (Геофилакт Охридски, Димитър Хоматиан, Георги Скилица; Григорий Доброписец, Евтимий Търновски, Йоасаф Бдински, Митрополит Киприан, Григорий Цамблак, Константин Костенечки, Димитър Кантакузин; химнописецът Ефрем, дяк Андрей, поп Герасим). Тези данни също все още не са разположени в Интернет; единствено достъпна е публикацията на Донка Петканова „Обхват и характер на старобългарската литература“. Отделът, в който са представени редки и ценни издания по славистика, съхранявани в Университетската библиотека, е разработен в две направления: 1. Печатни извори (XVI—XIX в.) — български първопечатни и старопечатни издания и чужди старопечатни издания; 2. Научни публикации — автори и книги. В поместения опис на изданията, илюстриран на места със снимки от титулните им страници, четем: Софроний Врачански „Кириакодромион, сиреч Неделник поучение“; д-р Петър Берон „Буквар с различни поучения“; Неофит Рилски „Българска граматика“; Христаки Павлович „Грамматика славеноболгарска“; Васил Априлов „Българските книжици“; Иван Богоров „Първичка българска граматика“ и много други. Вторият дял „Научни публикации“ съдържа портретите на видни учени-слависти — кратки биографични данни и опис на публикациите им, притежавани от Университетската библиотека. Сред тях са имената на Виктор Григорович, Йозеф Добровски, Григорий Илински, Бартоломей Копитар, Франц Миклошич, Измаил Срезневски, Йозеф Шафарик, Ватрослав Ягич и много други. Следващият раздел — „Университетски учени-слависти“ — включва био-библиографски справки, посветени на университетските учени и на трудовете им, които полагат основите на славянознанието у нас и са приноси за развитието на българската хуманитаристика и филология. Отбелязани са и лекционните им курсове, представяни във Висшето училище, по-късно Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Такива справки са подготвени за: Любомир Андрейчин, Стоян Аргиров, Михаил Арnaudов, Александър Теодоров-Балан, Веселин Бешевлиев, Владимир Георгиев, Емил Георгиев, Николай Дилевски, Петър Динеков,

Михаил Драгоманов, Иван Дуйчев, Васил Златарски, Йордан Иванов, Светомир Иванчев, Борис Йоцов, Куйо Куев, Иван Леков, Любомир Милетич, Кирил Мирчев, Стефан Младенов, Боян Пенев, Емануил Попдимитров, Михаил Попруженко, Цветана Романска, Стоян Романски, Иван Снегаров, Стойко Стойков, Николай Трубецкой, Георги Цанев, Беньо Цонев, Иван Шишманов. В раздела „Славистични текстове“ са поместени някои от най-значимите и показателни за развитието на филологическото знание у нас статии в областите старобългаристика, български език и българска литература. В съответствие с установените традиции на сайта на „Bibliotheca Slavica“ се издава списанието „Littera et lingua“ (Електронно списание за хуманитаристика) с редакционна колегия Ренета Божанкова, Андрей Бояджиев и Добромир Григоров. На страницата на списанието засега са разположени текстът на проекта за издаването му и два броя от него: есен 2004, пролет 2005. Ресурсите в Интернет, с които от електронната библиотека може да се осъществи директна връзка, засега са само 10 славистични сайта. Това става чрез кликуване върху електронния адрес на съответния сайт. Сред тях са виртуалните библиотеки „Slavophilia“, която събира ресурси от славянските и източноевропейските страни в редица области на знанието, в това число и в славистиката и хуманитаристиката, и „Humbul“, която при търсене в областта на славистиката се основава на ресурсите на „Slavophilia“. На същия принцип се осъществява и връзката с електронните версии на няколко славистични периодични издания: „AION Slavistica“ (<http://www.iuo.it/dipeco/publicazioni/slavistica/>); „Scando-Slavica“ (<http://hf.uio.no/east/bulg/scsl/>); „Slavica occitania“ (http://www.recherches-slaves.paris4.sorbonne.fr/Publications/Slavica_Occitania.htm). Заложени са също така и линкове към онлайн-каталозите на редица национални и университетски библиотеки: Британската библиотека, Конгресната библиотека, Националните библиотеки на Австрия, Германия, Испания, Италия, Франция, Холандия, Чехия, Руската държавна библиотека в Москва, Руската национална библиотека в Санкт Петербург, Университетската библиотека при СУ „Св. Климент Охридски“, Университетските библиотеки в Амстердам, Базел, Братислава, Грац, Дрезден, Йена, Кьолн и други. Предстои да бъдат подготвени и предоставени за ползване няколко приложения: библиографии, опис на източниците — периодични издания и справочник — архив на текстове, съкращения, термини.

По начин на организиране и структуриране на информацията порталът „Bibliotheca Slavica“ се придържа изцяло към един определен модел за електронна библиотека, представен в Интернет. Към този модел също така се придържат сайтовете на Естонския институт за славистика, Обществото за византийско-славянски изследвания в Санкт Петербург и проекта „Растко“, разбира се, с по-малки или по-големи различия. Хипервръзките, заложени на началните им страници, осигуряват достъп до: сведения за настоящия

проект и други сродни проекти, за проведените и предстоящите научни форуми, богата библиография; пълните текстове на основните публикации в съответната област; подготвяното периодично издание (в традиционен печатен вид с електронна версия или само електронно); ресурсите в Интернет, свързани с проблематиката на проекта. В обсъждания тип електронни библиотеки много успешно се съчетават предимствата на електронната и печатната форма на представяне на материалите. Тук, от една страна, се използват възможностите за хипертекстово организиране на информацията, които предоставя електронната форма на публикуване, а от друга страна, в много отношения се следва логиката на печатния тип публикации, при които съдържанието е структурирано в раздели и подраздели, указани още в самото начало, вследствие на което се създава усещането за обзримост на материалите. Всъщност разглежданите виртуални библиотеки наподобяват хиперучебници, които се стремят да поберат цялото разнообразие от информационни ресурси в дадената област и поради това винаги са отворени за нова информация, и в същото време въвеждат известен ред в това разнообразие, подчиняват го на определена система, правят го обзримо и обхватно. Подобен начин на структуриране на информацията е привлекателен за потребителите, тъй като те бързо се ориентират в съдържанието и безпроблемно откриват точно онова, което им е нужно. Той, разбира се, е подходящ за по-малки виртуални библиотеки, които са специализирани в определени области от знанието и обхващат сравнително по-ограничен кръг от ресурси. Класически пример за такава библиотека е „Bibliotheca Slavica“.

Вторият тип библиотеки, налични в Интернет пространството, са големите универсални или по-широко специализирани библиотеки, които обхващат значителен брой ресурси (за по-подробна информация вж. Петков 2003: 42—48; 202—204). Търсенето при тях се основава на систематични класификационни схеми, рубриците в които са йерархично подредени и при които има възможност за избор в посока от по-общото към по-конкретното, докато стигнем до интересуващата ни тема. В традиционните библиотеки аналози на тези класификатори са систематичните каталози. Като резултат от извършеното търсене се получава списък от ресурси по темата (уеб-страници или други документи) със заглавие, кратко описание и адрес. Заглавието обикновено служи и като хипервръзка към съответния документ. При някои електронни библиотеки търсенето може да се осъществява и по ключови думи. Най-важното условие за постигането на добри резултати при издирването на данни е отличното познаване на систематичния класификатор на библиотеката, т.е. на нейния информационно-търсещ език. Към този втори тип принадлежат библиотеките „Slavophilia“, „Humbul“, „Voice of the Shuttle“, „Questia“. „Slavophilia“ е създадена, за да издирва и събира ресурси с широк тематичен обхват от централно-, източно- и южноевропейските страни и от

Русия. Въпреки че е специализирана да информира преди всичко за постиженията в обществения и културния живот на славянските страни, тя се охранва с ресурс и от някои неславянски страни на територията на Европа — Албания, Румъния, Унгария. Широко застъпена при нея е информацията за проучвания в областта на хуманитаристиката — главно история и лингвистика, славистика и медиевистика. Неслучайно търсенето в тези области, осъществено от други електронни библиотеки (например „Humbul“), се базира на данни от „Slavorphilia“, което всъщност е най-добрата атестация за информационния ѝ обхват. „Humbul“ се поддържа от Оксфордския университет във Великобритания и включва областите история, археология, философия, теология, филология (включително и славянски филологии), музеезнание, библиотекознание, архивно дело и други. Търсенето се осъществява чрез систематични рубрикатори или по ключови думи с използване на логическите оператори „и“, „или“ и по фрази. Сайтът „Voice of the Shuttle“ се поддържа от специалисти от Калифорнийския университет в Санта Барбара и отново е насочен към проучване на сайтовете в Интернет, на които са представени хуманитарните науки. С изключителното си богатство впечатлява библиотеката „Questia“. Неслучайно тя се счита за най-голямата онлайн-библиотека в света, специализирана в областта на хуманитарните и обществените науки. Като илюстрация към казаното ще посочим само, че „Questia“ осигурява достъп до пълния текст на десетки хиляди книги и на стотици хиляди статии в списания и вестници. Достъпът обаче е платен.

Направеният преглед на специализираните виртуални библиотеки цели да се открие една важна необходимост по отношение на по-нататъшното изграждане на „Bibliotheca Slavica“ — необходимостта от охранването ѝ с нови онлайн-ресурси в областта на славистиката, които да обогатят и разширят познанията за приносите в разглежданата област в международен мащаб, като, разбира се, се запази основният акцент върху българските приноси. За да стане това, библиотеката би трябвало да разшири кръга на източниците на информация — национални и чуждестранни. Така например е необходимо да се осъществи връзка с Интернет каталозите на по-големите български библиотеки — Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (включително и със сводните каталози, които тя поддържа); Централната библиотека при БАН и други. Ресурсите, разположени на Интернет страниците на Института за български език и на Института за литература при БАН, също са ценен източник на сведения. Полезно би било, ако „Bibliotheca Slavica“ се отвори и към богатата информация, с която разполагат международните библиотечни мрежи — Online Computer Library Center (OCLC) — най-голямата мрежа в света; Karlsruhe Virtueller Katalog (KVK) — своден каталог с големи информационни възможности и други. В списъка на славистичните сайтове и онлайн-каталозите, с които библиотеката поддържа

връзка, би трябвало да присъстват електронните адреси на: Университетската библиотека на щат Охайо, „Хилендарската изследователска библиотека“ („Хилендарската стая“) и много други. Подобно обогатяване и разширяване на обхвата от данни, с които борави настоящата електронна библиотека, значително ще увеличи нейния авторитет и представителност.

В заключение можем да обобщим, че на този етап от работата по проекта „Bibliotheca Slavica“ — един необходим и уникален за България електронен проект — е постигнато твърде много и резултатите наистина са добри. Това ни обнадеждава, че и в бъдеще авторите и участниците в него в сътрудничество с всички институти и центрове у нас и по света, заинтересувани от славистичната проблематика, ще продължат перманентно да обогатяват библиотеката с нови ресурси и да подобряват нейната структура и организация.

Нели Ганчева

Библиографска справка

Добрев 1972	<i>Добрев, Ив.</i> Глаголическият текст на Боянския палимпсест. Старобългарски паметник от края на XI век. С., 1972. 126 с.
Куев 1986	<i>Куев, К.</i> Съдбата на старобългарската ръкописна книга през вековете. 2. прераб. и доп. изд. С., 1986. 288 с.
Петков 2003	<i>Петков, Кр.</i> Търсене на информация в Интернет. С., 2003. 253 с.
Романски 1945	<i>Романски, Ст.</i> Старобългарски език в образци. С., 1945. 8+602 с.+24 табл. (Университетска библиотека № 267).
Старобългарски текстове 1996	Старобългарски текстове. Състав. Т. Славова, Ив. Добрев. С., 1996. 167 с. (Библиотека „Св. Наум“, № 1).

СЪОБЩЕНИЯ

Наградени учени

Българската академия на науките присъди почетния знак „Марин Дринов“ на БАН на чуждестранните учени: проф. Игор Калиганов (Русия) — от Института по славянознание при Руската академия на науките за научните му постижения в областта на старобългаристиката и възрожденската литература, както и за заслугите му за разширяване на сътрудничеството между двете академии; проф. Вил Бакиров (Украйна) — ректор на Харковския национален университет „В. Н. Каразин“ за неговите заслуги за развитието на българистиката в Украйна, както и разширяването на научното сътрудничество между учените от двете страни; проф. Михаил Станчев (Украйна) — научен ръководител на Центъра по българистика и балканистика към Харковския национален университет „В. Н. Каразин“ за големия му принос към развитието на българистиката в Украйна и за разширяването на научното сътрудничество между учените от двете страни. С почетния знак „За заслуги към БАН“ бе награден доц. д-р Сергей Страшнюк — директор на Центъра по българистика и балканистика към Харковския национален университет „В. Н. Каразин“ за неговия принос в развитието на българистиката в Украйна и за разширяването на научното сътрудничество между двете страни.

Наградите бяха връчени на тържественото събрание, състояло се на 23 май 2006, посветено на 24 май, ден на славянската писменост и култура.

Почетният знак „Марин Дринов“ бе присъден още на проф. Чарлз Грибъл, Университет на щата Охайо, Кълъмбъс, САЩ, за цялостният му принос в българистиката и за неговите заслуги за популяризиране на българската култура в САЩ, както и на проф. Ян Кошка, Институт за литература, Братислава, Словакия (посмъртно) за изключителните му постижения в областта на литературознанието и за разширяването на сътрудничеството между Българската и Словашката академия на науките.

**БЪЛГАРИСТИКА
BULGARICA**

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

12/2006

Редактор ст.н.с. д-р Анисава Милтенова

Съставители ст.н.с. д-р Никола Казански, Емилия Волева
Коректор Жасмина Кръстева
Художник Велина Богданова Мавродинова

Предпечатна подготовка ЦБ БАН Нели Байкова
Обработка на снимков материал ЦБ БАН Мария Ефремова

Издателски индекс 729
Формат 70X100/16 Печатни коли 7,6

Печатница на Академично издателство „Марин Дринов“
1113 София, ул. „Акад. Георги Бончев“, бл. 5

Поръчка № 3175

ISSN 1311-8544